

Morg.
11520

Ck

Libellus vere aureus nec
MINVS SALVTARIS QVAM FESTI
uus de optimo reip. statu, deq; noua Insula Vtopia
authore clarissimo viro Thoma Moro inclytæ
ciuitatis Londinensis ciue & vicecomite cuꝝ
ra M. Petri Aegidii Antuerpiësis, & arte
Theodorici Martini Alustensis, Ty
pographi almæ Louaniensium
Academiæ nunc primum
accuratissime edi
tus. .:

*Qui per in pila est honor
Inaliqui ita nescit
liar Parisiæ tranquillitate
amor et cum stonung
muntis / que per A. & per
pila in pila
talis / conliabula*

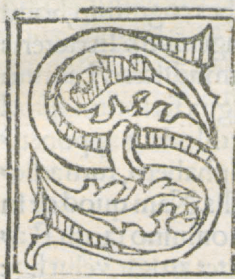
Cum gratia & priuilegio.

11516

HEXASTICHON ANEMOLII POETE
Laureati Hythlodei ex sorore nepotis in
Vtopiam insulam.

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonica,
Fortasse victrix, (nam quod illa literis
Delinīauit, hoc ego vna prestiti,)
Viris & opibus, optimisq; legibus
Eutopia merito sum vocanda nomine.

Clarissimo D. Hieronymo Buslidio præposito
Ariensi, Catholici regis Caroli a cōsiliis Petrus
Ægidius Antuerpiensis S. D.

Vperioribus hisce diebus ornatissime
Buslidi mihi ad tue Thomas ille Mor?
te quoq; teste, cui notissimus est, eximi
um huius ætatis nostræ decus, Vtopi/
am insulam, paucis adhuc mortalibus
cognitam, sed dignam imprimis quam
vt plusq; platonica omneis velint co/
gnoscere, præsertim ab homine facun/
dissimo sic expressam, sic depictam, sic
oculis subiectam, vt quoties lego, aliquanto plus mihi vide
re videar, q̄ cum ipsum Raphaelem Hythlodeū (nam ei ser/
moni æque interfui ac Morus ipse) sua verba sonantem au/
direm. Etiam si vir ille haud vulgari præditus eloquentia
sic rem exponeret, vt facile appareret eum non ea referre, q̄
narrantibus aliis didicisset, sed quæ cominus hausisset ocu/
lis, & in quib⁹ non exiguū tempus esset versatus, homo mea
quidem sententia, regionum, hominum, & rerum experien/
tia vel ipso vlyssē superior, & qualem octingeris hīce annis
nusquam arbitrer natum ad quem collat⁹ Vespucius nihil
vidisse putetur. Iam præterq̄ quod visa q̄ audita narramus
efficacius, aderat homini peculiaris quædam ad explican/
das res dexteritas. Atq; eadem hæc quoties Mori penicillo
depicta contemplor sic afficior, vt mihi videar non unq̄ in
ip̄a versari Vtopia. Et hercle crediderim Raphaelem ipsum
minus in ea insula vidisse per omne quinquennium quod
illic egit, q̄ in Mori descriptione videre liceat. Tantum hoc
currit vndiq; miracul⁹, vt abigā qd primū, aut potissimū
admirer, felicissimæ memoriæ fidē, quæ tot res auditas dū
taxat, pene ad verbum reddere potuerit, an prudētiam qui
vulgo ignotissimos fontes, vnde omnia reipublicæ vel ori/
untur mala, vel oriri possent bona, sic animaduertit, an ora

Hand

Hyth

Hand & Mori

tionis vim ac facultatem, qua tanta sermonis latini puritas, tantis dicendi nervis, tot res complexus est, praesertim vnus in tot publica simul & domestica negotia distractus. Verum haec omnia tu minus admiraris doctissime Bussidi, qui familiariter etiam consuetudine penitus habes cognitum, hominem maius ac prope diuinum hominis ingenium. In caeteris igitur nihil est, quod illius scriptis queam adicere. Tantum tetraastichum vernacula Vtropium lingua scriptum, quod a Mori discessu, sorte mihi ostendit Hythlodeus apponendum curauit, praefixo eiusdem gentis alphabeto, tum adiectis ad margines aliquot annotatiunculis. Nam quod de insulae situ laborat Morus, ne id quidem omnino tacuit Raphael, quod paucis admodum, ac velut obiter attigit, velut hoc alii seruans loco. At quid sane nescio quo modo casus quidam malus vtriusque nostrum inuidit, si quidem cum ea loqueretur Raphael adierat Morum e famulis quispiam, qui illi nescio quid diceret in aurem, ac mihi quidem tanto attentius auscultant, comitum quispiam clarius, ob frigus opinor: nauigatione collectum: tu scilicet dicentis voces aliquot intercepit. Verum non conquiescam: donec hanc quoque partem ad plenum cognouero: adeo ut non solum situm insulae: sed ipsam etiam post sublationem sim tibi ad vnguem rediturus: si modo incolumis est noster Hythlodens. Nam varius de homine rumor adfertur: alii affirmant perisse in itinere: rursum alii reuersum in patriam: sed partim suorum mores non ferentem: partim Vtropiae desiderio sollicitatum: eo remigrasse. Nam quod huius insulae nomen nusquam apud Cosmographos reperiatur: pulchre dissoluit Hythlodeus ipse. Si quidem fieri potuit: inquit: ut nomen quo veteres sint vsi: postea sit commutatum: aut etiam illos hec fugerit insula: quando & hodie complures oriuntur terrae, priscis illis Geographis intactae. Quamquam quorsum attinet hic argumentis astruere fidem: cum Morus ille sit author? Caeterum quod is ambigit de aeditione: equidem laudo & agnosco viri modestiam. At mihi visum est opus modis omnibus

indignum, quod diu premeretur, & cum primis dignum: quod exeat in manus hominum: idque tuo potissimum nomine commendatum orbi: vel quod Mori dotes tibi precipue sint perspectae: vel quod nemo magis idoneus: qui re etis consiliis iuuat rem publicam: in qua iam annis compluribus: summa cum laude versaris: tum prudentiae tum integritatis. Bene vale studiorum Mecenae: & huius saeculi decus. Anuerpiae Anno M.D.XVI. Cal. Nouembris

IOANNES PALVDANVS CASSILETENSIS
M. PETRO AEGIDIO D. S.

Utopiam Mori tui simulque epigrammata legi, nec satis scio maiore ne cum voluptate an admiratione, felicem Britanniam quae nunc etiam modum floreat ingentis, ut cum ipsa possint antiquitate certare. Nos stupidos ac plusquam plumbeos: si ne tam vicinis quidem exemplis ad eam laudem capeffendam expergefieri possumus. *inquit* Aristoteles loquente Isocrate. At nobis turpe sit lucris tantum ac voluptatibus vacare, cum apud vestimos orbis Britannos, fauore benignitateque principum sic vigeat eruditio. Quamquam haec laus Graecorum & Italicorum pene fuit propria, tamen habet & Hispania veterum aliquot splendida nomina quibus se iactat, habet Anacharsides suos effera Scythia, habet suum Dania Saxonem habet suam Gallia Budaeum. Tot habet Germania literis celebres viros, tam multos eosque insignes habet Anglia. Nam quod de caeteris coniectandum est, si iam praestat Morus primus iuuenis, deinde publicis ac domesticis negotiis adeo distractus, postremo quiduis profitens citius quam litteras.

*Carmina
Carmen*
Et soli nobis sat beati videmur, si probe prospectum sit eu-
rictae & arcae. Qui ipsi quoque excusso veterino ad hoc pul-
cherrimum certamen accingimur. In quo nec vinci turpe sit
& vincere pulcherrimum. prouocant huc tot vndique exem-
pla, prouocat huc optimus princeps Carolus penes quem
nulli rei amplius est premium: quam eruditae virtuti, prouocat
huc vnicus ille rerum bonarum omnium Mecenae. Ioan-
nes Syluagius Borgondiae Cancellarius. Maiorem in mo-
dum terogo doctissime Petre Aegidi ut cum primum lice-
bit Vtopiam euulgandam cures quod quicquid ad rempu-
blicam bene instituendam pertinet, in hac velut in speculo
liceat cernere. Vtinam fiat ut quemadmodum illi nostram
religionem accipere ceperunt: ita nos ab illis administrandae
reipublicae rationem mutuemur. Id fortasse facile fieret: si
Theologorum aliquot insignes & inuicti in eam insulam se
conferant: Christi fidem iam suppullulantem prouecturi,
simulque ei geris mores & instituta ad nos deportaturi. Mul-
tum debet Vtopia Hythlodeo per quem innotuit indigna
quae nesciretur. pluse ruditiissimo moro, cuius penicillo no-
bis tam scite depicta est. porro quod vtrique debetur gratiae,
eius non minima pars tibi secunda est, quae & illius sermonis,
& huius scriptum in lucem emiseris, non mediocri delecta-
mento futurum omnibus, maiori fructui. Si modo diligen-
ter expendierint singula. Meum animum sic excitauit Vto-
pia, ut iam olim a musis desuerim, denuo musas lace ssuerim,
quam feliciter, tu iudicabis. Bene vale Petre Aegidi candidissi-
me, bonorum studiorum & fautor & mysta. Louanii ex æ-
dibus nostris Calen. decemb.

Mytho
Eiusdem Ioannis Paludani rhetoris Louanien-
in nouam insulam Vtopiam carmen.

Fortis Roma dedit, dedit & laudata disertos
Graecia, frugales inclita Sparta dedit.
Massilia integros dedit, at Germania duces.

Comes ac lepidos Attica terra dedit.
Gallia clara pios quondam dedit Africa cautos
Munificos olim terra Britanna dedit
Virtutum ex aliis aliarum exempla petuntur
Gentibus, & quod huic deficit, huic superat
Vna semel totam summam totius honesti
Insula terrigenis Vtopiana dedit.

Gerardus Nonsomagus de Vtopia.
Dulcia lector amas: sunt hic dulcissima quaeque
Vtile si queris: nil legis vtilius.
Siue vtrumque voles, vtroque haec insula abundat
Quo linguam exornes, quo doceas animum
Hic fontes aperit recti prauisque disertus
Morus, Londini gloria prima sui.

Cornelius Grapheus ad lectorem.
Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto?
Viuenti varia vis ratione modos?
Vis qui virtutum fontes: vis vnde malorum
Principia: & quantum rebus inane latet?
Haec lege, quae vario Morus dedit ille colore.
Morus Londinae nobilitatis honos.

Hieronymus Buslidus Thomae Moro
S. D.

Non sat fuit ornatissime More olim omnem curam,
operam, studium, intulisse in rem & commodum
singulorum, nisi vel ea (quae tua pietas & liberalitas est)
conferres in vniuersum, ratus hoc tuum, quaecumque foret) be-
neficium, eo maiorem hinc morari fauorem, venari gratiam,
aucupari gloriam, quanto illud & latius propagatum, & in
plures distributum, pluribus esset profuturum. Quod & si
alias semper praestare contenderis, tamen id maxime es nu-
per mira felicitate adsecutus, scilicet pomeridiano illo sermo

ne abs te in literas relato. Quem de recte & bene constituta
(ab omnibus expetenda) Vtopiensium republica edidisti
In cuius pulcherrimi instituti felici descriptione nihil est in
quo vel summa eruditio, vel absoluta rerum humanarum
peritia desiderari possit. Quando ea quidem ambo in illo
tanta paritate & æquabili congressu concurrunt, ut neutro
alteri herbā porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria con
tedat. Tam si quidem multifaria polles doctrina, Rursum
tam multa, eaq; certa rerum peritia, ut prorsus expertis affir
mes quicquid scripseris, Doctissime scribas, quicquid affir
mandum destinaveris. Mira profecto raraq; felicitas, ac pla
ne eo rarior, quo magis ipsa sese invidens plurimis, non pre
bet nisi raris. Maxime iis, qui sicut candore velint, ita eru
ditione sciant, fide queat, auctoritate possint, tam pie, recte,
prouide, in commune consulere, sicut tu iam facis probe,
qui quod non solum tibi, verum etiam toti te genitum or
bi existimas, operæ precium duxeris, hoc tuo pulcherrimo
merito, vel totum ipsum orbem demereri: quod præstare a
lia ratione neq; rectius neq; melius potuisses: q̄ ip[s]is mortu
libus ratione pollentibus: eam reipub. ideam: eam morum
formulam: absolutissimūq; simulacrum præscribere: quo
nullo vnq; in orbe visum sit: vel salubri⁹ institutum: vel ma
gis absolutum: vel quod magis expetendum videatur: ut
pote multo quidem præstante: atq; longo post se interual
lo relinquirente: tot celebratissimas: tantopere decantatas La
cedæmoniorum: Atheniensium: Romanorum: republi
cas. Quæ si iisdem essent auspiciis auspicate: iisdem (qui
bus hæc tua reipub.) institutis: legibus: decretis: moribus:
moderate. Profecto hæc nondum labefactatæ & solo æqua
tæ. Iam pro dolor citra spem omnem instaurationis extictæ
facerent. Sed contra: incolumes adhuc beate: felices: fortu
natissimæ agerent. Interim rerum dominæ: suum late impe
rium terra marisq; sortitæ. Quarum quidem rerum pub

licarum: tu miserandam miseratus sortem: ne aliæ iisdem
(quæ hodie rerum potitæ summum tenent) parem sustine
rent vicem: prospicere voluisti: scilicet hac tua absolutissi
ma republica: quæ non tam in condendis legibus: q̄ vel pro
batissimis magistratibus formandis: maxime elaborauit.
Nec id quidem ab re: quando alioqui sine illis omnes (vel
optimæ) leges, si Platoni credimus: mortuæ censerent. pre
sertim ad quorum magistratuum simulacrum: probitatis
specimen: exemplar morum: iusticiæ imaginem: totus sta
tus: & rectus tenor cuiusvis absolutæ reip. sit effingendus. In
quo imprimis concurrant: prudentia in optimatibus: for
titudo in militibus: temperantia in singulis: iusticia in om
nibus: quibus quum tua (quam tantopere celebras) reipub
lica sit tam pulcherrime: ut liquet: composita. Nō mirum
si hinc veniat non solum multis timenda: sed & cunctis ges
tibus veneranda: simul omnibus sæculis prædicanda. Idq;
eo magis: quod in ea omnis proprietatis contentione sub
lata: nulli sit quippiam proprii. Cæterum i rem ipsam com
munem: communia sunt omnibus omnia: Adeo ut o[mn]i
nis res: quæuis actio seu publica seu priuata: non ad multo
rum cupiditatem: non ad paucorum libidinem spectet: sed
ad vnā iusticiam: æquabilitatem: communionem susti
nendam (quantulacunque sit) tota referatur. Quo illa inte
gre relata: omnis materies fax & fomes: ambitus, luxur, inui
dentiæ, iniuriæ facessat necesse est. In quæ nonnunquā: aut
priuata rerum possessio: aut ardens habendi sitis: omnium
quæ miserrima rerum ambitio: mortales (vel reluctantes) p
trudit: maximo suo idq; incomparabili malo. Quando hic
sæpenumero dissensiones animorum: motus armorum: &
bella plusquam ciuilia derepente oriantur. Quibus non so
lum florentissimus status beatissimarum rerū pub. fundit
pellundat. Verū illarū olim parta gloria: acti triūphi: clara
a ii

Bann ripm.

Spuria in Romanen

Vasano
trophæa, totiesq; opima spolia, deuictis hostibus relata, pe-
nitus oblitterantur. Quod si in his hæc nostra pagina mino-
rem forte, ac velim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt
testes, ad quos te reilegem, locupletissimi, videlicet tot & tan-
tæ olim vastatæ vrbes, dirutæ ciuitates, prostratæ respub.
incensi & consumpti vici, quorum vti hodie vix vllæ tâtæ
calamitatis reliquæ, aut vestigia visuntur. Ita nec nomina
illorum, vlla quantumuis vetus, & longe deducta historia,
sat probe tener. Quas quidem insignes clades, vastationes,
euerfiones, cæteraq; belli calamitates: nostræ, si quæ sint)
respub. facile eualerint: modo ad vnâ Vtopientium rei-
publicæ normam sese ad amussim componentes, ab ea ne
transuersum quidem, vt aiunt, vnguem recedant. Quod sic
demum præstantes, tandē re ipsa cumulatissime agnoscent.
quantum hoc tuum in se collatum beneficium profuerit,
maxime quo accedente didicerint, suam rempubl. saluam
incolumem, triumphantem seruare. Proinde tantū tibi suo
præsentissimo seruatori debituræ, quantum is haud iniu-
ria promeretur, qui non tantum aliquem e republica ciuem
sed vel ipsam totam rempub. seruarit. Interea vale, ac felici-
ter perge non nihil vsq; meditari, agere, elaborare, quod in
rempub. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem
addat. Vale doctissime & idem humanissime More, tuæ Bri-
tanniæ, ac nostri huius orbis decus. Ex ædibus nostris Mech-

liniæ. M. D. XVI.

PREFATIO

In opus de optimo rei publicæ statu.

THOMAS MORVS PETRO AEGIDIOS. P. D.

Vdet me propemodum charissime Pe-
tre Aegidi libellum hunc, de Vtopiana
republica, post annum fere ad te mittere
re, quem te non dubito intra sesquimen-
sem expectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inueniendi
laborem, neq; de dispositione quicq; fu-
isse cogitandum, cui tantum erant ea recitanda, quæ tecum
vna pariter audiui narrantem Raphaelem, quare nec erat
quod in eloquendo laboretur, quando nec illius sermo po-
tuit exquiri sitis esse: quum esset primum subitarius, atq; ex
temporalis, deinde hominis vt scis non perinde latine docti
q; græce, & mea oratio quanto accederet propius ad illius
neglectam simplicitatem, tanto futura sit propior veritas
ti, cui hac in re soli curam & debeo & habeo. Fateor mi Pe-
tre mihi adeo multum laboris hiis rebus paratis detractū,
vt pene nihil fuerit relictum, alioquin huius rei vel excogi-
tatio, vel æconomia, potuisset, ab ingenio neq; infimo neq;
prorsus indocto postulare, tum temporis non nihil, tū stu-
dii, quod si exigeretur, ut diserte etiam res, nō tantum vere
scriberetur, id vero a me præstari, nullo tempore, nullo stu-
dio potuisset. Nunc vero quum ablatis curis hiis, in quib;
tantum fuit sudoris exhauriendum, restiterit tantum hoc,
vt sic simpliciter scriberentur audita, nihil erat negotii, sed
huic tamen tam nihilo negotii peragendo, cætera negotia
mea minus fere q; nihil temporis reliquerunt. Dum causas
forenses assidue altas ago, alias audio, alias arbiter finio, al-
ias iudex dirimo, dum hic officii causa visitur: ille negotii,
dum foris totum ferme diem aliis impartior, reliquum me-
is, relinquo mihi, hoc est literis, nihil. Nempe reuerso do-
mum, cum vxore fabulandum est, garriendum cum liberis
colloquendum cum ministris, quæ ego omnia inter nego-
cia numero, quando fieri necesse est. Necesse est autem, nisi
velis esse domi tuæ peregrinus. Et dāda omnino opera est,
vt quos vitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit ca-

sus: aut ipse delegisti: hiis vtre q̄ lucidissimum compares,
 modo vt ne comitate corrupas/ aut indulgentia ex mi-
 nistris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi elabitur dies,
 mensis, annus: quando ergo scribimus: nec interim de som-
 no quicq̄ sum loquutus vt nec de cibo quidem qui multis
 non minus absomit temporis: q̄ somnus ipse, qui vitæ ab-
 sumit ferme dimidium. At mihi hoc solum temporis ad-
 quiro quod somno ciboq̄ suffuror, quod quoniam par-
 cum est, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci. atq̄
 ad te mi Petre transimisi Vtopiam vt legeres, & si quid es-
 fugisset nos, vt tu admoneres. Quanq̄ enim non hac par-
 te penitus diffido mihi (qui vtinam sic ingenio atq̄ doctri-
 na aliquid essem, vt memoriam nō vsquequaq̄ destitutor)
 non vsque adeo tamen confido, vt credam nihil mihi pos-
 tuisse excidere. Nam & Ioannes Clemēs puer meus, qui ad-
 fuit vt sis vna, vt quem a nullo patior sermone abesse in
 quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua
 & latinis literis & græcis cœpit eutrescere, egregiam aliqua
 do frugem/ spero. sin in magnum me coniecit dubium, si qui-
dem quum quantū ego recordor, Hythlodæus narrauerit
Amauroticum illum pontem quo fluuius Anydrus ius-
sternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes
meus ait detrahendos esse ducentos: latitudinem fluminis
haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogo rem vt res-
uoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoq̄
adsentiar & me lapsum credam, sin ipse non recolās, scri-
bam vt feci quod ipse recordari videor mihi, nam vt ma-
xime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in an. bi-
quo, potius mendacium dicam q̄ mentiar, q̄ malim bonus
esse q̄ prudens. Quanq̄ facile fuerit huic mederi morbo, si
ex Raphaele ipso aut præsens scisciteris aut per literas, qd̄
neccesse est facias vel ob alium scrupulum, qui nobis incidit
nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nā
neq̄ nobis ī mentē venit querere, neq̄ illi dicere, qua ī parte
noui illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse præters-

missum sic vellem profecto mediocris pecunia mea redēptum, vel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula de qua tam multa recenseam, vel quod sunt apud nos vn⁹ & alter: sed vnus maxime, vir pius & professione Theologus, qui miro flagrat desiderio adeundæ Vtopiæ, non inani & curiosa libidine collustrandi noua: sed vt religionē nostram: feliciter ibi coeptam, foueat atq; adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare vt mittatur a pontifice atq; adeo vt creetur Vtopiensibus episcopus, nihil eo scrupulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus impetrandum. Quippe sanctum dū est ambitum, quem non honoris aut questus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre vt aut præsens, si potes cōmode, aut absens per epistolam, compelles Hythlodeum, atq; efficias, ne quicq; huic operi meo, aut insit falsi, aut veri dei deretur. Atq; haud scio an præstet ipsum ei librum ostendi. Nam neq; alius æque sufficit si quid est erratum corrigere: neq; is ipse aliter hoc præstare potest, q̃ si quæ sunt a me scripta perlegerit. ad hæc: fiet vt hoc facto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat: hoc operis a me conscribi. Nempe si tuos labores decreuit ipse mandare literis, nolit, fortasse me: neq; ego certe velim, Vtopiensium per me vulgata republica, florem illi gratiamq; nouitatis historiarū suarū præripere. Quāq; vt vere dicam nec ipse mecum satis adhuc cōstitui an sim omnino æditurus. Etenim tam varia sunt palata mortalium, tam morosa quorundam ingenia, tam ingrati animi: tam absurda iudicia, vt cum hiis haud paulo felicius agi videatur, qui iucundi atq; hilares gento indulgent suo, q̃ qui semet macerant curis, vt ædant aliquid quod aliis aut fastidientibus aut ingratiss: vel vt illi tati possit esse: vel voluptati. plurimi literas nesciunt: multi contemnunt. Barbarus vt durum reiecit: q̃qd nō est plane

Sanctus
ambitus

Simosyo
cat: homi/
nes nullo
nafo.

Prover-
bium.

Abira col
lacio.

barbarum, Scioli aspernantur ut triuale, quicquid ob sole
tis verbis non scaret, quibusdam solum placent vetera, plac
risque tantum sua. Hic tam tetricus est ut non admittat iocos
hic tam infusus ut non ferat sales, tam simi quidam sunt, ut
nasum omnem, velut aquam ab rabido morsus cane, refor
mident, adeo mobiles alii sunt ut aliud sedentes probent, ali
ud stantes. Hii sedent i tabernis & inter pocula de scriptoribus
iudicant ingeniis, magna cum authoritate condemnant
ut cunctis libitum est, suis quonque scriptis, veluti capilicio
vellicantes, ipsi interim tuti, & quod dici solet, *ἔγω βέλους*.
quippe tam leues & abradi vndique, ut ne pilum quidem habe
ant boni viri: quo possint apprehendi. Sunt praeterea qui
dam tam ingrati: ut quum impenso delectentur opere: nihi
lo tamen magis ament authorem. Non absimiles in huma
nis hospitibus, qui quum opipero conuiuio prolixo sint ex
cepti: saturi demum discedunt domum: nullis habitis gra
tiis ei a quo sunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicat
i palati: tam varii gustus: animi praeterea tam memoris &
grati tuis impenso epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu
illud age quod dixi cum Hythlodeo: postea tamen integrum e
rit hac de re consulere denuo. Quanquam si id ipsius volupta
te fiat: quando quidem scribendi labore defun
ctus: nunc serio sapio: quod reliquum est
de adendo: sequar amicorum cons
iliu: atque imprimis tuum. Va
le dulciss. Petre Aegidi: cum
optima coniuge: ac me
ut soles ama: quoniam ego
te amo etiam plus
quam soleo.

F I N I S

SERMO RAPHAELIS HYTHLODEI
viri eximii de optimo reipublicae statu, per
illustrem virum Thomam Morum in
clyta Britanniarum urbis Londini
& Ciuem & Vicecomitem, &.

Vir non exigui momenti negotia quaedam
inuiatissimus Angliae Rex Henricus eius
nois octauus, oibus egregii principis arti
bus ornatissimus, cum serenissimo Castellae
principe Carolo controuersia nup habuisset,
ad ea tractanda componendaque, oratore me
legauit in Flandriam, comitem & collegam
viri incomparabilis Cuthberti Tunstalli quem scribis nuper
ingenti oim gratulatione prefecit, de cuius sane laudibus
nil a me dicetur, non quod verear ne parum syncerae fidei testis ha
benda sit amicitia, sed quod virtus eius ac doctrina maior est, quam
ut a me praedicari possit, tum notior ubique atque illustrior, quam
debeat, nisi videri velim sole lucerna, quod aiunt, ostendere.
Occurrerunt nobis Brugis (sic enim conuenerat) hi, quibus a pri
cipe negotium demandabatur egregii viri omnes in his praefecti
Brugensis vir magnificus princeps & caput erat, caeterum os
& pectus Georgius Temsicius Cassiletanus Praepositus, non
arte solus, verum etiam natura factus, ad haec iure consultissimus,
tractandi vero negotii cum ingenio tum assiduo rerum usu eximi
us artifex, ubi semel atque iterum congressi quibusdam de rebus
non satis consentiremus, illi in aliquot dies vale nobis dicto,
Bruxellas profecti sunt, principis oraculum sciscitaturi. Ego
me interim (sic enim res ferebat) Antuerpiam confero, ibi dum
versor, saepe me inter alios, sed quo non alius gratior, inuissit
Petrus Aegidi Antuerpiae natus magna fide, & loco apud
suos honesto, dignus honestissimo, quippe iuuenis haud scio
doctior ne, an moratior: est enim & optimus & lratissimus, ad
haec aio in omnes candido, in amicos vero tam proposito pectore

b i

Melanops
amore, fide, adfectu tam sincero, vt vix vnū aut alterū vñ
inuenias quē illi sentias oibus amicitia numeris esse con
feredū. Kara illi modestia, nemini logius adest fucus, nulli
simplicitas inest prudētor, porro sermone tā lepidus & tā
innoxie facit, vt patriae delyderiū ac laris domestici vxo
ris & liberorū, quorū studio reuiscendū nimis q̄ anxie tene
bar (ia tū enī pl⁹ quatuor mēlibus abfuerā domo) magna
ex p̄mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima cō
fabulatione leuauerit. Hūc quū die quadā in templo diuæ
Mariæ quod & opere pulcherrimū & populo celeberrimū
est, rei diuinæ interfuissem, atq; pacto sacro parare inde in
hospitiū redire, forte colloquente video cū hospite quodā
vergētis ad seniū ætatis, vultu adusto, p̄missa barba: penul
la neglectim, ab humero dependēte, q̄ mihi ex vultu atq; ha
bitu nauclerus esse videbat. At Petrus vbi me cōspexit adit
ac salutat respōdere conantē seducit paululū, & vides inq̄
hūc! (simul designabat eū cū quo loquente viderā) eū inq̄
tam hinc ad te recta parabam ducere. Venisset inq̄ p̄gratus
mihi tua causa. Imo inq̄ ille: si noſses hominem, sua. Nam
nemo viuit hodie mortalium oīm: q̄ tantā tibi hoīm terra
rūq; incognitarū narrare possit historiam, quarū rerū au
dicdarū scio audissimum esse te. Ergo inq̄ non pessime cō
testaur. Nam primo aspectu protinus sensi hoīm esse nau
clerum. Atqui inquit aberrasti lōgissime: nauigauit q̄dem
non vt Palinurus: sed vt Vlyſſes: imō velut Plato. Nempe
Raphael iste, sic enim vocatur gentilicio nomine Hythlos
deus, & latinæ linguæ nō indoctus, & græcæ doctissimus
(cuius ideo studiosior q̄ Romanæ fuit: qm̄ totum se ad
dixerat phia: qua in re nihil quod alicuius momenti sit
præter Senecæ quædam ac Ciceronis extare latine cogno
uit, relicto fratribus patrimonio quod ei domi fuerat (est
enim lusitanus) orbis terrarū cōtemplandi studio Ameri
co Vespucio se adiunxit atq; in tribus posterioribus illarū
quatuor nauigationū q̄ passim iā legūtur p̄petuus eius co
mes fuit, nisi qd̄ in vltima cū eo nō rediit. Curauit enī atq;

adeo extorſit ab Americo, vt ip̄e in his. xxiiij. esset qui ad fi
nes postremæ nauigationis in Castello relinquebant. Itaq;
relictus est, vti obtemperaret animo eius peregrinatiōis ma
gis q̄ sepulchri curioso, qp̄pe cui hæc allidue sunt in ore, cō
lo regitur qui non habet vnam & vndiq; ad superos tantū
dem esse viā. Quæ mens eius, nisi deus ei propiti⁹ affuisset,
nimio fuerat illi constatura. Cæterum postq̄ digresso Ves
pucio multas regiones cum quinq; Castellanos comiti
bus emensus est, mirabili tandem fortuna Taprobanen de
latus, inde peruenit in Caliquit, vbi repertis commode Lu
sitanos nauibus, in patriam deniq; præter sp̄e reuehitur
Hæc vbi narrauit Petrus, actis ei gratias q̄ tā officiosus in
me fuisset, vt cui⁹ viri colloquiū mihi gratū speraret, ei⁹ vt
sermone fruere, tantā rōnem habuisset, ad Raphaelē me
cōuerto, tū vbi nos mutuo salutasse, atq; illa coia dixisse
mus, q̄ dici in p̄rio hospitiū congressu solent, inde domum
meam digredimur, ibiq; in horto cōsidentes in scāno cespit
tibus herbeis cōstrato cōfabulamur. Narrauit ergo nobis,
quo pacto postea Vespucio abierat ip̄e soci⁹ eius, q̄ i Cal
stello remāserāt conueniēdo atq; blandiēdo cæpint se pau
latim ei⁹ terræ gētib⁹ insinuare, iamq; nō innoxie mō apud
eas, sed et familiarit̄ versari, tū p̄cipi euidā (cui⁹ & patria
mihi, & nōmē excidit) grati chariq; esse, ei⁹ liberalitate nar
rabat cōmeatū atq; viaticū ip̄i & q̄q; ei⁹ comitib⁹ affari fu
isse subpeditatū, cū itineris (qd̄ p̄ aquā ratib⁹, p̄ terrā curru
peragebant) fidelissimō duce, q̄ eos ad alios p̄cipes, quos
diligent̄ cōmendati petebant, adduceret. Nā post multorū
itineris dieq; oppida atq; vrbes aiebat reperisse se ac nō pess
me institutas magna pp̄loꝝ frequentia resp̄ublicas. Nempe
sub æquatoris linea tū hinc atq; inde ab vtroq; latere quā
tum fere sp̄acii solis orbita cōplectit̄ vastas subiacere solitu
dines perpetuo feruore torridas: squalor vndiq; & tristis re
rum facies, horrida atq; inculta oīa feris habitata serpentib⁹
aut deniq; hoīb⁹ neq; minus effēris q̄ sint belluæ, neq;
m⁹ noxiis. Cæterq; vbi lōg⁹ euect⁹ sis, paulatī oīa māsfecē

re, coelū mīāspū, solū virore blādū, mitiora aīantiū īgenia
tandē aperiri populos, vrbes, oppida, in his assidua nō inter
se modo ac finitimos, sed procul etiam distitas gentes terra
marīq; cōmertia. Inde sibi natam facultatem multas vltro
citroq; terras inuisendi, q; nulla naus ad iter quodlibet in-
struebatur in quam non ille comitesq; eius libentissime ada-
mittebantur. Naues quas primis regionibus conspexerūt,
carina plana fuisse narrabat, vela consutis papyris aut vimī-
nibus intendebantur, alibi coriacea, post vero accuminatas
carinas canobea vela reppererūt, omnia deniq; nostris simi-
lia. Nautae maris ac coeli non imperiti, sed miram se narra-
bat inisse gratiam, tradito magnetis vsu, cuius antea penitē-
erant ignari. ideoq; timide pelago cōsueuisse sese, neq; alias
temere, q; astate credere. Nunc vero eius fiducia lapidis con-
temnunt hyemem, securi magis q; tuti, vt periculum sitne q;
res magno eis bono futura putabatur, eadem per imprudē-
tiam magnorum causa malorum fiat. Quid quoq; in loco
se vidisse narrauit & longum fuerit explicare, neq; huius est
operis institutum, & alio fortasse loco dicetur a nobis, prae-
sertim quicquid ex vsu fuerit non ignorari, qualia sunt in
primis ea, quae apud populos vsq; ciuilitate conuiuentes ani-
maduertit recte prudenterq; prouisum. His enim de rebus
& nos audivisse rogabamus, & ille libentissime diserebat,
omissa interim inquisitione monstrorum, quibus nihil est
minus nouum. Nam Scyllas & celonos rapaces & Lestri-
gonas populi uorosos, atq; eiusmodi immania portenta, nusq;
fere non inuenias, at sane ac sapienter institutos ciues haud
reperias vbilibet. Caeterum vt multa apud novos illos po-
pulos adnotauit perperam consulta, sic haud pauca recen-
sui, vnde possint exempla sumi, corrigendis harum vrbiū,
nationum gentium ac regnorum erroribus idonea, alio, vt
dixi, loco a me commemoranda. Nunc ea tantum referrea-
nimus est, quae de moribus atq; institutis narrabat. Vt opi-
ensium praemisso tamen eo sermone, quo velut tractu quo-
dam ad eius mentionem rei publicae deuentum est. Nam

quum Raphael prudentissime recensuisset, alia hic alia illic
errata, vtrobique certe plura, tum quae apud nos, quaeue ite
sunt apud illos cauta sapientius, quum vniuscuiusq; popu-
li mores atq; instituta sic teneret, tanq; in quemcunq; locum
diuertisset: totam ibi vitam vixisse videretur, admiratur
hominem Petrus. Miror profecto mi Raphael, inquit, cur
te regi cuiquam nō adiungas quorū nemine esse satis scio cui
tu non sis futurus vehementer gratus, vt pote quem hac do-
ctrina atq; hac locorum hominumq; peritia non oblectare
solum, sed exemplis quoq; instruere atq; adiuuare consilio
sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregiae consulu-
eris, & tuorum omnium commodis magno esse adiumen-
to possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, non valde com-
moueor, nempe in quos mediocriter opinor me officii mei
partes impleuisse. Nam q; rebus alii non nisi senes & agri-
cedunt, imo tum quoq; agere cedunt, quum amplius retine-
re nō possunt, eas res ego nō sanus mō ac vegetus, sed iuues-
nis quoq; cognatis amicisq; dispartiui, q; debere puto hac
mea esse benignitate contentos, neq; id exigere atq; expecta-
re praeterea, vt memet eorum causa regibus in seruitiū des-
dam. Bona verba inquit Petrus, mihi visum est non vt ser-
uias regibus, sed vt inseruias. Hoc est inquit ille vna syllaba
plusq; seruias. At ego sic censeo inquit Petr⁹ quoquo tu no-
mine rem appelles, eam tamen ipsam esse viam, qua nō aliis
mō & priuatim & publice possis cōducere, sed etiam quae
ipsius conditiōem reddere foeliciorem. Foeliciorem ne inq;
Raphael ea via facerem, a qua abhorret animus? At q; nunc
sic viuo vt volo, quod ego certe suspicor paucissimis pur-
puratorum eontigere. Quin satis est eorum, qui potentum
amicicias ambiunt, ne magnam putes iactura fieri, si me atq;
vno aut altero mei similibus sint carituri. Tum ego pspicu-
um est inquā te mi Raphael neq; opum esse neq; potentiae
cupidū, atq; ego profecto huius tuae mentis hominem non
min⁹ veneror ac suspicio, q; eorum qucuq; maxime rerum
sunt potētes. Caeterū videbaris plane rem te atq; isthuc aīo

11 tuo tā gñoso, tam vere philosopho dignam factur? si te ita
com pares, vt vel cum aliquo priuatim incommodo ingeniū
tū atq; industriam publicis rebus accomodes, quod nunq
tanto cum fructu queas, quanto si a consiliis fueris magno
alicui principi ei? (quod te facturū certe scio) recta atq; ho
nesta p suaseris, nepe a pñcipe bonorū malorūq; oīm torres
in totū populū velut a perēni quodam fonte promanat.
In te vero tam absoluta doctrina est, vt vel citra magnū reg
vsum, porro tanta rerum peritiā, vt sine vlla doctrina, egre
gium consiliarium cuius regum sis praestiturus. Bis erras
inquit ille mi More, primū in me, deinde in re ipsa, nam neq
mihi ea est facultas, quā tu tribuis, & si maxie esset, tñ quā
ocio meo negociū facerem publicā rem nihil promoue
am. Primum enim pñcipes ipsi plerūq; omnes militaribus
studiis (quorum ego neq; peritiā habeo neq; desydero) li
bentius occupātur q̄ bonis pacis artib; maiusq; multo stu
diū est, qb? modis p fasac nephas noua sibi regna pariant, q̄
vti parta bene administret. Præterea quicūq; regib; a consi
lio sunt, eorum nemo est, qui non aut vere tantum sapit, vt
non egeat: aut tantum sibi sapere videtur, vt non libeat alte
rius probare consiliū, nisi quod absurdissimis quibusq;
dictis assentiunt & supparasitanē eorum, quos vt maxime
apud principem græ student assentatione demereri sibi. Et
certe sic est natura comparatum, vt sua cuiq; inuenta blan
diantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus sine æ catu
lus placet. Quod si quis in illo coetu vel alienis inuidentiū,
vel præferētium sua, aliquid afferat, quod aut aliis temp
ribus factum legit, aut aliis fieri locis vidit, ibi qui audiunt
perinde agunt, ac si tota sapiētiae suæ periclitaretur opinio,
& post illa p stultis plane sint habendi, nisi aliquid sufficiant
inuenire, quod in aliorum inuentis vertant vicio. Si cætera
destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris inquit pla
cuere maioribus, quorū prudētiam vtinam nos æquarem?
Ita p hoc dicto veluti egregie perorata re confidunt. Tanq
magnum sit periculum, si quis vlla in re deprehēdat maio

eibus suis sapiētiora qbus tñ, vt qeq; optime consultū est:
ita æquissimo aīo valere sinimus, at si qua de re potuit cō
suli prudētius, eā protinus ansam cupide arrepta mordic
retinemus. Itaq; in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia
cū sæpe alibi: tñ semel in Anglia quoq; incidi. Obsecro inq
fuiſti apud nos? Fui inq; atq; aliquot mēses ibi sum veria
non multo post eam cladem: qua Anglorum occidentaliū
ciuile aduerſus regē bellum miserāda ipsoꝝ strage cōpres
sū est. Interea multū debui reuerēdissimo patri Ioāni Mor
tono Cantuariensi Archiepō & Cardinali ac tñ quoq; An
glia Cællario viro mi lerre (nā Moro cognita sum nare
raturus) nō autoritate magis, q̄ prudētia ac virtute vene
rabili. Etenim statura ei mediocris erat: nec ætati: q̄ seræ
cedēs: vultus quem reuereare: nō horreas, in congressu nō
difficilis, sœritus tñ & grauis: libido erat a perius interdum
compellando supplicantes experiri: sed sine noxa, quid inge
nii, quam animi præsentian. quisq; præ se ferret, qua ve
lut cognata sibi virtute, modo abesset impudētia delectaba
tur & vt idoneam ad res gerendas amplectabatur. Sermo
politus & efficax: Iuris magna peritiā: ingenium incompa
rabile: memoria ad prodigium vīq; excelles. Hæc eni natu
ra egregia: discendo atq; exercendo prouexit. Huius consi
liis rex plurimum fidere: multum res publica niti (cum ego
aderam) videbat. quippe q ab prima fere iuuenta protinus
a schola coniectus in aulam: maximis in negotiis per omne
versatus ætatem: ac variis fortunæ æstibus aſidue lactatus
prudentiā rerum, quæ sic recepta non facile elabit) multis
magnisq; cum periculis didicerat. Forte fortuna quam die
quodam in eius mensa essem: laicus quidam legum vestra
tium peritus aderat: is nescio vñ nactus occasionem coepit
accurate laudare rigidam illā iusticiā: q̄ tñ illic exercebatur
i fures: quos passim narrabat suspēdi nō unq. xx. in vna cru
ce: atq; eo vehemētius dicebat se mirari: cum tā pauci elabe
rentur supplicio: quo malo fato fieret: vtī tā multi tñ ubiq;
grassarentur. Tum ego (auius enim sum libere apud Cardi

penita agendi
in mays purpo

De iuribus
De legib;
De equis

U
1
ta
V. r. a. m.
p. r. o. p. t. u. m.
Qua rati
one fieri
possit ne
tam multi
sint fures.
nalem loqui: nihil mireris in qua. Nam haec punitio furum
& supra iustum est & non ex usu publico. Est enim ad vindicanda furta nimis atrox: nec tamen ad refrenanda sufficiens.

Quippe neque furtum simplex tam ingens facinus est, ut capite debeat plecti, neque vlla poena est tanta, ut ab atrocitatis cohibeat eos: quod nullam aliam artem querendi victus habet. Itaque hac in re non vos modo: sed bona pars huius orbis imitari videtur malos praecipitantes, qui discipulos verberant libentius quam docent.

Decernuntur enim furanti grauius atque horrenda supplicia, cum potius multo fuerit puidendum: ut si aliquis esset pueri vitae ne cuiquam tam dira sit furandi primus: de hinc pereundi necessitas. Est inquit ille satis hoc pusillum, sunt artes mechanicae: est agricolatio: ex his tueri vitam liceat, nisi sponte mali esse mallet.

At non sic euades inquam. Nam primum omittamus eos, qui saepe vel ab externis bellis vel ciuilibus mutuli redeunt domum: ut nuper apud vos e Cornubiensi prelio, & non ita pridem e Gallico: qui vel reip. impendunt membra vel regi, quos neque pristinas artes exercere debilitas patitur, neque aetas nouam discere: hos inquam omittamus, quoniam bella per intermissas vices committant. Ea contemnemur quae nullo die non accidunt. Tantus est ergo nobilium numerus: quod non ipsi modo degant ociosi

namque fuci laboribus aliorum, quos puta suos praediorum colonos augendis redditibus ad viuum usque radunt. Nam eam solum frugalitatem nouere, homines alioquin ad mendicitatem usque prodigi: verum inuicem quod ociosorum stipatorum turbam circumferunt: quod nullam unquam querendi victus artem didicere. Hi simul atque herus obiit: aut ipsi egrotauerunt: eiiciunt illico. nam & ociosos libentius quam egrotos alunt, & saepe morientis heres non

perpetuus alendae sufficit paternae familiae. interim illi esuriunt strenue: nisi strenue latrocinentur. Nam quod faciant? Si quidem ubi errando paululum vestes ac valitudinem attriuere morbo

squalidos, atque obsitos pannis, neque generosi dignantur accipere: neque audent rustici: non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac deliciis: solitus sit accinctus acinace ac cetras: totam viciniam vultu nebulonico despicere & contemnere

omnes praese, haud quam idoneum fore, quod cum ligone ac marra: maligna mercede ac victu parco, fideliter inferuiat pauperi.

Ad haec ille, atque nobis inquit hoc hominem genus in primis fouendum est. In his enim, ut pote hominibus animi magis excelsi ac generosioris quam sunt opifices aut agricolae, consistunt vires ac robur, exercitum, si quoniam sit confligendum bello. Profecto inquam ego eadem opera dicas licet, belli gratia fouendos esse fures, quibus haud dubie nunquam carebitis, dum habebitis hos.

Quin neque latrones sunt instruentur milites, neque milites ignauissimi latronum, adeo inter has artes belle conuenit. At hoc viciu in frequens est nobis, non proprium. est enim omnium fere gentium commune. Nam Gallias infestat alia praeterea pestis pestilentior. Tota patria stipendiariis, in pace quoque (si illa pax est) oppleta atque obsessa militibus, eadem persuasione inductis, qui vos ociosos hic ministros alendos esse cecusistis, nempe quod morosophis visum est, in eo sita esse publicam salutem, si

proptu semper adsit validum firmumque praesidium, maxime veteranorum, neque enim confidunt in exercitatis quocumque, ut vel ideo querendum eis bellum sit, ne imperitos habeant milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut habet facere Salustius) manus aut animus incipiat per ocium torpescere. At qui sit perniciosum homini beluas alere & Gallia suo malo didicit, & Romanorum, Carthaginensium ac Syrorum, tum multarum gentium exempla declarant, quorum omnium non impium modo, sed agros quoque

atque adeo vrbes ipsas parati ipsorum exercitus aliis atque aliis occasionibus euerterunt. Quam vero non magnopere necessarium vel hic elucescit quod ne Galli quidem milites armis ab vnguiculis exercitissimi, cum euocatis comparati vestris, admodum saepe gloriantur superiores sese discessisse, ut ne quid dicam amplius, ne praesentibus videar ad blandiri vobis. Sed nec vestri illi vel opifices urbici vel rudes atque agrestes agricolae ociosos generosorum stipatores creduntur valde pertimescere, nisi

aut hi quibus ad vires atque audaciam corpus contigit ineptum, aut quorum animi vis inopia rei familiaris infringitur, adeo periculum nullum est, ne quorum valida & robusta corpora,

Qua pnta
ciem adse
rat ppetu/
a multum
presidia.

Harum vultu
et belia ppetu/
c i

neq; ei nisi selectos dignari gñosi corrumpere, nūc vel elāgue
scūt ocio, vel negociis ppe muliebribus emolliuntur, idem
bonis artibus instructi ad vitam, & virilibus exercitati la-
boribus efflorescent. Certe vtcunq; sese hæc habet res, illud
mihi nequaquā videt publicæ rei cōducere, in euentum belli,
qd nūq; habetis nisi quā vultis, infinitā eius gñis turbā ale-
re, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi rō q; belli
debeat. Neq; hæc tñ sola est furandi necessitas, est alia magis
q̄tū credo peculiaris vobis. Quænā est ea inquit Cardialis.
Oues inq; vestræ quæ tā mites esse tāq; exiguo solēt ali nūc
vti fert tā edaces atq; indomitæ esse cōperūt, vt hoies deuo-
rent ipsos, agros, domos, oppida vastent ac depopulēt. Nē/
pe qbuscūq; regni partibus nascit lana tenuior, atq; ideo p-
ciosior ibi nobiles & gñosi atq; adeo abbates aliquot sancti
viri nō his cōtēti redditib; fructib; q; annuis, q; maiorib; suis
solebant ex prædiis crescere, nec habentes satis, q; ociose ac
laute viuētes nihil in publicum p sint nisi et ob sint, aruo ni-
hil relinquūt, oia claudunt pascuis, demoliunt domos diru-
unt oppida, templo dūtaxat stabulādis ouib; relicto & tāq;
parum soli perderent apud uos ferarū saltus, ac viuaria: illi
boni viri habitationes omnes, & quicqd vīq; est culti, vertūt
in solitudinem. Ergo vt vnus helluo inexplēbilis ac dira pe-
stis patriæ, continuatis agr; aliquot millia iuges vno circū/
det septo, eiiciunt coloni qdam suis, etiam aut circūscripti
fraude, aut vi oppressi exuunt, aut fatigati iniuriis adigunt
ad venditionē. Itaq; quoquo pacto emigrāt miseri, viri, mu-
lieres: mariti, vxores, orbi, viduæ, parentes cum paruis libe-
ris, & numerosa magis q; diuite familia, vt multis opushab-
bet manibus res rustica, emigrant in quā e notis atq; assuetis
laribus, nec inueniunt quo se recipiant, supellectilem om-
nem haud magno vendibilem, etiā si manere possit emptor-
rem, quū extrudi necesse est, minimo veniunt, id quū bre-
ui errando insupserint, quid restat aliud deniq; q; vti furent
& pendean iuste scilicet, aut vagētur atq; mendicent, q; tū
quoq; velut errones coniciuntur in carcerem, q; ociosi ob-

ambulent, quoz operam nemo est qui conducatur, quū illi
cupidissime offerat. Nam rusticæ rei cui assueuerunt nihil
est quod agatur vbi nihil seriē. Siqdem vnus opilio atq; bu-
buleus sufficit ei terræ depascendæ pecoribus in cuius cul-
tum vt sementi faciendæ sufficeret, multæ posebant man?
Atq; hac ratione fit vt multis in locis annona multo sit cha-
rior. Quin lanæ quoq; adeo increuit precium, vt a tenuio-
ribus, qui pannos inde solent apud vos conficere, prorsus
em non possint, atq; ea ratione plures ab opere ablegantur
in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium vim ab-
sumpsit tabes, velut eorum cupiditatem vlciscēte deo iun-
missa in oues lue, quam in ipsorū capita contortam esse fue-
rat iusti. Quod si maxie increseat ouium numerus, precio
nihil decrescit tñ, q; earum, si monopolium appellari nō po-
test quod nō vnus vendit, certe oligopolium est. Reciderūt
enī fere in manus paucorum eorūdemq; diuitum, quos nul-
la necessitas vrget ante vendendi q; libet, nec an libet q; liceat
quantilibet. Iam cætera quoq; pecorū genera vt æque clara
sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam amplius, q; dirutis villis,
atq; imminuta re rustica non sint qui foeturam curent. Neq;
enim diuites illi, vt ouium, sic etiam armentoz foetus edu-
cant: sed aliunde macra empta villi, posteaq; suis pascuis pin-
guerint magno reuendunt. Ideo q; sicuti reor nondū lentit
totum huius rei incōmodum. Nempe adhuc his modo lo-
cis reddūt cara, vbi vendūt, cæterū vbi aliquādiu celeri ex-
tulerit illinc q; nasci possint, tū demū ibi quoq; paulatim decre-
scēte copia vbi coemuntur, hec esse est sic insigni labore ī-
opia. Ita qua re vel maxime felix hæc vestra videbat insu-
la, iam ipsam paucorum improba cupiditas vertit in perni-
ciem. Nā hæc annonæ charitas in causa est, cur q; q; possit
plurimos e familia dimittat, quo queso nisi medicatū, aut
quod generosis animis persuadeas facilius latrocinatum?
Quid quod ad miseram hanc egestatem atq; inopiam adiū-
git, importuna luxuries. Nam & ministris nobilium, & opi-
ficibus, & ipsi ppe modū rusticis, & omnibus deniq; ordi-
bus, multū est insolent; apparatus in vestib; nimis i victu

Compe
 luxus. Iam ganca, lustra, lupanar, et aliud lupanar tabernæ,
 vinariæ, ceruiliariæ, postremo tot improbi ludi, alea, char-
 ta, fritillus, pila, sphaera, discus, an nō hæc celeriter exhausta
 pecunia, recta suos mystas mittunt aliquo latrocinatum?
 Has perniciosas pestes eiecite, statuite, vt villas atq; oppida
 rustica, aut hi restituant qui diruere, aut ea cedant repositu-
 ris atq; ædificare volentibus. Refrenate coëptiones istas di-
 uitum, ac velut monopolii exercēdi licētiā. Pauciores alā
 tur ocio, reddat agricolatio, lanificiū instauretur, vt sit ho-
 nestum negocium, quo se vtiliter exerceat ociosa ista turba,
 vel quos hactenus inopia fures fecit, vel q nunc errones aut
 ociosi sunt ministri, fures nimirum vtriq; futuri. Certe ni-
 si his malis medemini, frustra iactetis exercitam in vindicā-
 da furta iusticiam. nempe speciosam magis, q aut iustā aut
 vtilē. Siqdem quū pessime finitis educari, & mores paulatī
 ab teneri annis corrūpi, puniēdos videlicet, tū demum quū
 ea flagitia viri designent, quorū sp̄s de se perpetuam a pueri-
 cia vīq; prebuerant, qd aliud queso q facitis fures, & tīdem
 plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consultus interim
 se ad dicendum composuerat, ac statuerat secum mō illo so-
 lemni disputantiū vti, q diligēti⁹ repetūt q respōdent, adeo
 bonam partem laudis ponūt in memoria. Belle inquit dixi-
 sti profecto, quū sis videlicet hospes, q magis audire his de
 rebus aliquid potueris, q exacte quicq; cognoscere, id quod
 ego paucis efficiam perspicuū. Nam primū ordine recense-
 bo quæ tu dixisti, deinde ostendam quibus in rebus impo-
 suit tibi nostrarū rerū ignoratio, postremo rōnes tuas oēs di-
 luam atq; dissoluam. Igit̄ vt a primo quod sum pollicit⁹ ex-
 ordiar, q tuor mihi visuses: Tace inq; Cardinalis: nā haud
 respōsur⁹ paucis videris q sic incipias. Quāobrē leuabim⁹ i
 præsenti te hac respondendi molestia, seruaturi tamen inte-
 grum id munus tibi in pximū cōgressum vestræ, quem (nisi
 quid impediat aut te aut Raphaelē hunc) crastin⁹ dies ve-
 lim referat. Sed interim abs te mi Raphael perq libenter au-
 dierim, quare tu furtum putes vltimo supplicio non puni-

Expressit
 morem et
 Cardinali
 familiarē
 interpellā
 di si qd lo-
 qet⁹ ageſt.

endum quāq; allam pœnam ipse statuas quæ magis condu-
 cat in publicum. Nam tolerandum ne tu quidem sentis. At
 si nunc p mortem quoq; tū in furtum ruit, proposita semel
 vitæ securitate, q vis, quis met⁹ posset absterrei maleficos? q
 mitigatione supplicii, velut præmio quodā ad maleficiū
 se inuitatos interpretarentur. Oino mihi videtur inq pater
 benignissime homini vitam eripi propter ereptam pecuniā
 prorsus iniquum esse. Siquidem cū humana vita ne oib⁹ q
 dem fortunæ possēssioib⁹ paria fieri possē arbitror. Quod
 si læsam iusticiam, si leges violatas, hac repēdi pœna dicat,
 haud pecuniam, quid nī merito summum illud ius summa
 vocet iniuria? Nam neq; legum probanda sunt tam manlia
 na imperia, vt sicubi in leuissimis parum obtemperet, illico
 stringant gladium, neq; tam stoica scita, vt omnia peccata a
 deo existiment paria, vt nihil iudicent interesse, occidat ne
 aliq; hoīem an nūmum ei surripiat, inter quæ si quicq; æq;
 tas valet) nihil oino simile aut affine. Deus vetuit occidi
 quēq; & nos tam facile occidim⁹ ob ademptam pecuniolā?
 Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis
 potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdum,
 quid obstar quo minus hoīes eodē mō constituent inter se,
 quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peiera-
 dum? Siquidem quū deus non alienæ modō, verū etiā suæ
 cuiq; mort⁹ ius ademerit, Si hominum inter se consensus de
 mutua cede certis placitis consentientium, adeo debet vale-
 re, vt illi⁹ præcepti vinculis eximat suos satellites, q sine vilo
 exēplo dei eos interemerint, quos humana sanctio iussit oc-
 cidī: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iur⁹ est
 habiturum, q tū humana iura permiserint? ac fiet nimirum
 vt ad eundem modum oib⁹ in rebus statuāt hoīes: quatin⁹
 diuina mādāta cōueniat obseruari. Deniq; lex Mosāica: q
 inclemens & aspera: nempe in seruos & quidem obstinatos
 lata, tū pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne putem⁹
 deū in noua lege clementiæ: qua pater imperat filiis: maio-
 rem indulsisse nobis inuicem sœuendi licentiam. Hæc sunt

De furto pœna

pena
cur non licere putem. Quantum vero sit absurdum, atque etiā
periculo sum reip. furem atque homicidam ex aequo puniri, ne-
mo est opinor qui nesciat. Nempe quā latro conspiciat nō mi-
nus imminere discriminis dūtaxat furti damnato, quā si prae-
terea conuincat homicidii, hac vna cogitatione impellitur
in cedere ei quem aliquando fuerat tamen spoliaturus, quippe praeter
quod dephensio nihil sit plus piculi. Est etiam in cede securitas
maior, & maior celandi spes sublato facinoris indice. Itaque
dum fures nimis atrociter studemus perterrefacere, in bonorum
incitamus perniciem. Iam quod queri solet: quare punitio
possit esse commodior: hoc meo iudicio haud paulo facilius
est repertum: quā quare possit esse deterius. Cur enim dubitemus eā
viā vtilem esse castigandis sceleribus: quā scimus olim tam
diu placuisse Romanis administrandae reip. peritissimis.
Nempe hi magnorum facinorum conuictos in lapidicinas: atque
fodienda metalla damnabant: perpetuis adseruandos vine-
culis. Quā ego quod ad hanc rem attinet: nullius instituta
tum gentis magis probo: quā id quod interea dū peregrinabar:
in Perside obseruatum apud vulgo dictos Polyleritas adnota-
ui: populum neque exiguum neque imprudenter institutum
& nisi quod tributum quotannis Persae pendit regi: caetera libere
ac suis permixtum legibus. Caeterum quā longe ab mari: motibus
fere circumdatus: & suae terrae nulla in re maligne contenti fru-
ctibus: neque adeū alios saepe neque adeū tamen ex vetusto mo-
re gentis: neque fines prorogare student: & quos habent ab omni
facile iniuria: & montes tuent: & pectus quā rerum potenti pro-
soluant: immunes prius ab milicia: haud perinde splendide
atque commode felicesque magis quam nobiles aut clari degunt, quippe
pe ne noīe quod opinor praeterquam coterminis admodum: satis noti.
Ergo apud hos furti quod peragunt, quod sustulere domino reddunt,
non quod alibi fieri solet, principum: utpote cui tamen iuris esse
consentire rem furtiuam quantum ipsi furi. Sin res perierit: precio
ex bonis furti confecto ac persoluto, tamen reliquo vxoribus eorum
atque liberis integro: ipsi danant opera: ac nisi atrociter commissum
furtum est: neque claudunt erga stulo: neque gestant comedes: sed

Ucher
Res pub-
cae Poly-
ritar apud
Persas.

Annotan-
dum nobis
quod secus sa-
cimur.

liberi ac soluti in publicis occupant operibus, detrectantes ac
languidius gerentes sese: non tam viculis coercentur quam exci-
tant verberibus, strenuam nauantes opam: absunt a contum-
eliis: noctu tamen nocturnis censiti cubiculis includuntur. praeter
assiduam laborem nihil incommodi est in vita. Alii ei haud
duris qui in publicae rei seruiunt: e publico alibi alunt. Siquid
alicubi quod impedit in eos ex eleemosina colligitur: atque ea via
quā incerta: tamen ut est ille populus misericors: nulla reperitur
vberior. alibi redditus quidam publici ad id destinantur. Est ubi
certum in eos versus tributum viritum conferunt. Quin aliquot
in locis nullum publicum opus faciunt: sed ut priuatus quisque
eget mercenariis: ita illos cuiuspiam in eum diem operam:
stata mercede conducit apud forum: paulo minoris quam quā
si libera fuerat conductus: praeterea fas est seruilem ignauiam
flagris corripere. Sic sit uti nunquam opere careant: & praeter victum
aliquid quoque die ab singulis publico inferat aerario. Vno
quodam colore vestiuntur & omnes & soli capillo non ab-
raso verum paulo supra auriculas attonso: e qua altera pau-
lulum praesciditur. Cibum cuique ab amicis dari: potumque ac sui
coloris vestem: licet pecuniam datam esse danti pariter atque ac-
ipienti capitale: neque minus periculosum etiam homini libe-
ro quacumque de causa numerum a damnato recepisse: & seruos
item (sic ei damnatos vocant) arma contingere. Suos quaque
regio propria distinguit nota: quā abieciisse capitale est: ut vel
extra suos conspici fines: vel cum alterius regionis seruo quicquam
esse collocutus. At neque tutior fugae meditatio quam ipsa fuga.
Quin confectum talis fuisse consilium in seruo nex est: in libe-
ro seruitus. Contra iudicii praemia decretasunt: libero pecu-
nia: seruo libertas. vtrique vero venia atque impunitas consci-
entiae: ne quā persequi malum consilium quam poenitere sit tutius. Hu-
ius rei haec lex atque huius ordo est quem dixi quod quantum habeat huma-
nitatis & commodi facile pater. quā sic irascitur ut vicia plura ser-
uat hominibus atque ita tractat ut bonos esse necesse sit. & quantum an-
ni dederunt tamen reliqua vita refartiant. porro ne ad pristinos rela-
bant mores adeo nullus est metus ut viatores quoque quibus it aliquo in

atque

Est idem ho-
die famuli
nobilitum
pulchrum
sibi ducit

fuga

Clamant ut perirent

stitutum est, non aliis viæ ducibus sese tutiores arbitrentur
q̄ seruis illis ad quamq̄ regionem subinde commutatis. Ne
pead perpetrandum latrocinium nihil habent vsq̄ non im
portunum: manus inermes: pecunia tantum sceleris index:
deprehenso parata vindicta: neq̄ spes vlla prorsus fugiendi
quoq̄. Quo enim pacto falleret ac tegeter fugā: homo nullo
la vestiū parte p̄p̄lo silis: nisi abeat nudus? qn sic quoq̄ fugiē
tem proderet auricula. At ne inito saltem consilio coniuret
in remp. id demum scilicet periculum est. quasi in tantā ve
nire spem vlla possit vicinia non tentatis ac sollicitatis ante
multarū regionum seruiiciis: quæ tm̄ absunt a facultate cō
spirandi: vt ne conuenire quidem: & colloqui aut salutare se
mutuo liceat: vt credantur interim id consilium intrepide
credituri suis: quod reticentibus periculosum, proidentib⁹
maximo esse bono sciant. Quum contra nemo sit prorsus
exspes: obediendo ac præferendo bonamq̄ de se prebendo
spem: emendationis in posterum vitæ: posse his modis fieri:
vt libertate aliquñ recuperet. quippe nullo nō anno resti
tutis aliquot cōmendatione patietia. Hæc quum dixissem
atq̄ adiecissem nihil mihi videri causæ quare nō hic modus
haberi vel in Anglia possit: multo maiore cum fructu: q̄ il
la iusticia, quam iuris ille peritus tanto p̄re laudauerat. Sub
hæc ille: nempe iure consultus. Nunq̄ inquit istud sic stabili
liri queat in Anglia: vt non in summum discrimen adducat
remp. & simul hæc dicens cōmouit caput ac distorsit labrū
atq̄ ita conticuit. Et omnes qui aderant: pedibus in ei⁹ ibāt
sententiam. Tum Cardinalis non est inquit proclue diuina
re: commodene an secus res cessura sit: nullo prorsus facto
periculo. Verum si pronūciata mortis sentētia: differri exe
cutionē iubeat princeps: atq̄ hunc experia t̄mōre: cohibitis
asylorum priuilegiis. Tum vero si res comprobetur euen
tu esse vtilis: rectum fuerit eam stabiliri. alioqui tunc quoq̄
afficere supplicio eos: qui sunt ante damnati: neq̄ minuse
republica fuerit: neq̄ magis iniustum: q̄ si nunc idem fieret:
nec vllum interea nasci ex ea re potest periculū. Quin mihi

certe videtur erroneus quoq̄ ad eundem posse modum non
pessime tractari, in quos hactenus tam multis æditis legib⁹
nihil promouimus tamen. Hæc vbi dixit Cardinalis quæ
me narrante contempserant omnes, eadem nemo nō certas
tim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erro
rib⁹ quoniā hoc ab ipso adiectū est. Nescio an quæ sunt se
cuta silere prestitit. erant enim ridicula, sed narrabo tamē.
nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant.

Adstabat forte parasitus quidam, q̄ videri volebat imitari
morionem, sed ita simulabat, vt propior vero esset, tam fri
gidis dictis captans risum, vt ipse sæpius q̄ dicta sua ridere
tur. Excidebant homini tm̄ interdū quædam, adeo non ab
furda vt fidē adagio facerent crebro iactu iaci aliquñ venerē
Is ergo, dicente quodam e consulis: Iam meo sermone bene
provisum esse furib⁹, atq̄ a Cardinale etiā cautum de erro
rib⁹, restare nunc vti his præterea cōsuleretur publicitus,
quos ad ægestatē morib⁹ aut senectū pulisset atq̄ ad labores
vnde viui possit, reddidisset impotes. Sine inquit me. nam
ego & hoc recte vt fiat videro. Etenim hoc gen⁹ hominum
misere cupio aliquo ē conspectu amoliri meo, ita me male
vexarunt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagita
rent pecuniam, quas nunq̄ tamen tam commode potuerūt
occinere, vt nummum a me extorquerent. Quippe semper
alterum euenit, vt aut non libeat dare, aut ne liceat quidem,
quādo nihil est quod detur. Itaq̄ nunc coeperunt sapere. nā
ne perdant operam, vbi me præterire vident, prætermittūt
taciti, ita nihil a me sperant amplius. non hercule magis q̄ si
essem sacerdos. Sed illo sego mendicos omnes lata lege dis
tribui ac dispartiri iubeo in benedictinorū cōnobiā, & fieri
laicos vt vocat monachos: Mulieres moniales esse impero.
Subrisit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam sœrio.
Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacerdos
tes ac monachos adeo est exhilaratus, vt iam ipse quoq̄ coe
perit ludere homo alioq̄ prope ad toruitatē grauis. At ne sic
q̄dem inquit extricaberis a mendicis: nisi nobis quoq̄ pro

spexeris fratribus. Atqui, inquit parasitus, hoc iam curatum est. Nā Cardinalis egregie prospexit vobis quū statueret de cohercendis atque ope exercendis erroribus. nā vos estis erronei maximi. Hoc quoque dictum, quū conlectis in Cardinalem oculis eū viderent non abnuere, coeperūt omnes non illibenter arripere, excepto fratre. Nā is (neque egde miror) tali perfusus aceto, sic indignatus est atque incanduit, ut nec a conuiciis quē potuerit temperare. hominem vocauit nebulonem, de tractore, susurronem, & filium perditionis minas interim terribiles citans e scriptura sacra. Iam scurra sario scurrari coepit, & erat plane in sua palestra. Noli inquit irasci bone frater, icriptum est, in patientia vestra possidebitis animas vestras. Rursum frater (referam enim ipsius verba) non irascor inquit furcifer, vel saltem non pecco. Nā psalmista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus dein frater a Cardinale suauiter, ut suos affectus compesceret. Non dñe inquit ego loquor nisi ex bono zelo sicut debeo. Nā viri sancti habuerunt bonum zelum, vñ dicitur zelus domus tuæ comedit me, & canitur in ecclesiis, Irrisores Helizei, dū concessit domū dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit Cardinali bono fortassis affectu, sed mihi videris factur? nescio an sancti? certe sapiēt? si te ita cōpares, ne cū hoīe stulto & ridiculo ridiculū tibi certamen instituas. Non dñe inquit, nō facere sapiēt? Nā Solomon ipse sapiētissimus dicit: Responde stulto secundum stulticiā eius, sicut ego nūc facio, & demoſtro ei foueā in quā cadet, nisi bñ p̄caueat. Nā si multi irrisores Helizei quod erat tū vnus calus, senserūt zelus calui, quō magis sentiet vnus derisor multorum fratrum in quibus sunt multi calui: & et habemus bullā papalē, per quā oēs qui derident nos sunt excoīcati. Cardinalis ubi vidit nullū fieri finē, nūc tu ablegato parasito, ac aliam in rē cōmodū verso sermone, paulo post surgit emēsa atque audiēdis cliētum negotiis dedidit se, nosque dimisit. En mi More quā lōgo te sermone oneraui: quod tā diu facere plane puduisset me, nisi tu & cupide flagitasses, & sic videreris audire tāquā nollēs quicquid eius confabula-

tiōis omitti, quāquā aliquo p̄frecti? narrāda tñ mihi fuit oīno p̄p̄t eorū iudiciū, quāquā me dicere spreuerāt, eadē rursus eueſti/gio nō improbāte Cardiale, et ipsi cōprobarūt, vsque adeo alienatates ei, ut parasiti quoque eius inuētis, quā dñs p̄ locū nō asp̄nabat ad blādirent & sario p̄p̄modū admitterēt. Ut hic posses estimare quā me ac mea cōsilia aulici forent existimaturi. Profecto mi Raphael inquit magna me affecisti voluptate, ita se abſte dicta prudēt filius & lepide oīa, p̄terea visū mihi interī sū, nō solū in patria versari, verū et repuerascere quodāmodo iucunda recordatiōe Cardinalis illius, in cuius aula puer sū educatus. cuius viri memoriā quā tu tā ipse faues, nō credas mi Raphael quō mihi sis effectus? hoc noīe charior, cū eēs alioque charissim? Caterū nō possum adhuc illo pacto meā demutare sniam, quoniam te plane putē, si aīm iducas tuū, ut ne ab aulis principū abhorreas, in publicū posse te tuis cōsiliis, p̄rimū boni cōferre. quare nihil magis icūbit tuo, hoc ē boni viri, officio. Si quidē tu cōseat Plato, resp. ita demū futuras esse felices, si aut regnēt phil. aut reges phophenē: quā procul aberit felicitas, si phil. regib? nec dignetur saltē suū impartiri cōsiliū? Nō sunt inquit ille tā ingrati, quoniam id libēter facerēt, imo multi libris editis iā fecerūt, si hī qui rerū potitūtur essent parati, bene cōsultis parere. Sed bñ haud dubie p̄uidit Plato: nisi reges phophenē ipsi, nūc futurū, ut pueris opinōib? a pueris imbuti atque infecti penitus phantiū cōprobēt cōsilia, quā ipse quoque exp̄iebat apud Dionysium. An nō me putas, si apud aliquē regū decreta sana pponerē: & p̄niciosa malorū seia, conarer illi euellere, p̄tin? aut efficiendū aut habēdū ludibrio? Age finge me apud regē esse Gallog, atque ei cōsidere cōsilio, dū in secretissio secessu p̄sidete rēge ipso, in corona prudētissimorū hoīm, magnis agitē studiis, quibus artib? ac machinamētis Mediolanū retineat: ac fugitiuā illā Neapolī ad se retrahat: postea vero euertat Venetos, ac totā Italiā subiiciat sibi, deinde flādros brabātos, totā postremo burgūdiā sūe faciat ditiōis. Atque alius p̄terea gētes quā regnū iā olī aīo iuasit. Hic dū alius iuadet feriedū cū venetis foed? tātisp̄ duraturū, dū ip̄is fuerit cōmodū

d ii
Cyprian pro reo
Abulcan

Recte gal
los dehor/
tatur ab
Italia pas
tanda.

Eluetti cō
ductici

cum illis communicandum consilium. quin deponendam quoque apud eosdem aliquam praeda partem, quam reb⁹ ex sententia peractis repetat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluettios. Alius aduersum numen imperatoriae maiestatis auro, velut anathemate propiciandum. Dum alii videtur cum Arragonū rege componendas esse res, & alieno Nauariae regno, velut pacis authoramento cedendum: Alius interim censet Castellae principē aliqua spe affinitatis irretiendum, atque aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dum maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Anglia sit. Caeterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis vinculis semper infirma societas, amici vocentur, suscipiantur ut inimici. Habendos igitur paratos velut in statione Scotos, ad omnem intentos occasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad haec fouendum exulem nobilem aliquem occulte, namque id aperte ne fiat prohibent foedera, qui id regnum sibi deberi contendat, ut ea velut ansa contineat, suspectum sibi principem. Hic inquam in tanto rerum molimine ne tot egregiis viris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego homuncio surgam, ac verti iubeam vela, omittebam Italiam censeam & domi dicam esse manendum, vnum Galliae regnum fere maius esse, quam ut commodè possit ab vno administrari, ne sibi putet rex de aliis adiiciendis esse cogitandum. Tum si illis proponerem decreta Achoriorū populi, Vtopensium insulae ad Euronotum oppositi, quum olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtineret regnum quod affinitatis antiquae causa sibi contendeat hereditate deberi, consequuti tamen id, ubi viderunt nihil sibi minus esse molestiae in retinendo, quam in quaerendo prouiderunt, verum assidua pullulare semina, vel iustinae rebelliois vel externae incursiois in deditos ita se aut pro illis, aut contra pugnandum nunquam dari facultatem dimittendi exercitus, compilari interim se, efferri foras pecuniam alienae gloriolae suum impendi sanguinem, Pacem

Exemplum
annotans

Reponit
R. P. P. P.

Exemplum
annotans

nihil tutiorem domi, corruptos bello mores, imbibitam latrocinandi libidinem, confirmatam cedibus audaciam, leges esse contemptui, quod rex in duorum curam regnorum distractus, minus in vtrumvis animum posset intedere. Cum viderent alioqui tantis malis nullum finem fore, inito tandem consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem retinendi vtriusque regni veller, nam vtriusque non fore potestatem: se plures esse quam qui a dimidiato possint rege gubernari, quum nemo sit libenter admissurus mulione sibi cum alio commune. Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cuiuspiam ex amicis relicto (quod breuiter post eiectus est) antiquo esse contentus. Praeterea si ostenderem omnes hos conatus bellos, quibus tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesauros eius exhaustissent, ac destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustra cessuros tamen, proinde auxilium regnum coleret, ornaret quantum posset, & faceret quam floridissimum. Amet suos & ametur a suis, cum his vna viuat, imperetque suauiter, atque alia regna valere sinat, quando id quod nunc ei contigisset satis amplum superque esset. Hanc orationem quibus auribus mi More putas excipiendam? Profecto non valde prouis inquam. Pergamus ergo inquit: si consiliariis cum rege quoque tractantibus, & comminiscantibus quibusque rebus ei queant coaceruare thesauros, dum vnus intendendam consulit aestimationem monet, quum ipsi sit eroganda pecunia, deiiciendam rursus infra iustum quum fuerit corroganda, uti & multum aeris paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum alius suadet ut bellum simulet, atque eo praetextu coacta pecunia cum visum erit faciat pacem, sanctis ceremoniis, quo plebeculae oculis fiat prestigium, miseratus videlicet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei suggerit in mentem antiquas quasdam & tenebris adesas leges, longa dissuetudine antiquas, quas quod nemo latas meminisset omnes sint transgressi, earum ergo multas iubeat exigere, nullum vberiorum prouentum esse, nullum magis honorificum utpote qui iustitiae praese personam ferat: Dum ab alio ad-

monetur, uti sub magnis mulctis multa prohibeat: maxime
talia: quae ne fiant in re sit populi. post pecunia cum illis dispen-
set, quorum commodis obstat interdictum: sic & a populo gratiam
iniri, & duplex adferri compendium, vel dum huius mulctantur
quos questus cupiditas pellexit in casses, vel dum aliis vendit
privilegia, tanto pluris: quanto scilicet fuerit melior princeps:
utpote quod grauatum quicquid contra populi commodum privato
cuius indulgeat: & ob id non nisi magno precio. Dum alius ei
persuadet obstringendos sibi iudices, quod quauis in re pro regio-
iure disceptent, accersendos praeterea in palatium atque inuitan-
dos uti coram se de suis rebus differant, ira nulla cametis tam
aperte inique fore in qua non aliquis eorum vel contradicendi stu-
dio: vel pudore dicendi eadem: vel quo gratiam ineamt apud eum
aliquam reperiant rimam qua possit intedi calumnia. Sic dum
iudicibus diuersa sentientibus res per se clarissima disputatur,
& veritas in quaestionem venit: an iam commodum regi dari,
pro suo comodo ius interpretandi, caeteros aut pudore ac-
cessuros aut metu, sic intrepide fertur: postea pro tribunali
sua. Neque enim deesse praetextus potest pronuncianti pro pri-
cipe. Nempe cui satis est aut aequitatem a sua parte esse, aut ver-
ba legis: aut contortum scripti sensum: aut quod legibus denique
omnibus praeponderat: apud religiosos iudices principis indi-
sputabile praerogatiua. Dum oes in Crassiano illo consenti-
unt atque conspirant. Nullam aut vim satis esse principi: cui sit ac-
lendus exercitus. praeterea nihil iniuste regem facere, ut ma-
xime etiam velit posse. Quippe omnia omneius esse: ut homines
etiam ipsos: tamen vero cuique esse proprium quantum regis bene-
gnitas ei non ademerit, quod ipsum ut quod minimum sit: princi-
pis multum referre, ut cuius tutamentum in eo situm sit: ne po-
pulus diutius aut libertate lasciuiat quod haec res minus pa-
tictur ferat dura atque iniusta imperia quae contra egestas atque
inopia retundat animos ac patientes reddat: adimaturque pressis
generosos: rebellandi spiritus. Hic si ego rursus adsurgens
contenda haec consilia omnia regi & inhonesta esse & pernicio-
sa. Cuius non honor modo: sed securitas quoque in populi magis opie

Crassi de
iustis dicitur

bis sita sit quod suis, quos si ostendat, regem sibi deligere sua causa non re-
gis: videlicet ut ei labore ac studio ipsi commode viuatur tutum
quod ab iniuriis: eo quod magis ad principem eam pertinere curam: ut populo
boni sit suo: quod ut sibi: non aliter ac pastoris officium est: oues potius
quod semet palcare: quam in populo est. Nam quod populi egestate cecidit
pacis praedictum esse: longissime aberrare eos ipsa res docet. Ne-
pe ubi plerique cooperias quod inter medicos: Quis intetum mul-
tationi regis studet quod cui minime placet praesens vitae statum? Aut cui
denique audacior impetum ad conturbanda omnia: spe alicuius lucrandi.
quod cui iam nihil est quod possit perdere: Quod si rex aliquis adeo aut
contempnisset: aut iussus suis: ut aliter eos continere in officio non
possit: nisi contumeliosis: compilatione: & sectione grassaretur eosque redi-
gat ad medicitatem praestiterit illi praefecto regno se abdicare. quod his
retinere artibus quod quod impium nomen retineat: certe amittit ma-
testatem. Neque enim regiae dignitatis est: impium in medicos exer-
cere: sed in opulentos potius atque felices. Quod ipsum sensit certe
vir erectus ac sublimis aemulorum Fabricius: cum responderet malle se im-
perare diuitibus quod diuites esse. Et praefecto vnum aliquem voluptate
ac deliciis fluere: gementibus vendicis ac lamentantibus aliis: hoc
non est regni sed carceris esse custodire. Denique ut impitissimum
medicorum est: quod morbum nescit nisi morbo curare: ita quod vitam ciuium
non nouit alia via corrigere, quam ademptis vitae commodis: is se
nescire fateatur impare liberis: quoniam aut inertiam potius mutet suam:
aut superbiam: nam his fere viciis accidit ut populus eum vel contemnat
vel habeat odium: viuatur innocuum de suo: sumptus ad reditum ac/
comodum: refrenet maleficia: & recta institutione suorum faciat
potius: quod sinat incrementum: quod deinde puniat: leges abrogatas consue-
tudine haud temere reuocet: praestitum quod diu desitae nunquam desides
ratae sunt: neque vnum quod commissum in oculo eius quod capiat: quod priua-
tum quod praedictum iudex velut iniquum ac vafurum non patere accipe. Hic
si proponere illis Macaren legem. quod & ipsi non longe admodum absint
ab Utopia: quorum rex quo primum die auspiciat impium magnis
adhibitis sacrificiis iuriturado astrigit nunquam se vno tempore supra
mille auri podo in thesauris habiturum aut argenti quantum eius auri
praedictum aequet. Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege instituta:
cui maiori curae fuit patriae commodum quam diuitiae suae, velut

Deira leg
macaren

obicem acervandæ pecuniæ tantæ: quanta faceret inopiam
eius in populo. Nempe cum thesaurum videbat suffecturum,
siue regi aduersus rebelles, siue regno aduersus hostium in-
cursionem esset conflegendum. Cæterum minorem esse quã ut
animos faciat inuadendi aliena, quæ potissima condendæ
legis causa fuit, proxima quod sic prospectum putauit ne de-
sit pecunia quæ in quotidiana ciuium commutatione ver-
setur, & quum regi necesse ẽ erogare quicquid thesauro su-
pra legitimum accreuit modum, non quesiturum censuit
occasionem iniuriæ, talis rex & malis erit formidini: & a bo-
nis amabitur. Hæc ergo atque huiusmodi si ingererem apud
homines in contrariam partem vehementer inclinatos: quod sur-
dis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquam haud du-
bie, neque hercule miror neque mihi videtur (ut vere dicam) hu-
iusmodi sermones ingerendi aut talia danda consilia quæ ce-
rtus sis nunquam admissum iri. Quid enim prodesse possit aut
quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens quo-
rum præoccupauit animos atque insedit penitus diuersa per-
suasio. Apud amicos in familiari colloquio non insuauis
est hæc philosophia scholastica. Cæterum in consiliis prin-
cipum: ubi res magnæ magna autoritate aguntur, non est
his rebus locus. Hoc est inquit ille: quod dicebam non esse apud
principes locum philosophiæ. Imo inquam est verum non
huius scholasticæ: quæ quiduis putet vbiuis conuenire: sed
est alia philosophia ciuiliior: quæ suam nouit scenam: ei quæ sit ac-
commodans: in ea fabula quæ in manibus est suas partes con-
cinne & cum decoro tutatur: hæc utendum est tibi. Alioquin
dum agitur quæpiam Plauti comœdia nugantibus inter se
vernulis, si tu in proscenium prodeas habitu philosophico
& receseas ex octauia locum in quo Seneca disputat cum Ne-
rone: Nonne præstitit egisse mutam personam, quæ aliena res
citando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim per-
uerteris quæ præsentem fabulam: dum diuersa permisces: etiã
si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunque fabula in ma-
nu est eam age quæ potes optime: neque ideo totam perturbes, quod

Philoso-
phia scho-
lastica.

hæc in
manu

δμοίωσις
mira

καφὸρ
πρόσωπον

Franci P. P. P.

tibi in mentem venit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in rep-
sic in consultationibus principum. Si radicatus euelli non
possint opiniones prauæ, nec receptis visu viciis mederi que-
as, ex animi tui sententia, non ideo tamen deferenda respu-
blica est, & in tempestate nauis destituenda, quoniam ventos
inhibere non possis, at neque insuetus & insolens sermo in-
calcandus, quem scias apud diuersa persuasos pondus non
habiturum: sed obliquo ductu conandum est atque adnitendum
tibi, ut per tuam virili omnia tractes comode, & quod in bonum
nequis vertere, efficias saltem, ut sit quod minime malum. Nam
ut omnia bene sint fieri non potest, nisi omnes boni sint, quod
ad aliquod abhinc annos adhuc non expecto. Hac inquit
arte nihil fieret aliud, quam ne dum aliorum furori mederi itus-
deo, ipse cum illis insaniam. Nam si vera loqui volo, talia lo-
quar necesse est. Cæterum falsa loqui sit ne philosophi nescio,
certe non est meum. Quæ ille meus sermo ut fuerit fortas-
se ingratus illis, atque molestus, ita non video cur videri debes
atque ad ineptias insolens. Quod si aut ea dicerem, quæ fini-
git Plato in sua reipublica, aut ea quæ faciunt Utopienles in sua,
hæc quamquam essent, ut certe sunt, meliora, tamen aliena videri
possint, quæ hic singulorum priuata sunt possessiones, illic om-
nia sunt communia. Mea vero oratio (nisi quod ad eos qui
statuissent secum, ruere diuersa via præcipites, iucundus es-
se non potest, qui reuocet ac præmonstret pericula) aliogen-
ta, quid habuit, quod non vbiuis dici, vel conueniat vel oport-
teat? Equidem si omittenda sunt omnia tanquam insolentia atque
absurda, quæcunque peruersi mores hominum fecerunt, ut vi-
deri possint aliena, dissimulem oportet, apud Christianos,
pleraque omnia quæ Christus docuit, ac dissimulari usque a-
deo vetuit, ut ea quoque quæ ipse in aures insurrexisset suis, pa-
lam in tectis iusserit prædicari. Quorum maxima pars ab istis
morbis longe est alienior, quam mea fuit oratio. Nisi quod concia-
onatores homines callidi, tuum illud consilium secuti puto:
quando mores suos homines ad Christi normam grauatim
paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam

Bra

Regu

Utopien

Utopien-
um instituta

U

Bra

Chrysostomus

accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto cōstiti-
gerentur scilicet, quia re nihil video quid profecerint, nisi ut
securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantumdem pro-
ficiam in consiliis principum. Nam aut diuersa sentiam, quod
perinde fuerit ac si nihil sentiam, aut eadem, & ipsorum ada-
lutor sim, ut inquit Micio Terentianus, in ianā. Nam obli-
quus ille ductus tuus non video quid sibi velit, quo censes
admitendum si non possint omnia reddi bona, in ut tracten-
tur commode, fiantque, quoad licet, quod minime mala. Quippe
non est ibi dissimulandi locus, nec licet conuiuere, approba-
da sunt aperte pessima cōsilia, & decretis pestilētissimis sub-
scribendum est. Speculatoris vice fuerit ac pene proditoris,
etiam qui improbe consulta maligne laudauerit, porro ni-
hil occurrit in quo prodesse quicquam possis, in eos delatus col-
legas, qui vel optimum virum facilius corruperint, quam ipsi cor-
rigantur, quorum peruersa consuetudine vel deprauaberis
vel ipse integer atque innocēs alienae maliciae stultitiaeque prae-
texeris, tantum abest ut aliquid possis in melius obliquo illo
ductu cōuertere. Quam ob rem pulcherrima similitudine
declarat Plato, cur merito sapientes abstineant a capescenda
repu. Quippe quum populum videant in plateas effusum
assiduis imbribus perfundi, nec persuadere queat illis, ut se
subducant pluuiarum tectaque subeant, gnari nihil profuturos se
se si exeant, quam ut vna conpluantur, semet intra tecta con-
finet habentes satis, quando alienae stultitiae non possunt mederi,
si ipsi saltem sint in tuto. Quamquam profecto mihi More (ut ea
vere dicam, quae meus animus fert) mihi videtur ubicunque
priuatae sunt possessiones, ubi omnes omnia pecuniis me-
tiuntur, ibi vix vnumquam posse fieri, ut cum republica aut ius-
te agatur aut prospere, nisi vel ibi sentias agi iuste, ubi op-
tima quaeque perueniunt ad pessimos, vel ibi feliciter ubi om-
nia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos vnde cunctis
commode, ceteris vero plane miseris. Quam ob rem quum
apud animum meum reputo, prudentissima atque sanctissima

ma instituta Vtropiensium, apud quos tam paucis legibus,
tam commode res administrantur, ut & virtuti precium sit
& tamen aequatis rebus omnia abundant omnibus, tum
ubi his eorum moribus ex aduerso comparo, tot nationes
alias, semper ordinantes, nec ullam satis ordinatam vnumquam,
earum omnium in quibus quod quisque nactus fuerit, suum
vocat priuatum, quorum tam multae indies conditae leges
non sufficiunt, vel ut consequatur quisquam, vel ut tueatur
vel ut satis internoscatur ab alieno, illud quod suum inuicem
quisque priuatum nominat, id quod facile indicant infinita
illa tam assidue nascentia, quam nunquam finienda litigia, haec inquam
dum apud me considero, aequior Platoni fio, minusque demi-
ror, dedignatum illis leges ferre vllas, qui recusabant eas qui-
bus ex aequo omnes omnia partirentur commoda. Siquis
dem facile praeuidit homo prudentissimus, vnam atque vni-
cam illam esse viam ad salutem publicam, si rerum indicat
aequalitas, quae nescio an vnumquam possit observari, ubi sua
sunt singulorum propria. Nam quum certis titulis, quisque
quantum potest ad se conuertit, quantacunque fuerit rerum co-
pia, eam omnem pauci inter se partiti, reliquis relinquunt in
opiam, fereque accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissi-
mi, quum illi sint rapaces, improbi atque inutiles, contra hi mo-
desti viri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum quam
in semet benigniores. Adeo mihi certe persuadeo, res aequa-
bili ac iusta aliqua ratione distribui, aut foeliciter agi cum re-
bus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non posse.
Sed manente illa, maius semper apud multo maxime
mam multoque optimam hominum partem, egestatis & erū-
narum anxiam atque inuitabilem sarcinam. Quam ut fas-
teor leuari aliquantulum posse, sic tolli plane contendo non
posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum agri mo-
dum possideat, & uti sit legitimus cuiusque census pecuniae, si fu-
erit legibus quibusdam cautum: ut neque sit princeps nimi-
um potens, neque populus nimis insolens.

De laudatā
republica

ushortamur Raphaelē, ut praeſtet quod erat pollicitus.
Iſ ergo ubi nos vidit intentos, atq; audis audiendi, quum
paulisper tacitus & cogitabundus alledisset, hunc in modum
exorſus eſt

Primi libri finis. Sequitur ſecundus.

RAPHAHELIS HYTHLODEI SERMO
DE OPTIMO REIP. STATV PER
THOMAM MORVM. LIBER
SECVNDVS.

Stit' & for
ma vtopie
nunc insu-
le.

UTOPIENSIVM insula in media sui parte (nā
hae latissima est) millia passuum ducenta porri-
gitur: magnumq; per insulae spacium non mule-
to angustior: fines versus paulatim vtrinq; tenuatur. hi ves-
lut circumducti circino quingentorum ambitu in illium: in
sulam totā in lunae speciem renascentis effigiant. Cuius cor-
nua fretum interfluens: millibus passuum plus minus vnde-
cim dirimit: ac per ingens inane diffusum: circumiectu vndi-
q; terrae prohibitis vetis: vasti in morem lacus stagnās ma-
gisq; saeuens: omnem prope eius terrae aluum pro portu fa-
cit. magnoq; hominum vsu naues quaquā versus transmi-
tit. fauces hinc vadis: inde saxi formidolosae. In medio fer-

Locus na-
turatus
unico pſe-
dio defen-
dit

me interstitio vna rupes aeminet: eoq; innoxia: cui inaeſi-
catam turrim praesidio tenent. caeterae latētes & insidiosae.
Canales solis ipsis nori: atq; ideo non temere accidit: uti ex-
terus quisq; hūc in sinum: nisi Vtopiano duce: penetrer: ut
in quem vix ipsis tutus ingressus eſt: nisi signis quibusdam
elitore viam regentibus. His in diuersa translatis loca: ho-
stium quamlibet numerosam classem facile ī perniciem tra-
herent. Ab altera parte non infrequentes portus. At nusq; de-
scensus in terram non ita natura munitus aut arte: quin in-

Stratage-
ma et mu-
tus signis

gentes copiae paucis inde queant propugnatoribus arceri
Caeterum vti fertur: vtiq; ipsa loci facies prae se fert: ea tellus,
olim non ambiebatur mari. Sed Vtopus (cuius vtpote vi-
storis nomen refert insula. Nam añ id temporis A braxa di-
cebatur: quicq; rudem atq; agrestem turbam ad id quo nunc
caeteros prope mortales antecellit cultus humanitatisq; pe-
duxit) primo protinus appulſu victoria potitus: passuum
millia quindecim, qua parte tellus cōtinenti adhæsit: exscin-
dendum curauit: ac mare circum terram duxit. Quinq; ad
id operis nō incolas modo coegisset (ne contumeliae loco
laborem ducerent) sed suos praeterea milites omnes adiu-
geret: ī tantam hoim multitudinem opere distributo incre-
dibili celeritate res pfecta, finitios (qui initio vanitate incoe-
pti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. In
sula ciuitates habet quatuor & quinquaginta spaciosas om-
nes ac magnificas: lingua: moribus: institutis: legibus: pror-
sus iisdem: idem situs omnium: eadem ubiq; quatenus per
locum licet: rerum facies. Harū quae proximae inter se sunt
millia quatuor ac viginti separant. Nulla rursus eſt tam de-
serta: e qua nō ad aliam urbem pedibus queat vnus itinere
diei perueniri. Cuius quaq; ex vrbe terni senes ac rerum pe-
riti tractatum de rebus insulae communibus: quotānis con-
ueniunt Amaurotum. Nam (ea vrbs quod tanq; in vmbili-
co terrae sita maxime iacet) omnium partium legatis opor-
tuna) prima princepsq; habetur: Agri ita commode ciuita-
tib; assignati sunt: ut ab nulla parte minus soli q; xii. passuum
millia vna quaeuis habeat. ab aliqua multo etiam ampli⁹: vi-
delicet qua parte longi⁹ vrbes inter se distūguntur. Nulli vr-
bi cupido promouendorum finium. Quippe quos habent
agricolas magis eorum seq; dominos putant. Habent ruri-
per omnes agros cōmode dispositas domos: rusticis instru-
mentis instructas. Hae habitantur ciuib; per vices eo com-
migrantib;. Nulla familia rustica ī viris mulieribusq; pau-
ciores habet, q; quadraginta praet duos ascriptitios seruos:
qb; pater materq; familias graues ac maturi praeficiuntur &

Utopia in
sula ab U-
topo duce

Haec plus
erat q; isth-
mum per
fodere.
Facile fer-
tur qd ois
h'coe sit

Oppida
Utopie in
sula.
Similitu-
do concor-
diam facit

Urbium in-
ter se me-
diocri in-
tervallum

Distribus-
tio agroz

Et hic ho-
die pestis
repp. oim

q; h'cu-
ra agrico-
lationis

Vtopia

Utopia in
sula

Phylarchus singulis tricenis familiis phylarchus vnus. E quaq; familia xx. quotannis in urbem remigrat: hi qui biennium ruri cōpleuere: In horum locum totidem recentes ex vrbe subrogantur: vt ab his qui annum ibi fuere: atq; ideo rusticarum peritiores rerum: instituuntur: alios anno sequente docturine si parit omnes ibi noui, agricolationisq; rudes essent: alie quid in annona per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agricolarum mos: & si solennis sit: ne quisq; inuitus a superiore vitam cogatur continuare diutius. Multi tamen quos rusticæ rei studium natura delectat: plures sibi annos impetrant. Agricolaë terram colunt: nutriunt animalia: ligna comparant: atq; in urbem qua commodum est terra marique conuehant. Pullos infinitam educant multitudinem: mirabili artificio. Neq; enim incubant oua galline: sed magnum eorum numerum calore quodam æquabili fouentes animant: educantq; hi simul atq; e testa prodire: homines vice matrū comitatur & agnoscunt. Equos alunt perq; paucos nec nisi ferocientes: neq; alium in vsum q̃ exercendæ rebus equestribus iuuētuti. Nam oēm seu colēdi seu vehēdi laborē boues obeunt, quos vt fatētur equis impetu cedere: sic patietia vincere: nec tot obnoxios morbis putant: ad hæc minore impendio & operæ & sumptus ali: Ac deniq; laborib; emeritos: in cibum tandem vsui esse. Semente in solum paucem vtuntur. Nam aut vuarum vinum b. bunt: aut pomorum pirorumue: aut deniq; aquam nonnunq; meram: sæpe etiam: qua mel aut glycyrizam incoxerint: cuius haud exiguum habent copiam. Quum exploratum habeant (habent enim certissimum) quātum annonæ consumat vrbs: & circuncinctus vrbi conuentus: tamen multo amplius & seminis faciunt & pecudum educant q̃ quod in suos vsus sufficit: reliquum impartituri finitimis. Quibuscunq; reb; opus est: quæ res ruri non habentur: eam supellectilem omnem ab vrbe petunt: & sine vlla rerum commutatione: a magistratibus vrbans nullo negotio consequuntur. Nam illi singulo quoq; mense: pleriq; ad festum diem conueniunt. Quū

Agricola
rus officia

Agricola
ra
oua.

Ufus
equorum.

Ufus boi

Cibus ac
potus.

Modus
sementis.

frumentandi dies instat, magistratibus vrbans agricolarū phylarchi denuntiant, quātum ciuium numerum ad semiti conueniat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipsū diem oportune adsit, vno prope sereno die tota frumentatione defunguntur.

Abutis
opera quā
tu valeat.

De vrbibus, ac nominatim de Amauroto. Vrbium qui vnā norit, omnes nouerit. Ita sunt inter se (q̃a tenus loci natura non obstat) omnino similes. Depingam igitur vnā quampiam (neq; enim admodum refert quā) Sed quam potiq; Amaurotū, qua nec vlla dignior ē, quipē cui senatus gratia reliquæ deferunt, nec vlla mihi notior vt in qua annos quinq; perpetuos vixerim. Situm est igit Amaurotum, in leni deiectu montis, figura fere quadrata. Nam latitudo ei paulo infra collis incepta verticem, milibus passuum duobus ad flumen Anydram pertinet secū dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus milibus octaginta supra Amaurotum, modico fonte, sed aliorū ocursu fluminū, atq; in his duob; etiā mediocriū auctus, ante urbem ipsam: quingentos in latum passus extēditur, mox ad huc amplior: sexaginta millia prolapsus: excipitur oceanus. Hoc toto spacio quod urbem ac mare interiacet: ac supra urbem quoq; aliquot milia: sex horas perpetuas influens æstus: ac refluxus alternat: celeri flumine. Quum sese pelagus infert: triginta in lōgum millia: totum Anydri alueum suis occupat vndis: profligato retrorsum fluuio. Tū aliquanto ultra liquorem eius salugine corrumpit: dehinc paulatim dulcescens amnis: sincer⁹ urbem perlabitur: ac refluxentem vicissim purus & incorrupt⁹: ad ipsas prope fauces insequitur. Vrbis aduersæ fluminis ripæ: nō pilis ac subilibus ligneis: sed ex opere lapideo: egregie arcuato ponte: cōmissa est. Ab ea parte quæ longissime distat a mari: quonaues totū id lat⁹ vrbis possint inoffense p̃teruehi. Habent aliū præterea gurgitem: haud magnum qdē illū: sed p̃q; placidū ac iucundū. Nā ex eodē scaturies monte: i quo ciuitas

Amauroti
pauarie
descriptio

Anydri
fluminis
descriptio

Idem sit
quod an
glos in flu
mine thes
myti.

Et in hoc
Londinuz
cuz amau
roto conue
nit.

Q^{uo} aqua
potabilis.

Denum
munimenta

Platee
cuiusmodi

Edificia.

Deti edis
b^o adherē
tes.

Hec sapi
unt cōita
tem Plaz
tonia

Stilitas
hortorū
et
Abaroni
predicata.

collocatur: mediam illam per deuexa perfluens A nydro mi
scetur. Ei⁹ fluuii caput fontemq^{ue}, quod paulo extra urbem
nascitur, munimentis amplexi. A maurotani iunxerūt oppi
do, ne si qua vis hostiū ingruat, intercipi atq^{ue} auerti aqua, ne
ue corrumpi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad
inferiores vrbs partes aqua diriuatur. id sicubi locus fieri
vetat, cisternis capacibus: collecta plunia: tantundem vsus
adfert. Murus altius ac latus, oppidū cingit: turribus ac pro
pugnaculis frequens. arida fossa, sed alta lataq^{ue} ac veprium
sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat moenia: quar
to flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cum ad vecturam, tū
aduersus ventos descriptæ cōmode ædificia neutiq^{ue} sordia
da, quorum longa, & totū per vicū, perpetua series, aduersa
domorū fronte conspicitur. has vicorū frōtes: via distinguit
pedes viginti lata: posterioribus ædiū partibus, q^{ua}ta est vicī
longitudo: hortus adiacet: latus & vicorū tergis, vndiq^{ue} cir
cūseptus. Nulla domus est, quæ non vt hostiū in plateā, ita
posticum in hortū habeat. Quin bifores quoq^{ue} facili tractu
manus apertiles, ac dein sua sponte coeuntes: quæuis intro
mittūt ita nihil vsq^{ue} priuati est. Nam domos ipsas vno quo
q^{ue} decenio sorte commutant. Hos hortos magnificiunt, in
hiis vineas: fructus: herbas: flores, habent. tanto nitore, cul
tuq^{ue}, vt nihil fructuosius vsq^{ue} viderim: nihil elegantius. qua
in re studiū eorū: non ipsa voluptas modo, sed vicorū quoq^{ue}
inuicem de suo cuiusq^{ue} horti cultu: certamen accendit. & cer
te, non aliud quicq^{ue} temere vrbe tota reperias: siue ad vsum
ciuium siue ad voluptatē commodius. eorū nulli⁹ rei q^{ue} hu
iusmodi hortorū maiore habuisse curā videtur is qui cōdis
dit. Nam totam hanc vrbs figurā, iam ab initio descriptam:
ab ipso Vtopo ferunt. Sed cultū qb⁹ vni⁹ ætatē hoīs haud
suffecturam vidit, posteris adiciendū reliquit. Itaq^{ue} scriptū
i annalibus habet, quos ab capta vsq^{ue} insula, mille septingē
torū ac sexaginta annorū cōplectentes historiā, diligenter &
religiose perscriptos adseruāt, ædes initio humiles, ac velu
ci casias, & tuguria fuisse, quolibet ligno temere factas, parie

tes obductos luto, culmina in acie fastigiata stramentis ope
ruerant. At nūc ois domus viseda forma tabulatorū trium,
parietum facies, aut silice, aut lapide duro, aut deniq^{ue} coctili
constructæ, in alueū introrsus cōgesto rudere, Tecta in plas
num subducta, quæ sementis qb⁹ dā insternūt, nullius im
pendii sed ea tēperatura q^{ue} nec igni obnoxia sit & tolerādis
tēpestatū iniuriis plūbū supet. Ventose fenestris vitro (nā
eius ibi creberrim⁹ vsus est) expellūt. Interim et lino tenui:
q^{ue} perlucido oleo aut succino plinūt, gemitio nūm⁹ cōmo
do. Sigdē ad eū modū sit, vt & pl⁹ lucis trāsmittat, & vëtōz
minus admittat.

De Magistratibus.

Trigita quæq^{ue} familiæ m^{ag}ratū sibi quotānis eligūt, quem
sua prisca lingua Syphogrātum vocant, recentiore phylar
chū, Syphograntis decc^o sūis familiis Tranibor⁹ oli, nunc
prophylarch⁹ dictus p^{re}fici. Demū Syphogranti oēs q^{ue} sunt
ducetū iurati lecturos sese quē maxie cōsent vtilē, suffragiis
occultis renūciant principe vnū videlicet ex his quattuor:
quos eis ppl⁹ noīauit. Nā a quæq^{ue} vrbs q^{ua}ta pte, select⁹ vn⁹
cōmendatur senatui, p^{re}cipis magistrat⁹ perpetu⁹ est i oēm
illius vitā, nisi tyrānidis affectatæ suspitio impediāt. Tran
iboros quotānis eligūt. cæterū haud temere commutant,
Reliq^{ue} m^{ag}rat⁹ oēs annui. Tranibori tertio quoq^{ue} die, in dū
si res postulat sapi⁹, in cōsiliū cum principe veniunt. De
rep. cōsultant, cōtrouersias priuatorū (si quæ sunt) quæ p^{re}
pauca sunt, mature dirimūt. Syphogrātos sp in senatū du
os adsciscūt, atq^{ue} omni die diuersos, cautumq^{ue} vt ne quid ra
tum sit quod ad remp. pertineat, de quo non tribus in sena
tu diebus ante agitatū q^{ue} decretū sit. Extra senatum, aut cō
micia publica de rebus coibus inire cōsilia capitale habet.
Hec eo ferunt instituta, ne proclue esset coniuratione prin
cipis, ac traniborum, oppresso per tyrānidem populo, statū
reip. mutare. Atq^{ue} ideo quicquid magni momenti iudicat:
ad Syphogratorum comitia defertur, qui cum suis fami
liis communicata re, post inter se consultant, ac suū cōsiliū

vitree aut
lineteate fe
nestre.

Tranibor
rus vtopi
ensum lin
gua sonat
prefectum
primariuz
adira rō
creādi ma
gistratus.

Tyrannis
inuisa bñ
institute
reipub.
Lito diris
mende cōa
trouersie:
quas nunc
data opa i
immensuz
prozogant
libil sub
ito stadue
dum.

Quia id
hodie fiat
in nostris
consilio.

Hoc sibi
volebat ve
tus puer
dium
epi vult
bouli.

renunciant senatui. Interdū ad totius insulae consilium, res
defertur. Quin id quoque moris habet senatus, vt nihil, quo
die primum proponitur, eodem disputetur: sed in sequen-
tem senatum differatur, ne quis vbi quod i buccam primū
venerit, temere effutierit, ea potius excogitet postea, quib⁹
decreta tueatur sua q̄ quae ex rei pub. vsu sint. malitq̄ salutē
publicae q̄ opinionis de se iacturam facere, peruerso quodā
ac praeposito pudore, ne initio parum prospexisse videat̄.
Cui prospiciendum initio fuit, vt consulto potius q̄ cito lo-
queretur.

De Artificiis.

Agricola/
tio, comu-
nis oium:
quaz nūc i
paucos co-
septos re-
uimus.
Artes ad
necessitate
non ad lu-
pū discēde

Ars vna est omnib⁹ viris, mulieribusq̄ promiscua agricul-
tura, cuius nemo est expers. Hac a pueritia erudiuntur oēs,
partim in schola traditis praeceptis: partim in agros vicini-
ores vrbi quasi per ludum edocti, non intuentes modo, sed
per exercitandi corporis occasionem tractantes etiam. Prae-
ter agriculturam, quae est omnibus vt dixi communis, q̄
libet vnam quampiam, rang suam docetur, ea est fere aut la-
nificium, aut operandi lini studium, aut cementatoriorū:
aut fabri, seu ferrarii seu materiarii artificium. Neq̄ enim a-
liud est opificium vllum, quod numerum aliquē, dictu di-
gnum occupet illic. Nam vestes, quarum nisi quod habitu
sexus discernitur, & caelibatus a coniugio, vna per totam in-
sulam, forma est, eademq̄ per omne aeuum perpetua, nec ad
oculum indecora, & ad corporis motum habilis, tum ad fri-
goris aestusq̄ rationem apposita. Eas iq̄, quaeq̄ sibi familia
conficit. Sed ex aliis illis artibus, vnusquisq̄ aliquam discit
nec viri modo, sed mulieres etiam. caeterū hae velut imbe-
cilliores, leuiores tractant: lanam fere linumq̄ operantur,
viris artes reliquae magis laboriose mandantur: maxima ex
parte quisq̄ in patris artibus educatur. Nam eo pleriq̄ na-
tura feruntur, q̄ si quem animus alto trahat, in eius opificii
cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione tra-
ducitur. cura non a patre modo eius sed magistratibus etiā
prestata, vt graui atq̄ honesto patri familias mācipet. Quin

Cultus si/
militudo.

Memo ei-
us exp-
eritū.

Ad quam
q̄s natu-
ra sit appo-
situs: eam
discat arte

si quis vnam perdoctus artem, aliam praeterea cupuerit, eo-
dem modo permittitur. Vtramq̄ nactus, vtram velit exer-
cet, nisi alterutra ciuitas magis egeat.

Syphograntorum, praecipuum ac prope vnicum negotiū
est, curare ac prospicere, ne q̄q̄ desideat ociosus. Sed vt i sua,
quisq̄ arti saedulo incumbat, nec ab summo mane tamen:
ad multam vsq̄ noctem perpetuo labore, velut iumenta fa-
tigatus, nam ea plusq̄ seruilis erumina est, quae tamē vbiq̄ se-
re opificum vita est, exceptis Vtopiensibus qui cum in ho-
ras. xxiiii. aequales, diem connumerata nocte diuidant, sex
duntaxat operi deputant: tres ante meridiem, a quibus pra-
dium ineunt, atq̄ a prandio duas pomeridianas horas, quū
interqueuerint tres deinde rursus labori datas, coena clau-
dunt. Quū primam horam ab meridie numerent: sub octa-
uam cubitum eunt. horas octo somnus vendicat. Quicqd
inter operis horas ac somni cibiq̄ medium esset: id suo cu-
lusq̄ arbitrio permittitur: non quo per luxum, aut segnitie
abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sensu
tentia in aliud quippiam studii bene collocet. has intercas
pedines pleriq̄ impendunt literis. Solemne est enim publi-
cas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus vt in-
ter sint, il duntaxat adiguntur, qui ad literas nominatim
selecti sunt. Caeterum ex omni ordine mares simul, ac foemi-
nae multitudo maxima ad audiendas lectiones, alii alias, p-
vt cuiusq̄ fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si
quis arti suae malit insumere quod multis vsu venit (quoq̄
aius i nullius contēplatione disciplinae cōsurgit) haud p-
hibetur, quin laudatur quoq̄, vt vtilis reipublicae. super cae-
nam tum vnam horam ludendo producant. astate in hor-
tis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt.
Ibi aut musicen exercēt aut se sermone recreant. Aleam atq̄
id genus ineptos ac pernicietosos ludos ne cognoscunt qui-
dem, caeterum duos habēt in vsu ludos: latrunculorum lu-
do non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua nu-
merus numerum praedatur. Alterū in quo collata acie cum

Ociosi pel-
lendi e re
publica.

Modera-
tus opifi-
cum labor

Studia li-
terarum.

Lusus in-
fentis.

Et nunc
alea prin-
cipum lu-
sus est.

Lusus vti-
les quoq̄

11
 4
 11
 virtutibus vicia cōsiliunt. Quo i ludo perq̄ scilte ostēditur
 & viciorū inter se dissidiū: & aduersus virtutes cōcordia. Itē
 quæ vicia: qbus se virtutibus opponāt: qbus viribus apte
 oppugnent: qbus machinamētis ab obliquo adorianur:
 quo p̄sidio: virtutes viciorū vires infringāt: qb⁹ artib⁹ eorū
 conatus eludāt: qbus deniq̄ modis alterutra pars victoriæ
 cōpos fiat. ¶ Sed hoc loco: ne qd̄ erretis qddam pressius in
 tuendū est. Etenī quod sex dūtaxat horas in ope sunt: fieri
 fortasse pōt: vt in opiam aliquā putes: necessariarū rerū seq̄
 Quod tā lōge abest vt accidat: vt id tps ad oīm rerū copīā
 quæ qdē ad vitæ vel necessitatē regrantur vel cōmoditatē
 nō sufficiat mō: sed sup̄sit etiā: id quod vos quoq̄ intellige
 tis si vobiscū reputeris apud alias gētes. q̄ magna populi ps
 iners degit. primū mulieres fere oēs: totius sumæ dimidiū:
 aut sicubi mulieres negotiosæ sunt: ibi vt plurimū: earū vi
 ce: viri stertunt. ad hæc sacerdotū ac religiosorū quos vocāt
 q̄ta q̄q̄ ociosa turba: adice diuites oēs maxie p̄diorū dños:
 quos vulgo generosos appellāt ac nobiles. his adnumera ip
 sorū famulitū: totam videlicet illā cetratorū nebulonū col
 lūtem robustos deniq̄ ac valētes medicos adiūge morbu
 quēpiam prætexētes inertiae: multo certe pauciores esse q̄
 putaras inuenies eos, quorū labore cōstāt hæc oīa qb⁹ mor
 tales vtūtur. Expede nunc tecū ex his ipsis q̄ pauci i necessa
 riis opificiis versantē. si qdē vbi oīa pecuniis metimur: mul
 tas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac sup̄fluas: lux
 tm ac libidinis ministras: nā hæc iplā multitudo q̄ nunc os
 peratur si partiretur in tā paucas artes: q̄ paucas cōmodus
 naturæ vsus postulat: in tāta rerū abundātia: q̄ta nunc esse
 necesse sit. precia nimirū viliora forent q̄ vt artifices inde vi
 tam tueri suā possent. At si isti oēs quos nunc inertes artes
 distrīgunt: ac tota insuper ocio ac desidīa languescēs turba
 quorū vnus quis earum rerū quæ aliorū laboribus suppedi
 tantur: q̄tu duo earundē operadores cōsumit in operavni
 uersi atq̄ eadem vtilia collocarentur: facile aiaduertis: q̄tu
 lū tps ad suppeditanda oīa: q̄ vel necessitatis rō: vel cōmo
 ditatis efflagitet (adde voluptatis etiam q̄ qdem vera sit ac

naturalis) abunde satis sup̄q̄ foret: atq̄ id ipsum i Vtopia
 res ipsa p̄spiciū facit. Nā illic in tota vrbe cū adiacente vici
 nia vix hoies qngēti ex oī viroꝝ ac mulierū numero quorū
 ætas ac robur operi sufficit vacatio p̄mittit. In his syphos
 grātī q̄q̄ leges eos labore soluerit. ipsi tñ sese nō eximūt: quo
 facili⁹ exēplo suo reliquos ad labores inuitēt. Eadē imuni
 tate gaudēt hi: quos cōmēdatione sacerdotū, p̄suasus ppl̄s
 occultis syphogratorū suffragiis ad p̄discēdas disciplinas p
 petuā vacationē idulget. Quorū si qs cōceptā de se sp̄e fefel
 lerit: ad opifices retrudit. cōtraq̄ nō rarent vsu venit: vt me
 chanic⁹ q̄spīa. subcisiuas illas horas tā gnauit ipēdat lris tñ
 diligētia p̄ficiat. vt opificio suo exēpt⁹ i lratōꝝ classem pue
 hat. Ex hoc lratōꝝ ordine legati sacerdotes. tranibori ac ipe
 deniq̄ deligēt p̄iceps quē illi prisca ipsorū lingua Barzanē
 recentiore Ademū appellāt. Reliū fere multitudo oīs: quū
 neq̄ ociosa sit: nec inutilibus opificiis occupata p̄ciuis esti
 matio est q̄ paucae horæ q̄tū boni opis pariāt ad ea q̄ cōme
 mōraui. hoc p̄te rea facilitatis accedit q̄ i necessariis pleriq̄
 artib⁹ minore opa q̄ alta gētes: op⁹ hnt. Nā primū ædifici
 orū aut structura: aut resectio ideo tā multorū assiduā vbiq̄
 requirit operā. q̄ q̄ pater ædificauit: heres parū frugi paulatī
 dilabi finit ita quod minimo tueri potuit: successor ei⁹ de i
 tegro impēdio magnū cogit instaurare. qn frequēter etiam
 q̄ domus alii ingēti sumptu stetit hanc ali⁹ delicato aio cō
 tēnit eaq̄ neglecta: atq̄ ideo breui collapsa: aliā alibi ip̄sis
 nō minoribus extruit At apud Vtopienses cōpositis rebus.
 oibus: & cōstituta rep. rarissime accidit: vt i noua collocādis
 ædib⁹ area deligatur & non mō remediū celerit p̄sentib⁹ vi
 ciis adhibet. sed etiā iminētibus occurrit. Ita fit vt minimo
 labore diutissime p̄durēt ædificia & id gen⁹ opifices vix ha
 beāt interdū quod agant: nisi quod dolare domi & lapides
 interim quadrare atq̄ aptare iubētur. quo si quod opus in
 cidat maturius possit exurgere. iam i vestibus vide. q̄ pau
 cis operis egeant: primum dum in opere sunt: corio negle
 ctim aut pellibus amictuntur. quæ in septennium durent.
 quū p̄cedūt i publicū sup̄induūt chlamydē vestē. q̄ rudios

Me magi/
 stratus. q̄
 pem ob o
 pere cessat

Soli lites
 rati ad ma
 gistratus
 vocantur.

Quomō
 vtetur im
 pense in es
 dificijs.

Quomō
 amictu.

res illas vestes contegat: eius per totam insulam vnus color
est: atq; is natiuus. Itaq; lanei panni: non modo multo min⁹
q̄ vsquā alibi sufficit: verum is ipse quoq; multo minor/ im
pediū est. at lini minor est labor: eoq; vsus crebrior, sed in li
neo solus candor: in laneo sola mundities conspicit: nullū
tenuioris fili precitū est. Itaq; fit vt quum alibi nusq; vni ho
mini quatuor aut quinque togæ laneæ diuersis coloribus: ac
totidem sericiæ tunicae sufficiant: delicatioribus paulo ne
decem quidem: ibi vna quisq; contentus: plerumq; in bien
nium. Quippe nec causa est vlla cur plures affectet: quas cō
secutus neq; aduersus frigus esset munitior: neq; vestitu vi
deretur vel pilo cultior. Quamobrem quum & omnes vitz
libus sese artibus exerceant: & ipsarum etiam opera paucio
ra sufficiant: fit nimirum: vt habūdante rerum omnium co
pia: interdum in reficiendas (si quæ detritæ sunt) vias pub
licas immensam multitudinem educāt. persæpe etiam quū
nec talis cuiusplam operis vsus occurrat. pauciores horas o
perandi publice denuntient. neq; enim superuacaneo labo
re ciues inuitos exercent magistratus: quandoquidem eius
respub. institutio hunc vnum scopum in primis respicit: vt
quoad per publicas necessitates licet: q̄ plurimum temporis
ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuib⁹
vniuersis asseratur. In eo enim sitam vitæ felicitatē putant.

De commerciis mutuis.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues vtant: quæ populi in
ter se commercia: quæq; sit distribuendarum rerum forma
videtur explicādum. Quum igitur ex familiis constet ciuitas:
familias vt plurimum: cognationes efficiunt. Nam soc
minæ vbi maturuerint collocatæ maritis: in ipsorum do
micilia cōcedunt. at masculi filii: ac deinceps nepotes: in fa
milias permanent: & parētum antiquissimo parent. nisi præ
senecta mente parum valuerit. tunc enim ætate proximus
ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut vl
tra modum possit incrementum: cauetur: ne vlla familia: quæz

millia sex, quæq; ciuitas: excepto conuentu, complectitur:
pauciores q̄ decem: pluresve q̄ sexdecim puberes habeat. In
puberum enim nullus prefiniri numerus potest. Hic mo
dus facile seruatur transcriptis hīs in rariores familias, qui
in plenioribus excrescunt. at si quando in totum plus iusto
abundauerit: aliarum vrbium suarum infrequentiam sar
ciunt. si forte per totam insulam plus æquo moles intum
erit tum ex qualibet vrbe descriptis ciuib⁹ in continente
proximo vbiq; indigenis agri multum superest, & cultu
vacat: coloniam suis ipsorum legibus propagāt, ascitis vna
terræ indigenis si conuiuere secum velint. cum volentibus
coniuncti in idem vitæ institutum: eosdemq; mores, facile
coalescunt, idq; vtriusq; populi bono. efficiunt enim suis in
stitutis vt ea terra, vtriusq; abunda sit: quæ alteris atē parca
ac maligna videbatur. Reuētes ipsorum legibus viuere,
propellunt. Hii finibus quos sibi ipsi describunt, aduersus
repugnantes, bello configunt. nam eā iustissimam belli cau
sam ducunt, quum populus quispiam eius soli quo ipse nō
vtitur, sed velut inane ac vacuum possidet, aliis tamē qui ex
naturæ præscripto inde nutriri debeant, vsum ac possessio
nem interdicat. Si quando vllas ex suis vrbibus aliquis cas
sus, couisq; imminuerit, vt ex aliis insulæ partib⁹ seruato suo
cuiusq; vrbis modo, refarciri non possint (quod bis duma
taxat ab omni euo pestis grassante sæuicia fertur cōtigisse)
remigrantibus e colonia ciuib⁹ replentur. Perire enim co
lonias potius patiūtur, q̄ vllam ex insulanis vrbibus immi
nuī. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus vt
dixi pest familiae ministri sunt vxores maritis, & liberi pa
rentib⁹, atq; in summa minores natu maiorib⁹. Ciuitas om
nis in quattuor æquales partes diuiditur, in medio cuiusq;
partis forum est omnium rerum. Eo in certas domos opera
culusq; familiae conuehūt atq; in horrea singulæ seorsum
species distributæ sunt. Ab hīs quilibet paterfamilias qui
bus ipse suisq; opus habet, petit, ac sine pecunia sine oi prorsus
hostimento quicqd petierit, aufert, quare enim negetur

Rapaci-
tas unde.

Phu
fora rila
tra

Tabes ac
sordes pe-
stem inue-
nit ciuita-
tibus.
Ex pecu-
dum lante-
na videt
m^oz homi-
nes iugu-
lare.

Quik

Exm

Curae
grotorum

quicq; quum & omnium rerum abunde satis sit, nec timor
villus iussit, ne quisq; plusq; sit opus flagitare velit? Nā cur
superuacua petiturus putetur is, qui certum habeat, nihil si-
bi vnq; defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor
care di facit, in oī animatum genere, aut in homine sola red-
dit superbia, quae gloriā sibi ducit, superflua rerum ostēta-
tione ceteros antecellere, quod viciū genus in Vtopiēsiūm
institutis nullū oīno locū habet. Adiuncta sunt foris (quae
cōmemorauī) fora cibaria, in quae nō olera modo, fruct⁹q;
& panes comportātur, sed pisces praeterea carnesq; extra vr-
bem locis appositis vbi fluento tabum ac sordes eluantur,
pecudes occilas depurataq; manib⁹ famulorum (nam neq;
suos ciues patiūtur assuescere laniatū animalium, cui⁹ vsu
clementia humanissimum naturae nostrae affectum paulas-
tim deperire putant, neq; sordidum quicq; atq; immundum
cuius putretudine corrupt⁹ aer morbum pollet inuehere)
perferri in vrbe sinunt.
Habet praeterea quilibet vicus, aulas quasdam capaces, aq;
li ab sese inuicem interuallo distantes, noīe quanq; suo: co-
gnitas has colunt syphogranti. Quarum vnicuiq; triginta
familiae videlicet ab vtroq; latere quidecim sunt adscriptae
cibum ibi sumpturae. Obsonatores cuiusq; aulae, certa ho-
ra conueniunt, in forū, ac relato suorum numero, cibum pe-
tunt. Sed prima ratio aegrotorū habetur, qui in publicis hos-
pitiis curantur. Nam quattuor habent in ambitu ciuitatis
hospitia, paulo extra muros tam capacia vt totidem oppi-
dulis aequari possint, rum vt neq; aegrotorū numerus quā-
libet magnus anguste collocaretur, & per hoc incommo-
de, tum quo hii qui tali morbo tenerentur, cuius contagio
solet ab alio ad alium serpere, longi⁹ aliorum cœtu semoue-
ri possint. Hæc hospitia ita sunt instructa atq; omnibus re-
bus quae ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac se-
dula cura adhibetur, tam assidua medicorum peritissimorū
praesentia, vt quum illuc nemo mittatur inuitus, nemo ta-
men fere in tota vrbe sit qui aduersa valetudine laboras, nō

ibi decūbere q̄ domi suae pferat. Quū aegrotorū obsonator
cibos ex medicorū prescripto receperit, deiceps optia quēq;
inter aulas aq̄bilit p suo cuiusq; numero distribuūt, nisi q;
pricipis, pontificis, & traniborū respectus habeat ac legatorū
etiā, & exterorū oīm (si q; sunt, q; pauci ac raro sunt) sed hii
quoq; cū ad sunt domicilia certa atq; instructa parātur. Ad
has aulas pradii caenaeq; statis horis tota syphogrātia con-
uenit aeneae tubae clangore cōmonefacta, nisi q; aut in hospi-
tiis, aut domi decūbunt. q̄q; nemo phibet, postq; aulis est sat
factū, e foro domū cibū petere, sciūt, n. neminē id temere fa-
cere, nā & si domi praderē nulli vetitū sit, nō tñ hoc libet fa-
cit, cū neq; honestū habeat, & stultū sit deteriori paradi pra-
dii sumere labore, cū lautū atq; oppipū presto apud aulā, tā
ppīquā sit. In hac aula ministeria oīa i qb⁹ paulo pl⁹ sordis,
aut laboris est, obeūt serui. Caeterorū coquedi paradiq; cibi of-
ficiū, & toti⁹ deniq; instruēdi cōuiuii solae mulieres exercet,
cui⁹q; videlicet familiae p vices. Trib⁹ plib⁹ ue mēsis p nume-
ro cōuiuarū discūbit Viri ad partetē, foeminae exteri⁹ colloca-
tur, vt si qd his subiti oboriat mali, qd vterq; gerētib⁹ inēdū
solet accidere, ipturbaris ordinib⁹ exurgāt, atq; in ad nutria-
ces abeat. Sed et illae qdē seorsū cū lactātib⁹ i caenaculo quo-
dā ad id destinato, nūq; sine foco atq; aq; mūda, nec absq; cus-
nis interi, vt & recliare liceat infatulos, & ad ignē cū velit ex-
emptos fasciis libertate ac ludo reficere, suae q̄q; soboli nu-
trix ē nisi aut mors, aut morbi⁹ ipediat, id cū accidit v xores
syphogratorū ppe nutrice q̄rūt, nec id difficile est. Nā q̄ id p
stare possūt, nulli officio sese offert libet⁹, qm & oēs eā mīse-
ricordiā laude psequūtur & q; educat nutrice parētis agno-
scit loco. In atro nutrice cōfidēt pueri oēs, q; primū lūtrū ex-
pleuere, caeteri i puberes, quo in nūo ducūt q̄cūq; sex⁹ alteri⁹
us vtri⁹ intra nobiles annos sūt, aut ministrant discūbentib⁹
aut q; per aetatem nondum valēt, adstant tamen, atq; id sum-
mo cum silentio, vtriq; quod a sedentibus porrigitur co ve-
scuntur, nec aliud discretum prandendi tempus habent. In
medio primae mensae, qui summus locus est & cui (Nam ea

Conuivia
cōmunia
pmissuas
q̄.

Est vbiq;
libertatis
habetur
ratio: ne
quāsiat
coactis.
Femine
ministrē i
conuiuijs.

Laude r
omnio cis
ues opti-
me inuitā/
tur ad rec/
te agendū
Educatio
sobolis.

Pare it
De p
Sacerdos
supra pzin
cipem: At
nunc etiaz
z episcopi
ys manci
piorum vi
ce sunt.

Juniores
maioribus
admitti.
Senu ha
bita ratio.

Id
hodie
vir mona
chis obler
unt
Sermoes
in conuiuijs

Id
hodie
mendici
damnant.
Zibulica i
conuiuijs.

Voluptas
innoxia nō
espernada

mensa suprema in parte cœnaculi transuersa est) totus con
uentus conspicitur: Syphogrant? cum vxore confidet. his
adlunguntur duo ex natu maximis. sedet enim per omnes
mensas quaterni: at si templum in ea syphogratia situm est
sacerdos eiusq; vxor ita cum syphogranto sedent vt præsi
deant. Ab vtraq; parte collocantur iuniores: post senes rur
sus: atq; hoc pacto per totam domum & æquales inter se iū
guntur & dissimilibus tamē immiscuntur: quod ideo ferūt
institutum: vt senum grauitas ac reuerētia (quum nihil ita
in mensa fieri diciue potest vt eos ab omni parte vicinos ef
fugiat) iuniores ab improba verborum gestuumq; licentia
cohibeat. Ciborum fercula non a primo loco deinceps ap
ponuntur: sed senioribus primum omnibus (quorum insi
gnes loci sunt) optimus quisq; cibus infertur. deinde reliqs
æqualiter ministratur. At senes lauticias suas (quarum nō
tanta erat copia vt posset totam per domum affatim distri
bui) pro suo arbitratu circumsedentibus impartuntur sic
& maioribus natu suis seruatur honos: & commodi tantū
dem tamen: ad omnes peruenit. Omne prandium cœnæq;
ab aliqua lectione auspicatur: quæ ad mores faciat: sed bre
ui tamen ne fastidio sit. Ab hac seniores: honestos sermões:
sed neq; tristes nec infacetos ingerunt. At nec longis logis
totum occupant prandium: quin audiunt libenter iuuenes
quoq; adeo de industria prouocant: quo & indolis cuiusq;
& ingenti per conuiuii libertatem prodētis sese: capiant ex
perimētum. Prandia breuiuscula sunt: cœnæ largiores: qđ
labor illa: has somnus & nocturna quies excipit: quā illi ad
salubrem concoctionem mag. sefficacem putāt. Nulla cœ
na sine musica tranligitur. nec vllis caret secunda mensa bel
lariis. odores incendunt & vnguenta spargunt. nihilq; non
faciunt: quod exhilarare conuiuias possit: sunt enim hanc i
partem aliquantō procliuiores: vt nullum voluptatis gen?
(ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdētum.
hoc pacto igitur in vrbe conuiuiunt: at ruri: qui longius ab
se se distici sunt: omnes domi quisq; suæ commedunt. Nulli

in p
enī familie qđ ad victum deest: Quippe a qbus id totum
venit quo vescantur vrbi.

De peregrinatione Vtopiensium.

At si quos aut amicorum alia in vrbe commorantium: aut
ipsius etiam videndi loci desyderium cœperit a syphogratia
ris ac traniboris suis veniam facile impetrant nisi si qs vñs
impediat. Mittitur ergo simul numerus aliquis cum episto
la principis: quæ & datam peregrinandi copiam testatur: &
reditus diem præscribit. Vehiculum datur cum seruo pu
blico: qui agat boues & curet. cæterum nisi mulieres in cœ
tu habeant: vehiculum velut onus & impedimētum: remit
titur. Toto itinere cum nihil secum efferat: nihil defit tamē
vbiq; enim domi sunt: si quo in loco diutius vno die com
morentur: suam ibi quisq; artem exercet: atq; ab artis eius
dem opificibus: humanissime tractantur. si semet authore
quisq; extra suos fines vagetur: deprehensus sine principis
diplomate: contumeliose habitus: profugitiuo reducitur:
castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute plectitur. q
si quem libido incessat per suæ ciuitatis agros palandi: ve
nia patris & consentiente coniuge: non prohibetur: sed in
quodcunq; rus peruenerit: nullus ante cibus datur q̄ ante
meridianum operis pensum. (aut quātum ante cœnam ibi
laborari solet) absoluerit: hac lege quouis intra suæ vrbis
fines ire licet. Erit enim non minus vtilis vrbi: q̄ si i vrbe es
set. iam videtis q̄ nulla sit vsq; ociandi licentia: nullus iner
tiæ prætextus. Nulla taberna vinaria: nulla ceruisiaria: nul
q̄ lupanar: nulla corruptelæ occasio: nullæ latebræ concu
liabulum nullum: sed omnium præsentis oculi necessitate
aut consueti laboris, aut ocii non inhonesti faciunt. Quem
populi morem necesse est oīm rerum copiam sequi: atq; ea
quum æquabiliter ad omnes perueniat: sit nimirum: vt in
opse nemo aut medicus possit. In senatu Metirano (quē
vti dixi terni quotannis omni ex vrbe frequentāt) vbi pri
mum constiterit: quæ res quo loco abundet rursus cu
tus alicubi malignior prouentus fuerit: alterius inopiam al

sanctas
rem public
cam: z vel
christianis
imitandaz

Equabili
tas facit
vt omni
bus suffia
ciat.

Cantharus

terius protinus vbertas explet: atq; id gratuito faciunt hi
hil vicissim ab his recipientes qbus donant. sed quæ de suis
rebus vnicuique vbi dederit, nihil ab ea repetentes ab alia
cui nihil impenderunt quibus egent accipiunt. Ita tota insu-

Respubli-
ca nihil a
lud q; ma-
gna quedā
familia est

Negocia-
tio vtopie
sum.

sula velut vna familia est. At postq; satis prouisum ipsis est.
(quod non antea factum censent q in biennium propter an-
ni sequentis euentum prospexerint) tum ex his quæ super
sunt magnam vim frumenti, mellis: lanæ, lini: ligni, cocci: &
conchyliorū: vellerū, ceræ: seui, corii, ad hæc aī alium quoq;
in alias regiones exportant: quarū rerū oīm septimā partē i
opibus eius regionis dono dāt, reliquā precio mediocri vē-
ditant, quo ex cōmercio, nō eas mō merces, qbus domi egēt
(nam id fere nihil est præter ferrū) sed argenti atq; auri præ-
terea: magnā vim in patriā reportant. Cuius rei diutina cō-
suetudie supra q credi possit: vbiq; iam earū rerū copia abū-
dāt. Itaq; nūc parum peli habent, præsentē ne pecunia an in
die vendat, multoq; maximā partē habeāt in noībus, in qb;

Et nūq;
non memi-
nerunt sue
communi-
tatis.

Qua rati-
one possit
esse vili
pecunia.

tamen faciendis non priuatorum vnq; sed confectis ex mo-
re instrumentis publicam vrbs fidem sequuntur. Ciuitas
vbi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit
creditum: atq; in ærarium redigit, cuiusq; pecuniæ quoad ab
Vtopiensibus repetatur vltra fruitur. Illi maximam partē
nūq; repetūt. Nam quæ res apud se nullum habet vsum: eā
ab his auferre, quibus vsui est: haud æquum censent. Cæte-
rum si res ita poscat: vt ei⁹ aliquam partem alii populo mu-
tuam daturi sint, tum demum poscunt, aut quū bellum ge-
rendū est, quam in rem vnā, totū illū thesaurū quem ha-
bent domi seruant: vt i aut extremis in periculis: aut in sub-

Satis est
bellum pe-
cunia aut
arte decli-
nare: qm
ta sangui-
nis huma-
ni iactura
gerere.

Artifice

itis presidio sit, potissimū quo milites externos: quos liben-
tius q suos ciues obiciunt discrimini immo dico stipendio
conducāt: gnari multitudinis pecuniæ hostes ipsos plerūq;
mercabiles: & vel proditione vel seftis etiam lignis inter se
cōmitti. Hanc ob causam inæstimabilem thesaurū seruant
at nō vt thesaurum tñ: sed ita habent: quō me narrare pro-
fecto deterret pudor, metuentem ne fidē oratio non sit ha-
bitura: quod eo iustius vereor: quo magis mihi sum cōsci⁹

nisi vidissem præsensq; ægre potuissem ipse perducere vt alte-
ri idē recēssenti credere. Necesse est enī fere q qd ē ab eo q
audiunt moribus: alienū, tā idē procul illis abesse a fide. q
prudēs rerū æstimator minus fortasse mirabitur quū reliq;
eorū instituta, tam longe ab nrīs differant: si argenti quoq;
atq; auri vsus ad ipsorū potius: q ad nostri moris rōnem ac
cōmodet. Nepe quū pecunia nō vtantur ipsi: sed in eū ser-
uent euentū, q vt potest vsu venire, ita fieri potest vt nūq; in-
cidat. Interim aurū argentūq; (vnde ea fit) sic apud se habēt
vt ab nullo pluris æstimet q rex ipsarū natura meret: q qs nō
videt q lōge ista fere sūt: vt sine quo nō hercle magi q absq;
igni atq; aqua viuere mortales queāt. qn cōtra: velut parēs
idulgētissima optima qq; in ppatulo posuerit vt aerē aquā
ac tellurē ipsam. Longissime vero vana ac nihil pfutura se-
mouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turri aliquam ab-
struderētur, princeps ac senatus in suspicionē venire posset
(vt est vulgi stulta sollertia) ne deluso p technā pplo: ipsi a
liquo inde cōmodo fruerētur: porro si phyalas inde aliaq;
id genus opera fabre excusa cōficerent: si qn incidisset occa-
sio, vt constanda sint rursus atq; in militum eroganda sti-
pendiū, vident nimirū fore vt ægre patiātur auelli q semel
in deliciis habere cœpissent. His rebus vt occurrāt: excogi-
tauerē quādā rōne: vt reliqs ipsorū institutis cōsentaneā: ita
ab nrīs (apd quos aurū tāti fit ac tā diligēt cōdit) lōgissime
abhorret. eoq; nisi pitis nō credibile. Nā quū i fictilib⁹ ē tra-
vitroq; elegātissimis qdē illis, sed vili⁹ tñ edāt bibātq; ex au-
ro atq; argento nō i cōib⁹ aulis mō: sed i priuatis et domib⁹:
matellas passim ac sordidissima qq; vasa cōficiūt. Ad hec ca-
thenas & crassas cōpedes, qb⁹ cohercet seruos: iisdē ex metal-
lis operāt. postreō quoscūq; aliqd crimē i fames facit: ab ho-
rū aurib⁹ anuli depēdet aurei, digitos aurū cigit, aurea tor-
qs ābit collū, & caput deniq; auro viciit. ita oīb⁹ curāt modis
vt apd se aur⁹ argentūq; i ignominia sint: atq; hoc pacto fit,
vt hæc metalla, q cætere gētes nō min⁹ fere dolēt ac viscera
sua distrahi patiūt, apd Vtopiē si semel oīa res postularet
efferrī, nemo sibi iacturam vni⁹ fecisse assis videretur.

Aurum
ferro vili⁹
quantum
ad vsum
attinet.

magni-
ficam aus-
ri contus-
meliam.

Aurum
gestamen
infamum

Champlain

Bellevue

Vpsus anni 1635

1635

**Sempe
puerorum
delicie.**

**Elegantis-
sima fabu-
la.**

Margaritas præterea legunt in littoribus, quoniam in rupibus qui-
busdam adamantes ac pyropos quoque. neque in quærit, sed ob-
latos casu, popoliunt. His ornant infantulos, quod ut primis pue-
ricie annis, talibus ornamentis gloriantur, ac subitiunt. sic ubi plus
cultus accreuit ætatis, cum aduertunt eiusmodi nugis non nisi
pueros vti, nullo parentum monitu, sed suomet ipsorum
pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri quum grande-
scunt nuces, bullas, & pupas abiiciunt. Itaque hæc tam diuersa ab
reliquis gentibus instituta, quod diuersas itidem animorum af-
fectiones pariunt, nunquam æque mihi atque in Anemoliorum le-
gatis inclaruit. Venerunt hi Amauroti dum ego aderam, & quo-
niam magnis de rebus tractatum veniebant, aduentum eo-
rum terni illi ciues, ex qualibet vrbe preuenerant, sed omnes
finitimarum gentium legati, qui eo ante appulerant, quibus
Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sumptuo-
so vestitui nihil honoris haberi intelligebant, sericum con-
temptui esse, aurum etiam infame sciebant, cultu quod poterant
modestissimo venire consueuerant. At Anemolii, quod lo-
gius aberant, ac minus cum illis commercii habuerant, quum
acceperant, eodem omnes, eoque rudi corporis cultu esse, per-
suasi non habere eos, quo non utebatur, ipsi etiam superbi magis,
quod sapientes decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam
representare, & miserorum oculos Vtopiensium ornatu sui
splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legati tres, cum co-
mitibus centum, omnes vestitu versicolori, plerique serico, le-
gati ipsi (nam domi nobiles erant) amictu aureo, magnis tor-
quibus, & inauribus aureis, ad hæc anulis aureis in manibus,
monilibus insuper appensis in pileo, quæ margaritis ac gem-
mis affulgebant, omnibus postremo rebus ornati, quæ apud
Vtopienses aut seruorum supplicia, aut infamium dedeco-
ra, aut puerorum nugamenta fuere. Itaque operæ precium erat
videre, quo pacto cristas crexerint, ubi suum ornatum cum
Vtopiensium vestitu (nam in plateis sese populus effuderat)
contulere. contraque non minus erat voluptatis considerare
quod longe sua eos spes expectatioque sefellerat, quod longe ab ea

existimatione aberant, quam se consecuturos putauerant. Nem-
pe Vtopiensium oculis omnium, exceptis præterquam paucis,
qui alias gentes aliquam idoneam de causa inuiserant, totus ille
splendor, apparatus pudendus videbatur, & infimum quod-
que pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aure-
arum usu catenarum pro seruis habitos, sine villo prorsus ho-
nore prætermiserunt. Quin pueros quoque vidisses, qui gem-
mas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas
conspexerunt, compellere matrem ac latus fodere. En ma-
ter quod magnus nebulo margaritis adhuc & gemmulis utitur
ac si esset puerulus! At parens serio etiam illa, tace inquit fi-
li, est opinor quispiam e morionibus legatorum. Alii cathe-
nas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tam
graciles, ut eas facile seruus infringere, tam laxas rursus, ut
quum fuerit libitum possit excutere, & solutus ac liber quos-
uis aufugere. Verum legati postquam ibi vnum atque alterum die
versati tantam auri vim in tanta vilitate conspexerunt, nec in
minore contumelia, quam apud se honore habitam vidissent, ad
hæc in vnus fugitui serui catenas compedescque plus auri,
atque argenti congestum, quod totus ipsorum trium apparatus
constiterat, subdidentibus pennis omnem illum cultum quo
se se tam arroganter extulerant pudefacti seposuerunt. Ma-
xime vero postquam familiarius cum Vtopiensibus colloquuti,
mores eorum atque opiniones didicere, mirantur illi siquidem
quem esse mortalium quem exiguae gemmulae aut lapilli
dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam atque ip-
sum denique solem intueri, aut quæquam tam insanum esse, ut no-
biliores ipse sibi ob tenuioris lanæ filum videatur: siquidem
hanc ipsam (quantumuis tenui filo sit) ouis olim gestauit,
nec aliud tamen interim, quam ouis fuit. Mirantur item aurum
suapte natura tam inutile, nunc ubique gentium aestimari tan-
ti, ut homo ipse per quem, atque adeo in cuius usum id precii
obtinuit, minoris multo quam aurum ipsum aestimetur, usque ad
eo ut plumbeus quispiam, & cui non plus ingenii sit quam stipiti-
ti, nec minus etiam improbus quam stultus, multos tamen & sa-
piens apte.

TEX. VIT. 10

+ apertu
p. hui

Th. p. p. p.

Dubi dix-
it: ob gem-
mas facti-
cias atcer-
te dubium
dixit exis-
tenti ac ma-
lignum.

Qua vce
et apte.

h i

Zara anima p. hui
in fac q. in aue
Can. inf. cap. v. n.
quæ nos manifestant

2^{am}
supra. v. m.
hanc

Quanto
plus sapi
unt. Et o
piani q
Christia
noru wig

2^{am}
hanc

Studia et
discipline
Etropien
sum.

phopphi

Musica.
Dialectica
Arithme
tica.
Apparet
hoc loco
subesse na
sum.

hanc

Astrolog.

hanc

pietes & bonos viros in seruitute habeat, ob id dūtaxat, q
ei magn⁹ cōtigit aureorū numismatū cumulus, quē si q for
tuna, aut aliq legū strophā (q nihil min⁹ ac fortuna ipsa sū
mis ima pmiscet) ab herō illo ad abiectissimū toti⁹ familiæ
suæ nebulonē trāstulerit, sit nūmū paulo post, vt in famulū
sui famulicū cōcedat velut appēdix additametūq numis
matū. Cæterū multo magis eorū mirant ac detestant in faniā
q diuitib⁹ illis, qb⁹ neq debet qd, neq sunt obnoxii, nullo
alio respectu q q diuites sūt, honores tm nō diuinis impes
dūt, idq cū eos tā sordidos atq auaros cognoscūt, vt habe
ant certo certius ex tāto nūmū cumulo, viuētibus illis ne
vnu qdē nūmulū vnq ad se vētū. Has atq hui⁹ mōi opio
nes partī ex educatiōe cōceperūt, i ea educū rep. cui⁹ institū
ta lōgissime ab his stultitiæ gñib⁹ absunt, partī ex doctrina
& lris. Nā & si haud multi cuiusq vrbis sūt, q cæteris exone
rati laborib⁹ soli disciplinæ deputātur. hii videlicet in qb⁹
a puericia egregiā indolē, eximiū ingenium, atq aīm ad bo
nas artes ppēsum deprehēdere, tñ oēs pueri lris imbuunt &
ppli bona pars viri, foeminae q, p totā vitā, horas illas q ab
opib⁹ liberas dixim⁹, i lris collocāt. Disciplinas ipsorū lin
gua pdiscūt. ē ei neq verborū inops, nec insuauis auditu, nec
ylla fidelior aī intpres est. eadem fere (nisi q vbiq corrupti
or, alibi alit) magnā ei⁹ orbis plagā puagāt. Ex oib⁹ his phi
losophis quorū noia in hoc noto nobis orbe celebra, an no
strū aduētum ne fama qdē cuiusq eo peruenerat, & tñ in mu
sica, dialecticāq, ac numerādī & metiedi scia, eadē fere q nri
illi veteres iuenere. Cæterū vt antiquos oib⁹ ppe reb⁹ exae
quāt, ita nuporū inuētis dialecticorū longe sūt ipares. Nā ne
ylla qdē regulā iuenerit eaz, qdē restrictiōib⁹ aplificatiōi
b⁹ ac iuppōnib⁹ acutissime excogitatis i paruis logicalibus
passim hē discūt pueri. Porro scdas intētiōes tā longe abest
vt iuestigare suffecerit vt nec hoīem ipsū i cōi quē vocāt q
(vt scitis) plane colloleū & quouis gigātē maiore tū a no
bis pterea digito demōstratū, nemo tñ eorū videre potuerit
At sunt in astroz cursū, & celestiu orbū motu, peritissimū

Qui instrumēta quoq diuersis figuris solerter excogitaūt,
qb⁹ solis ac lunæ, & cæterorū itē astroz q in ipsorū horizōte
visunt, motiōes ac sit⁹ exactissime cōprehēfos hnt, cæterū ai
citas atq erratū diffidia siderū ac totā deniq illā ex astr⁹ di
uinādī iposturā ne somniāt qdē. Imbres vētos ac cæteras te
pestatū vicissitudines, signis qbuldā lōgo pspectis vlu præ
sentiūt. Sed de causis eaz rerū oīm & de fluxu maris eiusq
salitate, & in sūma de coeli mūdici origie, ac natura partī ea
dē q veteres phi nri dissērūt, partī vt illi int se dissider, ita hii
quoq dū nouas rez rōnes affert ab oib⁹ illis dissētiūt, nec it
se tñ vsq qq cōueniūt. In ea phiæ pte q de morib⁹ agit, eadē
illis disputāt q nobis, de bonis aī qrit & corporis, & exēnis
tū vtq boni nomē oib⁹ his an solis aī dotib⁹ cōueniat, de vir
tute dissērūt, ac voluptate, sed oīm priā est ac princeps cōtro
uersia, q nā i re, vna plib⁹ ue sitā, hoīs felicitate putet, at hac i
re ppēiores æquo vidēt i factionē voluptat⁹ alsertricē, vt q
vel totā vel potissimā felicitatis hūanæ pte definiāt. Et quo
magis mireris ab religiōe quoq (q grauis & seuera est fereq
tristis & rigida) petūt tñ sniā tā delicatē patrociniū. Neq
n. de felicitate disceptant vnq, qn picipia qdā ex religiōe de
propta, tū phiā qronib⁹ vrit cōiūgāt, sine qb⁹ ad verā felici
tat⁹ iuestigationē mātā atq ibecillā p se rōne putāt. Ea pici
pia sē hmōi. aīam eē imortale ac dei bñficētia ad felicitatē na
tā, virtutib⁹ ac bñfactis nris pmiā p⁹ hāc vitā: flagitiis desti
nata supplicia. Hæc tacti religiōis lint, rōe tñ ceset ad ea cre
dēda, & cōcedēda pducī, qb⁹ e medio sublati, sine vlla cūcta
tione pnuntiāt neminē esse tā stupidū, q nō sentiat petēdam
sibi p fas ac nephas voluptatē. hoc tñ caueret ne minor vo
luptas obster maiori, aut eā pleqē quā inuicē retaliet dolor.
Nā virtutē aspam ac difficilem seq: ac nō abigere mō suau
tatem vitæ: sed dolorem etiam spōte perpeti cuius nullum
expectes fructum (quis enim potest esse fruct⁹ si post mor
tem nihil assequeris) quū hanc vitā totā insuauit hoc est mi
sere traduxeris id vero demētiissimū ferūt. Nūc vero nō in
oi voluptate felicitatē: sed i bōa atq hōesta sitā putāt, ad ea

Et hii res
gnāt inter
christias
nos hodie

phica
omniz in
certissima

Ethica

Ordo bo
norum

Emes bo
norum.

Etropian
felicitate

honestavo
luptate me
tuntur.

phicipia
philosoph
ie e religio
ne petēda.

Theologi
a Etropie
sum.

Antimorū
immortal
tas de qua
hodie non

pauci etiā
chritiant
dubitāt.

Est non q
uis et petē
da voluptas
ita nec
dolor affe
ctus ni
a virtutis
causa.

h ii
phopphi
hanc

Hoc surta
Stoicos.

Ram

Voluptas
felicitas

Curia
vixit

At nunc q
dam accer
sunt volo
res velut
his sita sit
religio: cu
ferendi po
tus sunt si
incidat ad
pietatis of
fictum te
denti aut
nature ne
cessitate
accidant.

Vixit

enim velut ad summum bonum naturam nostram ab ipsa
virtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tribuit.
Nempe virtutem definiunt secundum naturam viuere ad
id siquidem a deo institutos esse nos. Eum vero naturae du
ctum sequi quisquis in appetendis fugiendisq; rebus obti
perat rationi. Rationem porro, mortales primum omnium
in amorem, ac venerationem diuinae maiestatis incendere:
cui debemus & quod sumus, & q. compotes esse felicitatis
possumus: secundum id commouet atq; excitat nos vt vi
tam q licet minime anxiam, ac maxime laetam ducamus ipsi:
caeterisq; omnibus ad idem optinendum adiutores nos p
naturae societate praebeamus. Neq; enim quisq; vnq; fuit ta
tristis ac rigidus assecla virtutis: & osor, voluptatis: qui ita
labores, vigilias & squalores indicat tibi, vt non idem alio
rum inopiam, atq; incommoda leuare: te pro tua virili ius
beat, & id laudandum humanitatis nomine censeat: homi
nem homini saluti ac solacio esse: si humanum est maxime.
(qua virtute nulla est homini magis propria) aliorum mis
tigare molestiam: & sublata tristitia vitae iucunditati: hoc
est voluptati reddere. Quid ni natura quaeq; instiget vt si
bimet idem praestet? Nam aut mala est vita iucunda: id est
voluptaria: quod si est: non solum neminem ad eam debes
adiutare: sed omnibus vt pote noxiam ac mortiferam: qua
tum potes adimere, aut si conciliare aliis eam vt bonam no
licet modo: sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui
non minus propicium esse te q; aliis decet: neq; enim quum
te natura moneat vt in alios bonus sis: eadem te rursus iu
bet: in temet leuam atq; inclementem esse. Vitam ergo ius
cundam inquirunt: id est voluptatem tanq; operationum
omnium finem ipsa nobis natura praescribit: ex cuius prae
scripto viuere, virtutem definiunt. At quum natura morta
les inuitet ad hilarioris vitae mutuū subsidium (quod cer
te merito facit. Neq; enim tam supra generis humani sorte
quisq; est: vt solus naturae curae sit quae vniuersos ex aequo
fouet quos eiusdem formae communione complectitur)

Curia
vixit

eadem te nimirum iubet etiam atq; etiam obseruare, ne sic
tuis commodis oblectundes: vt aliorum procures incomo
da. Seruanda igitur censent non inita solum inter priuatos
pacta, sed publicas etiam leges: quas aut bonus princeps iu
ste promulgauit: aut populus: nec tyrāide, nec dolo circū
scriptus: de partiendis vitae commodis hoc est materia vo
luptatis: communi consensu sanxit. Hiis inoffensis legibus
tuum curare commodum: prudentia est, publicum praeter
rea, pietatis: sed alienā voluptate preptū ire: dū coequare
tuam: ea vero iniuria est: cotra tibi aliquid ipsi demere: qd
addas aliis: id demum est humanitatis ac benignitatis offi
cium, quod ipsum nunq; tantum aufert commodi: quantum
refert. Nam & beneficiorum vicissitudine pensatur, & ipsa
benefacti conscientia: ac recordatio charitatis eorum & bea
neuolentiae quibus benefeceris, plus voluptatis affert ani
mo: q; fuisset illa corporis qua abstinuisti. postremo (quod
facile persuadet animo libenter assentienti religio) brevis
& exiguae voluptatis vicem: ingenti ac nūq; interituro gau
dio rependit deus. Itaq; hoc pacto censent: & excussa sae du
lo & propensa re omnes actiones nostras: atq; in his virtut
tes etiam ipsas, voluptatem tandē velut finem: felicitatemq;
respicere.

Voluptatem appellant omnem corporis animi ue motum
statumq; in quo versari natura duce delectet. Appetitione
naturae: non temere addunt. Nam vt quicquid natura iucū
dum est: ad quod neq; per iniuriam tenditur, nec iucun
dius aliud amittitur, nec labor succedit: non sensus modo
sed recta quoq; ratio persequitur, ita quae praeter naturam
dulcia sibi mortales vanissima conspiratione confingunt.
(tanq; in ipsis esset perinde res ac vocabula commutare) ea
omnia statuunt adeo nihil ad felicitatem facere vt plurimū
officiant etiam: vel eo quod quibus semel insederunt: ne ve
ris ac genuinis oblectamentis vsq; vacet locus: totum prope
suis animum falsa voluptatis opinione praecupant. Sunt
enim perq; multa: quae quum suapte natura nihil contineāt

Pacta z
leges.

Officia vi
te mutua.

Voluptas
quid
Falsa vo
luptates.

hanc

De Erroribus
qui in
biob cultu
placent.

Venerabilis
ulani

Stulti ho
mores.

Uana no
bilitas.

Stultissi
ma volup
tas ex ge
mis.

Optimo
hominum
precii ad
dit aut adi
uit gemis

suauitatis imo bona pars amaritudinis etiam plurimum
perueria ~~typ~~ improbarum cupiditatum illecebra: non
pro summis tantum voluptatibus habeantur: verum etiam
inter precipuas vitae causas numeretur. In hoc adulterinae
voluptatis genere: eos collocant, quos ante memorauit: qui
quo meliorem togam habent: eo sibi meliores ipsi videntur:
qua vna in re, bis errant. Neque enim minus falsi sunt: ~~q~~
meliorem putant togam suam, q̄ se. Cur enim si vestis ve
sum spectes: tenuioris filii lana praestet crassiori: at illi tamē
tanq̄ natura non errore precelleret: attollunt cristas: & sibi
met quoq; praecii credunt inde non nihil accedere: eoq; ho
norem: quem villus vestiti sperare non essent ausi: elegans
tiori togae: velut suo iure exigunt, & praetermissi negligen
tius indignantur. At hoc ipsum quoq; vapis & nihil profu
turis honoribus affici: an non eiusdem iustitiae est? Nam
quid naturalis & verae voluptatis affert nudatus alterius
vertex: aut curuati poplites, hocceine tuorum poplitum do
lori medebitur: aut tui capitis phrenesim leuabit? In hac fu
catae voluptatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt: q̄
eiusmodi maioribus nasci contigerit: quorum longa serie
es diues (neque enim nunc aliud est nobilitas) habita sit: pre
sertim in praediis, nec pilo quidem minus sibi nobiles vi
dentur, etiam si maiores nihil, indereliquerint: aut relicti
ipsi obligurierint. Hiis adnumerant eos qui gemmis ac la
pillis vt dixi capiuntur, ac dii quodammodo sibi videntur
facti: si quando eximium aliquem consequantur: eius pre
sertim generis: quod sua tempestate: maximo apud suos:
aestimetur: neque enim apud omnes: neque omni tempore: eas
dem genera sunt in precio: Sed nec nisi exemptum auro ac
nudum comparant. Imo ne sic quidem nisi adiurato vedi
tore: & prestanti cautionem, veram gemmam ac lapidem
verum esse: tam solliciti sunt: ne oculis eorum: veri loco
adulterinus imponat: spectaturo tibi: cur minus praebat
oblectamenti factitius, quem tuus oculus non discernit a

Fateor qd valup
tas ex uanis
in fili

vero. Vterq; ex a quo valere debet: tibi, non minus her
cle q̄ caeco. Quid hii qui superfluas opes adseruant: vt nul
lo acerui vsu: sed sola contemplatione delectentur: num
veram percipiunt: an falsa potius voluptate luduntur: aut
hii qui diuerso vicio: aurum quo nunq̄ sint vsuri, fortasse
nec visuri amplius, abscondunt: & solliciti ne perdant: per
dūt: quid enim aliud est, vsibus demptum tuis & omnium
fortasse mortalium: telluri reddere: & tu tamen abstruso
thelauo, velut animi iam securus laetitia gestis. Quem
si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti: decem post
annis obieris: toto illo decennio, quo subtractae pecuniae
superfuiisti: quid tua retulisti: surreptum an saluum fuisse:
vtroq; certe modo tantūdem vsus ad te peruenit, Ad has
tam ineptas laeticias aleatores (quorum insaniam auditu
non vsu cognouere) venatores praeterea: atq; aucupes: ad
iungunt. Nam quid habet inquit voluptatis: talos in al
ueum proicere, quod toties fecisti: vt si quid voluptatis
in esset: oriri tamen potuisset ex frequenti vsu satietas: aut
quae suauitas esse potest: ac non fastidium potius: in audiē
do latratu atq; vlulatu canum: aut qui maior voluptatis
sensus est, cum leporem canis insequitur: q̄ quum canis
canem: nempe idem vtrobiq; agitur: accurritur enim: si te
cursus oblectet. At si te cedis spes: laniatus expectatio sub
oculis peragendi retinet: misericordiam potius mouere de
bet: spectare: lepuleculum a cane: imbecillum, a validiore:
fugacem ac timidum a feroce, Innoxium deniq; a crudeli di
scriptum. Itaq; Vtopiensis totum hoc venandi exerciti
um, vt rem liberis indignam, in lanios (quam artem per
seruos obire eos supra diximus) reiecerunt. infamam es
nim eius partem esse venationem statuunt, reliquas eius
partes & vtiliores & honestiores vt quae & multo magis
conseruant: & animalia necessitatis dūtaxat gratia perimāt
quum venator ab miseri animalculi cede ac laniatu: nihil

Deinde

Adra sic
no z apus
lima.

Allea
Glenatio.

Alcanus

Venerabilis

Et hec ho
die ars est
deozu au
licoium.

U
9
u

Cum
lucy
nisi voluptatem petat, quam spectandæ necis libidinem in
ipsis etiam bestiis aut ab animi crudelis affectu censent exo/
riri, aut in crudelitatem denique, assiduo tam effera volupta/
tis usu defluere. Hæc igitur & quicquid est eiusmodi (sunt
enim innumera) quæ pro voluptatibus mortalium vulgus ha/
beat, illi tamen quum natura nihil insit suave, plane statuunt
cum vera voluptate nihil habere commercii. Nam quod vul/
go sensum iucunditate perfundunt (quod voluptatis opus
videtur) nihil de sententia decedunt, non enim ipsius rei na/
tura, sed ipsorum perversa consuetudo in causa est, cuius vi/
cio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Non aliter ac
mulieres grauidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle mel/
litius arbitrantur. Nec cuiusquam tamē aut morbo aut consue/
tutine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non alia
rum rerum ita nec voluptatis potest.

Citta in
gravidis

Uere vo
luptatis
species.

Volupta
tes corpo
ris.

Cum
lucy
Voluptatum quas veras fatentur, species diuersas faciunt.
Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant
intellectum, eamque dulcedinem quam veri contemplatio pe/
perit, ad hæc suauis additur bene actæ vitæ memoria, &
spes non dubia futuri boni. Corporis voluptatem in duas
partiuntur formas: quarum prima sit ea: quæ sensum per/
spicua suauitate perfundit: quod alias earum instauratione
partium fit: quas insitus nobis calor exhauferit. Nam hæc
cibo potuque redduntur: alias dum egeruntur illa: quorum
copia corpus exuberat, hæc suggeritur: dum excrementis in/
testina purgamus: aut opera liberis datur: aut vilius pruritu
go partis frictu scalpituve lenitur. Interdum vero voluptas
oritur nec redditura quicquid quod membra nostra deside/
rent: nec ademptura quo laboraret: cæterum quæ sensus no/
stros inui quadam occulta sed illustri motu titillet afficiatque:
& in se conuertat: qualis ex musica nascitur. Alteram corpo/
reæ voluptatis formam: eam volunt esse: quæ in quieto atque
æquabili corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusque
nullo interpellata malo sanitas (hæc siquidem: si nihil eam do/
loris oppugnet: per se ipsa delectat: etiam si nulla extrinsecus

adhibita voluptate moueat. Quæ enim sese minus effert, mi/
nusque offert sensui, quam tumida illa edendi bibendique libido, ni/
hilo tamen secus multi eam statuunt voluptatum maximam:
Omnes fere Vtropienles magnam & velut fundamentum
omnium ac basim fatentur, ut quæ vel sola placidam & op/
tabilem vitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus vi/
que reliquus sit cuius voluptati locus. Nam dolore prorsus va/
care nisi adsit sanitas, stuporem certe non voluptatem vocat.
Iamdudum explosum est apud eos decretum illorum, qui
stabilem & tranquillam sanitatem (nam hæc quoque questio
gnauiter apud eos agitata est) adeo non habendam pro vo/
luptate censebant, quod præsentem non possederent, nisi
motu quopiam extrario sentiri. Verum contra nunc in hoc
prope vniuersi conspirant, sanitatem vel in primis volupta/
ti esse. Etenim quum in morbo (inquiunt) dolor sit, qui vo/
luptati implacabilis hostis est, non aliter, ac sanitati morbus,
quid nisi vicissim insit sanitatis tranquillitati voluptas: nihil
enim ad hanc rem referre putant, seu morbus dolor esse, seu
morbo dolor inesse dicatur, Tantundem enim utroque mo/
do effici. Quippe si sanitas aut voluptas ipsa sit, aut necessa/
rio voluptatem pariat, velut calor igni gignitur, nimirum
utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest, hiis volu/
ptas abesse non possit. Præterea dum vestimur (inquiunt)
quid aliud quam sanitas quæ labefactari ceperat, aduersus esu/
rientem (cibo commilitone) depugnat: In qua dum patula/
tim inualefcit, ille ipse profectus ad solitum vigorem sugge/
rit illam, qua sic reficimur voluptatem. Sanitas ergo quæ
in conflictu letatur, eadem non gaudebit adepta victoriam.
Sed pristinum robur quod solum toto conflictu petiuerat
tandem, feliciter affecuta, protinus obstupescet: nec bona sua
cognoscat atque amplexabitur. Nam quod non sentiri sani/
tas dicta est, id vero perquam procul a vero putant. Quis enim
vigilans (inquiunt) sanum esse se non sentit, nisi qui non est:
quem ne tantus aut stupor aut lethargus adstringit, ut sani/
tatem non in lucundam sibi fateatur ac delectabilem: at de

Ualeat
possessor
proptet.

dogma

Sanitas
voluptas

Utilitas
lingue gre-
ce.

Docilitas
Utopien-
sum mira

Et nunc
stipites et
caudices
dicantur li-
teris: fel-
cissima in-
genia vo-
luptatibus
corruptu-
tur.

conspicias: ut terram natura maligniorem, arte atque opera
iuuent: sed populi manibus alibi radicitus euulsam syluam,
alibi consitam videas: qua in re habita est non vbertatis: sed
vecturae ratio: ut essent ligna: aut mari: aut fluuiis: aut vrbi-
bus ipsis viciniore, minore enim cum labore terrestri itinere,
fruges quam ligna longius afferunt. Gens facilis ac faceta:
sollers: ocio gaudens, corporis laborum, quum est vltus: sa-
tis patiens. Ceterum alias haud quam sane appetes: animi stu-
diis infatigata. Qui quum a nobis accepissent de literis &
disciplina graecorum (Nam in latinis praeter historias ac
poetas nihil erat quod videbatur magnopere probaturi)
mirum quanto studio contenderunt, ut eas liceret ipsis: no-
stra interpretatione perdiscere. Coepimus ergo legere: ma-
gis adeo primum, ne recusare laborem videremur, quam quod fru-
ctum eius aliquem speraremus. At ubi paulum processimus
ipsorum diligentia fecit: ut nostram haud frustra impende-
dam animo statim praeciperemus. Siquidem literarum for-
mas, tam facile imitari: verba tam expedite pronunciare: tam
celeriter mandare memoriae: & tanta cum fide reddere coe-
perunt: ut nobis miraculi esset loco, nisi quod praerogativa
eorum, qui non sua solum sponte accensi, verum senatus
quoque decreto iussi: ista sibi discenda sumpserunt: E nume-
ro scholasticorum, selectissimis ingeniis, & matura aetate fu-
erunt. Itaque minus quam triennio nihil erat in lingua quod re-
querent bonos authores, nisi obset libri menda, inoffense per-
legerent. Eas literas ut equidem conicio ob id quo facilius
arripuerunt, quod non nihil illis essent cognate. Suspicio
enim eam gentem: a graecis originem duxisse: propterea quod
sermo illoque caetera fere persicus, non nulli graeci sermonis
vestigia seruet in vrbium ac magistratuum vocabulis. Ha-
bet ex me, (Nam librorum sarcinam mediocrem loco mer-
cium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum
plane decreueram nunquam potius redire quam cito) Platonis opera
pleraque: Aristotelis plura: Theophrastum item de plantis, sed
pluribus quod doleo in locis mutilum. In librum enim du-

nauigabamus negligentius habitum: cercopithecus incide-
rat: qui lasciuens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atque
inde euulsas lacerauit. Ex his qui scripsere grammaticam,
Lascarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi
mecum, nec dictionarium aliquem praeter Helychium, ac
Dioscoride: Plutarchi libellos habent charissimos & Luci-
anum quoque facetiis ac lepore capiuntur. ex poetis habent Ari-
stophanem Homerum atque Euripidem: tum Sophoclem mi-
nusculis Aldi formulis, ex historicis Thucydide atque Hero-
dotum: necnon Herodianum. Quin in re medica quoque so-
dalis meus Tricius Apinatus aduexerat secum parua quae-
dam Hippocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos
libros magno in precio habent: siquidem & si omnium fere
gentium, re medica minime egent, nusquam tamen in maiore ho-
nore est, vel eo ipso quod eius cognitionem numerant inter
pulcherrimas atque vtilissimas partes philosophiae: cuius ope
philosophiae dum naturae secreta scrutantur, videntur sibi
non solum admirabilem inde voluptatem percipere: sed apud
authorem quoque eius, atque opificem summam inire gra-
tiam: Quae caeterorum more artificum arbitrantur: mun-
di huius visendam machinam homini (quem solum tantae
rei capacem fecit) exposuisse spectandam: eoque chariorem
habere: curiosum ac sollicitum inspectorem, operisque sui ad-
miratorem: quam eum qui velut animal expers metis: tantum
ac tam mirabile spectaculum, stupidus immotusque neglexe-
rit. Utopiensium itaque exercitata literis ingenia mire valent
ad inuentiones artium, quae faciunt aliquid ad commodae
vitae compendia. Sed duas tamen debent nobis Chalcogra-
phorum & faciendae chartae, nec solis tamen nobis sed sibi quoque
bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris char-
taceis impressas ab Aldo literas, & de chartae faciendae ma-
teria ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid ma-
gis quam explicaremus (neque enim quisquam erat nostrum qui alte-
rutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: de
quum ante pellibus corticibus ac papyro tantum scriberet

Adedicis
na vultis
ma

Contem-
platio nas-
ture.

Chalcogra-
phorum

papyrus

iam chartam illico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ
quum primo non satis procederent, eadem sæpius experiē
do, breui sunt vtrunq; consecuti: tantumq; effecerunt, vt si
essent græcorum exemplaria librorum: codices deesse non
possent. At nunc nihil habent amplius q̃ a me commemo
ratum est, id vero quod habent impressis iam libris in mul
ta exemplariorum millia propagauere. Quisquis eo spe
ctandi gratia venerit quem insignis aliqua dos ingenii aut
longa peregrinatione vsum: multarum cognitio terrarum
commēdet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pro
nis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid vbiq;
terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admo
dum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut fer
rum: aut quod quisq; referre mallet, aurum argentumue?
Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant
ab se efferri q̃ ab aliis illinc peti: quo & exterar vndiq; gen
tes exploratiores habeant, neq; maritimarum rerum vsum
ac peritiam oblitum eant.

De seruis.

Adira hu
ius gentis
equitas.

Pro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gesto, neq;
seruorum filios: neq; deniq; quenq; quem apud alias gētes
seruientem possent comparare, sed aut si cuius apud se fla
gitium in seruicium vertitur, aut quos apud exterar vrbes
(quod genus multo frequentius est) admissum facinus de
stinavit supplicio. eorum enim multos, interdum æstima
tos vili, sæpius etiam gratis impetratos: auferunt. Hæc ser
uorum genera non in opere solum perpetuo: verum etiam
in vinculis habent: sed suos durius quos eo deploratiores,
ac deteriora meritis exempla censent: q̃ tam præclara edu
catione ad virtutem egregie instructi: contineri tamen ab
scelere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum al
terius populi mediastinus quispiam laboriosus ac pauper
elegerit apud eos sua sponte seruire, hos honeste tractant ac
nisi quod laboris: vt pote consuetis, imponitur plusculum
non multo minus clementer ac ciues habent: volentem dis

cedere (quod non sæpe fit) neq; retinent inultum, neq; ina
nem dimittunt. Egrotantes: vt dixi, magno cum adfectu
curant, nihilq; prorsus omittunt quo sanitati eos: vel me
dicinæ vel victus obseruatione, restituant. Quin insanabi
li morbo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo
demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si nō
inmedicabilis modo morbus sit, verum etiam perptuo ve
xet atq; discrutiet: tum sacerdotes ac magistratus hortan
tur hominem, quāquidem omnibus vitæ muniis impar
aliis molestus ac sibi grauis morti tam suæ superuiuat, ne
secum statuat pestem diutius ac luem alere, neue quum tor
mentum ei vita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acer
ba illa vita velut carcere atq; aculeo vel ipse semet eximat:
vel ab aliis eripi se sua voluntate patiatur: hoc illum quum
non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit pru
denter facturum, quoniam vero sacerdotum in ea recons
iliis id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie san
cteq; facturum. Hæc quibus persuaserint: aut inedia spon
te vitam finiunt, aut sopiti sine mortis sensu soluantur. In
uitum vero meminem tollunt nec officii erga eum quicq;
imminuūt persuasos hoc pacto defungi honorificum. Ali
oqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacer
dotibus & senatui: hunc neq; terra neq; igne dignantur:
sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur.
Fœmina non ante annum duodeuicesimum nubit. Mas
non nisi expletis quatuor etiam amplius. Ante coniugiū
mas aut fœmina si conuincatur furtivæ libidinis, grauiter
in eum eamue animaduertitur: coniugioq; illis in totum
interdicitur, nisi venia p̃ncipis noxam remiserit, sed & pa
ter & materq; familias cuius in domo admissum flagitium
est: tanq; suas partes parum diligenter tutat magnæ obias
cent infamiæ: id facinus ideo tam seuerè vindicant, q̃ futu
rū prospiciūt, vt rari in coniugale amorem coalescerent: in
quo ætatē omnem cū vno videant exigendā: & p̃ferēdas i

De egrot

Abors
pontanea

De coniug
suis.

Fam. rano
sup. rano
rigan

Et si pa-
rum vere-
cunde ha-
tamen in-
caute.

super quas ea res affert molestias, nisi a vago concubitu dili-
genter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissi-
mum ritum (vti nobis visum est) adprimeque ridiculum, illi
serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu virgo seu vi-
dua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet ac
probus aliquis vir vicissim nudum puellæ procum sistit.
Hunc morem quum velut ineptum ridentes improbare-
mus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem de-
mirari stulticiam, qui quum in equuleo comparâdo, vbi de
paucis agitur nummis, tam cauti sint, vt quis fere nudum, ni-
si detracta sella tamē, omnib⁹q; reuulsis ephippiis reculent
emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in-
deligeda coniuge, qua ex re aut voluptas, aut nausea sit to-
tam p̄ vitâ comitatura, tam negligēter agant, vt reliquo cor-
pore vestibus obuoluto, totam mulierem vix ab vnus pal-
mæ spatio (nihil enim præter vultum visitur) estimant ad-
iungantq; sibi non absq; magno (si quid offendat postea)
male coherendi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes s̄
vt solos mores respiciant, & in ipsorum quoq; sapientum
coniugijs, ad animi virtutes non nihil additamenti corpo-
ris etiam dotes adiiciunt, certe tam fœda deformitas, latere
sub illis potest inuolucris vt alienare p̄sus animum ab vx-
ore queat, quum corpore iam seiungi nō liceat: Qualis de-
formitas si quo casu contingat post contractas nuptias, suā
quicq; sortem necesse est ferat, ante vero ne quis capiatur in
sidijs, legib⁹ caueri debet, idq; tâto maiore studio fuit quod
& soli illarum orbis plagarum singulis sunt contenti con-
iugibus: & matrimonium ibi haud sæpe aliter: q̄ morte so-
luitur: nisi adulterium: in causa fuerit: aut morum non fe-
renda molestia. Nempe alterutri sic offenso facta ab senatu
coniugis mutandi ventâ: alter infamem simul ac celebem
perpetuo vitam ducit. Alioquin inuitam coniugem cuius
nulla sit noxa repudiare quod corporis obtigerit calamitas
id vero nullo pacto ferunt: nam & crudele iudicant tū
quenq; deferi: cum maxime eget solatio: & senectuti: quum

Diuortii.

& morbos afferat & morbus ipsa sit: Incertam atq; infirmā
fidem fore. Cæterum accidit interdum vt quum non satis
inter se coniugum conueniant mores, repertis vtriq; alijs
quibus cum sperent se suauius esse victuros (amborum spō-
te separati: noua matrimonia contrahant, haud absq; sena-
tus autoritate tamen, qui nisi causa per se atq; vxores suas
diligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic quis-
dem facile, quod rem minime vtilē sciunt firmandæ consu-
gum charitati, facilem nouarum nuptiarum spem esse pro-
positam. Temeratores cōiugij grauissima seruitute plectū-
tur, & si neuter erat cælebs, iniuriam passi (velint modo) re-
pudiatis adulteris coniugio inter se ipsi iunguntur, alioq;
quibus videbitur. At si leforum alteruter erga tam maleme-
rentem coniugem: in amore persistat: tamen vt i coniugij le-
ge non prohibetur si velit in opera damnatum sequi: acci-
ditq; interdum vt alterius pœnitentia alterius officiosa sœ-
dilitas, miserationem commouens p̄cipi, libertatem rur-
sus impetret. Cæterum ad scelus iam relapso nex infligit
Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex vlla presti-
tuit: sed vt quodq; atrox: aut contra visum est: ita suppli-
cium senatus decreuit. Vxores mariti castigant & parentes
liberos: nisi quid tam ingens admiserint: vt id publicæ pu-
niri: morum intersit: sed fere grauissima quæq; scelera ser-
uitutis incommodo puniūtur, id si quidem & sceleratis nō
minus triste: & reipublicæ magis commodum arbitrātur
q̄ si mactare noxios & protinus amoliri festinent. Nam &
labore q̄ nece magis profunt, & exemplo diutius alios ab-
simili flagitio deterrent. qd si sichabiti rebellent atq; recal-
citrent, tum demum velut indomitæ belluæ quos coherce-
re carcer & cathena non potest, trucidantur. At patientib⁹
non adimittitur omnis omnino spes: quippe longis domiti
malis si eam pœnitentiam præ se ferant, quæ peccatum te-
stetur magis eis displicere q̄ pœnam, p̄ncipis interdum p̄-
rogatiua: interdum suffragijs populi, aut mitigatur seruis-
tus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum nihilo minus q̄

Bem. thy

indulgenti

ipso

Estimatis
o supplicij
penes ma-
gistratum

Bem. thy

Stupet
solicitatione
pena

Voluptas
et pudor
in malis
penis

Quam pœna
in malis

k i

Voluptas
e morionibus

Fami

stuprasse periculi est. In omni siquidem flagitio certum destinatumque conatum æquant facto. neque enim id quod defuit ei putant prodesse debere: per quem non stetit: quo minus nihil defuerit. Moriones in delitiis habentur, quos ut affecisse contumelia magno in probro est, ita voluptatē ab stulticia capere non verant. Siquidem id morionibus ipsis maximo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis est ut nullum neque factum neque dictum rideat ei tutandum non credunt, veritatem non satis indulgenter curetur ab eo, cui non modo nulli vsui, sed ne oblectamento quidem qua sola doctus valet, futurus esset.

prap

Fucata
forma.

Yare

Et premi
is inuitan
di ciues
ad officiu

Blapre
Lmwp

ambitus

damnatus
ambitus.
honoz ma
gistratu.
dignitas
principis.

purp

Leges
paucæ.

Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme non ei: quod ridetur: habetur, sed irrisoni qui cuique quod in eius potestate non erat ut fugeret, id vicii loco stulte exprobrat. Ut enim formam naturalem non tueri segnis atque inertis ducunt, sic adlumentum ab fucis querere infamis apud illos insolentia est. Vt enim ipso sentiunt, quod non vllum formæ decus vxo res æque ac morum probitas & reuerentia commendat maritis. Nam ut forma nonnulli sola capiuntur, ita nemo nisi virtute atque obsequio retinetur. Non poenis tantum deterrent a flagitiis, sed propositis quoque honoribus ad virtutes inuitant, ideoque statuas viris insignibus & de republica preclare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam: simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria calcar & incitamentum ad virtutem sit. Qui magistratum vllum ambierit ex spes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magistratus vllus insolens: aut terribilis est: patres appellatur: & exhibent. isdem defertur: ut debet: ab volentibus honor: non ab inuitis exigitur. Ne principem quidem ipsum: vestis aut diadema: sed gestatus frumenti manipulus discernit: ut pontificis insigne est prelatus cereus. Leges habet perque paucas, sufficiunt enim sic institutis paucissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant populos: quod legum interpretumque volumina, non infinita sus-

ficiunt. Ipsi vero censent iniquissimum: vltimos homines his obligari legibus: quæ aut numerosiores sunt: quæ ut perlegi queant: aut obscuriores quæ ut a quouis pollint intelligi: porro causidicos: qui causas tractant callide: ac leges valse disputant: prorsus omnes excludunt. censent enim ex vsu esse: ut suam quisque causam agat: eademque referat iudici: quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facile: ut elici veritatem. dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit: iudex sollerter expedit singula: & contra verborum calumnias simplicioribus ingeniis opitulatur. hæc apud alias gentes: in tanto perplexissimarum acervorum legum difficile est obseruari. Cæterum apud eos vnusquisque est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissimæ: & interpretationum præterea ut quæque est maxime crassa: ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes leges (inquunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab hiis quisque sui commonefiant officii: subtilior interpretatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui assequantur) quum interim simplici: or ac magis obuius legum sensus: omnibus in aperto sit: alioquin quod ad vulgus attinet: cuius & maximus est numerus & maxime eget admonitu: quid referat vtrum legem omnino non condas: an conditam in talem interpreteris sententiam: quam nisi magno ingenio & longa disputatiōe nemmo possit erueret: ad quam inuestigandam neque crassum vulgi iudicium queat attingere: neque vita in comparatio victu occupata sufficere. Hiis eorum virtutibus incitati finitimis: qui quidem liberi sunt & suæ spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide liberauerunt) magistratus sibi: ab illis alii quotannis: alii in lustrum impetrant: quos defunctos imperio: cum honore ac laude reducant: novos secum rursus in patriam reuehant. Atque hi quidem populi optime profecto ac saluberrime republicæ suæ consulunt: cuius & salus & perniciēs: quæ a moribus magistratuum pendeat: quos nam potuissent elegisse prudentes: quæque in illo precio queant ab honesto deduci (ut pote quod breui sit remigraturis inutile)

Aduocato
rum inuiti/
lis turba.

Finis

De legibus
k ii

De federibus.

Foedera quæ reliquæ inter se gentes toties ineunt: frangunt
 ac renouant, ipsi nulla cum gente ferunt. Quorsum enim
 foedus inquit: quasi non hominem homini satis natura
 conciliet: quam, qui contempserit, hunc verba scilicet putes
 curaturum. In hanc sententiam eo vel maxime trahuntur,
 qd in illis terrarum plagis, foedera pactaq; principum so-
 lent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his po-
 tissimū partibus quas Christi fides & religio possidet, san-
 cta est & inuiolabilis vbiq; maiestas foederum, partim ipsa
 iusticia & bonitate principum, partim summorum reuerē-
 tia metusq; pontificum, qui vt nihil in se recipiūt ipsi: quod
 non religiosissime prestant, ita cæteros omnes principes tu-
 bent, vt pollicitis omnibus modis immoretur, tergiuersan-
 tes vero pastoralis censura & seueritate compellunt. Merito
 sane censent turpissimam rem videri si illorum foederibus
 absit fides: q peculiari nomine fideles appellantur. At i illo
 nouo orbe terrarum, quem circulus equator vix tam lon-
 ge ab hoc nostro orbe semouet: q̄ vita moresq; dissidēt: fœ-
 derum nulla fiducia est: quorū vt quodq; plurimis ac san-
 ctissimis ceremoniis innodatum fuerit: ita citissime soluit̃
 inuenta facile in verbis calumnia, quæ sic interim de indu-
 stria, dictant callide: vt nunq̄ tam firmis adstringi vinculis
 queant: quin elabantur aliqua, fœdusq; & fidem pariter elu-
 dant. Quam vafriem, imo quam fraudem dolumq; si pri-
 uatorum deprehenderent interuenisse contractui: magno
 supercilio rem sacrilegam: & furca dignam clamitarent: hi
 nimirum ipsi: qui etus consilii principibus dati: semet glō-
 riantur Authores. Quo fit vt iusticia tota videatur aut nō
 nisi plebea virtus & humilis, quæq; longo intervallo sub

fidat ifra regale faftigium: aut vt faltem duæ lint quarum
alteram vulgus deceat, pedeftris & humirepa: neue vfq; sep-
ta trãfilire queat, multis vndiq; refticta vinculis, altera pri-
cipum virtus, quæ ficuti fit q̃ illa popularis anguftior: fic
eft etiam lōgo interuallo liberior, vt cui non liceat, nifi qd̃
non libeat. Hos mores vt dixi principum: illic fœdera tam
male feruantium puto in caufa eſſe: ne vlla feriant Vtopi-
enſes: mutaturi fortaffe ſententiam ſi hic viuerent. Quand̃
illis videtur vt optime ſeruentur: male tamen inoleuiſſe fœ-
deris omnino ſanciendi coſuetudinem qua fit, vt (perinde
ac ſi populum populo: quos exiguo ſpacio, collis tantum
aut riuus diſcriminat: nulla naturæ ſocietas copularet) ho-
ſtes atq; inimicos inuicem ſeſe natos putent, meritoq; i mu-
tuam graſſari perniciem: niſi fœdera prohibeant: quin hiis
iſpis quoq; initis, nō amicitiam coaleſcere: ſed manere præ-
dandi licentiam, quatenus per imprudentiam dictandi fœ-
deris, nihil quod prohibeat ſatis caute comprehenſum in
pactis eſt. At illi contra cenſent neminem pro inimico hab-
endum, a quo nihil iniuriæ profectum eſt. Naturæ con-
ſortium: fœderis vice eſſe: & ſatius valentiusq; homines in-
uicem beneuolentia q̃ pactis, animo q̃ verbis connecti.

De re militari.

Bellum vtpote rem plane belluinam, nec vlli tamen bellu-
rum formæ in tam affiduo, atq; homini est vsu: summo pe-
re abominantur, contraq; morem gentium ferme omniū
nihil æquæ ducunt in gloriam: atq; petitam e bello glori-
am: eoq; licet assidue militari se se disciplina exerceant neq;
id viri modo: sed fœminæ quoq; stans diebus: ne ad bel-
lum sint: quum exigit vsus: inhabiles: non temere cape-
sunt tamen, nisi quo aut suos fines tueantur, aut amicorum
terrīs: in suos hostes propullent, aut populum quempiam
tyrannide pressum, miserati: (quod humanitatis gratia fa-
ciunt) suis viribus tyranni iugo, & seruitute liberent: q̃q;
auxilium gratificantur amicis: non semper quidem: quo
se defendant: sed interdum quoq; illatas retalient atq; vlcis-

cantur iniurias. verum id ita demum faciunt: si re adhuc in-
tegra consulantur ipsi, & probata causa/repetitis ac non red-
ditis rebus belli authores inferendi sint, quod non tunc so-
lum decernunt: quoties hostili incurſu abacta est præda: ve-
rum tum quoque multo infestius, quum eorum negotiato-
res vsq; gentium, vel iniquarum pretextu legum, vel sinistra
derivatione bonarum, iniustam subeunt: iusticiæ colore,
calumniam. Nec alta fuit eius origo belli, quod pro Nephe-
logetis aduersus Alaopolitas: paulo ante nostram memo-
riam, Vtopienſes gessere, q̄ apud Alaopolitas Nepheloge-
tarum mercatoribus illata prætextu iuris (vt visum est ip-
sis) iniuria certe, siue illud ius, sine ea iniuria fuit, bello tam
atroci est vindicata, quum ad proprias vtriusq; partis vires
odiæq; circunſectarum etiam gentium studia atq; opes ad-
iungerentur, vt florentissimis populorum aliis concussis,
aliis vehementer afflictis, orientia ex malis mala: Alaopo-
litarum seruitus demum ac deditio finierit, qua in Nephe-
logetarum, neq; enim sibi certabant Vtopienſes) potestas
tem concessere: gentis florentibus Alaopolitarum rebus:
haud quā cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopienſes
amicorum, etiam in pecuniis: iniuriam persequuntur, suas
ipsorum: non item, qui sicubi circūscripti bonis excidant,
modo corporibus absit vis: hætenus irascuntur: vt quoad
satisfactio fiat, eius commercio gentis abstineant. Non qđ
minoris sibi curæ ciues q̄ socii sint, sed horum tamen pecu-
niam intercipi: ægrius q̄ suam ferunt. Propterea quod ami-
corum negotiatores: qm̄ de suo perdunt priuato, graue
vulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum ciuib; nihil ni si
de publica perit, præterea quod abundabat domi ac veluti
supererat: alioquin non emittendum foras: quo fit vt inter-
trimentum citra cuiusq; sensum accidat. Quo circa minus
crudele censent id danarum multorum viciſſet mortibus:
cuius damni incommodum nemo ipsorum: aut vita aut
victu perſentiscat. Cæterum si quis suorum vsq; per intus-
riam debilitetur: aut occidat, siue id publico factum consi-

lio: siue priuato sit, per legatos re comperta: nisi deditis no-
xiis placari non possunt: quin ilico bellum denuncient.
Noxæ deditos, aut morte aut seruitio puniunt.

Cruentæ victoriæ non piget modo eos: sed pudet quoq; re-
putantes iusticiam esse, quālibet preciosas merces nimio
emisse: arte doloq; victos oppressos hostes impendio glo-
riantur. Triumphumq; ob eam rem publicitus agunt: & ve-
lut re strenuæ gesta. Tropheum erigunt: tunc enim demū
viriliter sese iactant: & quum virtute gessisse, quoties ita vi-
cerint, quomodo nullum animal præter hominem potuit
id est ingenii viribus. Nam corporis inquisunt vrsi, leones,
apri, lupi, canes cæteræq; belluæ dimicant: quarum vt plæ-
ræq; nos robore ac ferocia vincunt, ita cunctæ ingenio, &
ratione superantur. Hoc vnum illi in bello spectant, vt id
obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum nō fue-
rant illaturi, aut si id res vetet: tam seueram ab his vindictā
expetunt, quibus factum imputant, vt idem ausuros in po-
sterū terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant,
quos mature petunt: at ita tñ: vt prior vitandi periculi cu-
ra: q̄ laudis aut famæ consequendæ sit. Itaq; protinus indi-
cto bello: schedulas ipsorum publico signo roboratas: lo-
cis maxime conspicuis: hosticæ terræ: clam vno tempore
multas appendi procurant: quibus ingenia pollicetur pre-
mia: si quis principem aduersarium sustulerit, deinde mis-
nora q̄ illa quoq; egregia decernunt: pro singulis eorum
captibus: quorum nomina in iisdem literis proſcribunt:
hii sunt quos secundum principem ipsum: authores inicit
aduersus se consilii ducunt. Quicquid percussori præſini-
unt, hoc geminant ei: qui viuum e proſcriptis aliquem ad-
se perduxerint, quū ipsos quoq; proſcriptos: premiis iisdē,
addita etiā impunitate, cōtra socios iuitat. Itaq; fit celerit, vt
& cæteros mortales suspectos habeat: & sibi iuicē ipsi, neq;
fidētes satis, neq; fidi sint, maximoq; in metu & non minore
periculo versentur. Nam sæpenumero cōstat euenisse, vt bo-
na pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderetur,

Magno
empra vlt
ctozis.

Blasph
Rum

Visto rui
ingenu
pauu

U
q
tq

U
O
Tq

50

Carum per
fepio perumia

in quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quod
 uis i facinus impellunt munera, quibus illi nullum exhibet
 modum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, o
 peram dant, uti periculi magnitudo beneficiorum mole cō
 pēsentur. eoq; non immensam mō auri vini, sed predia quo
 q; magni reditus in locis apud amicos tutissimis, propria
 ac perpetua polliceantur, & summa cum fide prestant. Hūc
 licitandi mercandiq; hostis morem, apud alios improbatū,
 velut animi degeneris crudele facinus illi magnae sibi laudi
 ducunt, tanq; prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine
 ullo prorsus praelio defungantur, humaniq; ac misericors
 des etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas inno
 centium vitas redimant, qui pugnando fuerint occubaturi.
 Partim e suis, partim ex hostib⁹, quorum turbam vulgusq;
 non minus ferme q; suos miserantur, gnari non sua sponte
 eos bellum capessere, sed principū ad id furis agi. Si res hoc
 pacto non procedat, dissidiorum semina iaciūt, aluntq; fra
 tre principis, aut aliquo e nobilibus in spem potiundi reg
 ni perducto. Si factiones internae languerint, finitimas ho
 stibus gentes excitant committuntq; eruto vetusto quo piā
 titulo, quales nunq; regibus desunt, suas ad bellum opes pol
 liciti, pecuniam affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos
 tam vnice habent charos, tantiq; sese mutuo faciunt, ut ne
 minem sint e suis cum aduerso principe libenter commuta
 turi. At aurum argentumq; quoniam vnum hunc in vsum
 omne seruant, haud grauatim erogant, utpote non min⁹ cō
 mode victuri, etiam si vniuersum impenderent. Quin prae
 ter domesticas diuitias est illis foris quoq; infinitus thesaur
 us, quo plurimae gentes uti ante dixi in ipsorum aere sunt.
 Ita milites vndiq; conductos ad bellum mittunt praesertim
 ex zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab
 Vtopia distat orientem solem versus, horridus, agrestis, fe
 rox, syluas montesq; asperos: quibus sunt innutriti: praefe
 runt. Dura gens: aestus: frigoris: & laboris patiens: delitias
 rum expers omnium: neq; agriculturæ studens: & cum ædi

Hic haud
 ita diuini
 us eluetijs

ficiorum tum vestitus indiligens, pecorum duntaxat curā
 habet. Magna ex parte venatu & raptu viuunt. Ad solum bel
 lum nati cuius gerendi facultatem studiose querunt, reper
 tam cupide amplectuntur, & magno numero egressi cuius
 requirenti milites vili semet offerūt. hāc vnam, vitæ artem
 nouerunt, qua mors queritur, sub quibus merent, acriter p
 hiis & incorrupta fide dimicant. Verum in nullum certum
 diem sese obstringunt, sed ea lege in partes veniunt, ut poste
 ro die, vel ab hostibus, oblato maiore stipēdio sint staturi, itē
 dem perendie rursus inuitati plusculo reimigrant. Rurū ori
 tur bellum, in quo non bona pars illorum in vtroq; sint ex
 ercitu. itaq; accidit quotidie ut sanguinis necessitudine, con
 functi, qui & iisdem in partibus conducti familiarissime se
 met inuicem vtebātur, paulo post in contrarias distracti co
 pias, hostiliter concurrant. & infestis animis, obliti generis,
 immemores amicitiae, mutuo sese cōfodiāt, nulla alia causa
 in mutuam incitati perniciem, q; quoda diuersis principib⁹
 exigua pecuniola conducti, cuius tam exactam habent rati
 onem, ut ad diurnum stipendium vnus accessione assis faci
 le ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbibe
 runt auariciam, quæ tamen nulli est eis vsui. Nam quæ san
 guine quærunt, protenus per luxum, & eum tamen miserū
 consumunt. Hic populus Vropiensibus aduersus quos suis
 mortales militat, quod tanti ab hiis eorum cōducatur ope
 ra, quanti nūq; alibi. Vropienses siquidem ut bonos quæ
 runt quibus vrantur, ita hos quoq; homines pessimos quib⁹
 bus abutatur, quos quum vsus postulat, magnis impulsos
 pollicitationibus, maximis obiciunt periculis, vnde plae
 rumq; magna pars nunq; ad exigenda promissa reuertitur:
 superstitibus, quæ sunt polliciti bona fide, persoluūt, quos
 ad similes ausus incenduntur. neq; enim pensi quicq; habent
 q; multos ex eis perdant, rati de genere humano maximam
 merituos gratiam se, si tota illa colluie populi tam tetri
 ac nepharii orbem terrarum purgare possent. Secundū hos
 eorum copiis vtuntur pro quibus arma capiunt, deinde au

Caput v. de rebus

xiliaribus cæterorum amicorum turmis. Postremo suos ci-
ues adiungunt: e quibus aliquem virtutis probatæ virum,
totius exercitus summæ præficiunt. Huic duos ita substitu-
unt. uti eo incolumi, ambo priuati sint, capto aut interepto,
alter e duobus velut hereditate succedat, eiq; ex euentu ter-
tus. ne (vt sunt bellorum sortes variæ) periclitante duce to-
tus perturbetur exercitus. E quaq; ciuitate delectus exerces-
tur ex his, qui sponte nomen profitentur. neq; enim inuitus
quisq; foras in militiam truditur, quod persuasum habeant
si quis sit natura timidior, nō ipsum modo nihil facturum
strenue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum
si quod bellum ingruat i patriam, ignauos huiusmodi, mo-
do valeant corpore, in naues mixtos melioribus collocant:
Aut i mœnibus sparsim disponunt. vnde nō sit refugiendi
locus. ita suorum pudor, hostis in manib; atq; adempta fu-
gæ spes, timorem obruit, & sæpe extrema necessitas in vir-
tutem vertitur. At sicuti ad externum bellum ex ipis nemo
protrahitur nolens, ita fœminas volentes in militiam co-
mitari maritos, adeo non prohibent, vt exhortentur etiam
& laudibus incitent, profectas cum viro quamq; viro, pari-
ter in acie constituunt: tum sui quemq; liberi affines cognati
circumsistunt. vt hi de proximo sint mutuo sibi subsidio
quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimu-
lat. In maximo probro est cōiunx absq; coniuge redux: aut
amisso parente reuersus filius. quo fit vt si ad ipsorum ma-
nus ventum sit, modo perstent hostes: longo & lugubri pre-
lio ad internitionem vique decernatur. Nempe vt omnib; cu-
rant modis ne ipis diuicare necesse sit: modo bello possint
vicaria conductitiorum manu defungi. ita quum vitari nō
potest quin ipsi ineant pugnam: tam intrepide capeſſunt: q̃
quoad licuit prudenter detrectabant: nec tam primo feroci-
unt impetu q̃ mora sensim & duratiōe inualescunt: tam of-
firmatis animis vt interim citius q̃ auerti queant: Quippe
victus illa securitas quæ cuiq; domi est, adēptaq; de posteris
anxia cogitandi cura (Nam hæc solitudo generoso s vbi

que spiritus frangit) sublimem & vinci dedignantem facit,
ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet, postre-
mo rectæ opiniones (quibus & doctrina & bonis reipublice
instituti imbuti a pueris sunt) virtutem addunt, qua
neq; tam vilem habent vitam: vt temere prodigant, neque
tam improbe charam, vt quum honestas ponendam suades-
at, auare turpiterq; retineant. Dum vbiq; pugna maxima
feruet, lectissimi iuuenes coniurati, deuotiq; ducem sibi de-
poscunt aduersum, hunc aperte inuadunt, hunc ex insidiis
adoriuntur, idem eminus, idem cominus petitur, longo q̃
ac perpetuo cuneo, summissis assidue i fatigantium locum
recetibus, oppugnatur. raroq; accidit (ni sibi fuga prospiciat)
vt non intereat aut viuus in hostium potestatem veniat.
Si ab ipis victoria sit, haud quaq; cede grassantur: fugatos
enim comprehendunt: q̃ occidunt libentius. neq; vnq; ita pe-
sequuntur fugientes: vt non vnā interim sub signis instru-
ctam aciem retineant, adeo nisi cæteris superati partib; po-
strema acie sua victoriam adepti sint: elabi poti⁹ hostes vni-
uersos sinant: q̃ insequi fugientes perturbatis suorum ordi-
nibus insueſcat. memores libimet haud semel vsu venisse: vt
mole totius exercitus victa profligataq; quū hostes victo-
ria gestientes: hac atq; illac abeuntes persequerentur: pauci
ipsorum in subsidiis collocati ad occasiones intenti: disper-
sos ac palantes illos & præsumpta securitate negligentes de
repente adorti: totius euentum prælii mutauerunt. extor-
taq; e manibus tam certa & indubitata victoria: victi victo-
res inuicem vicerūt. Haud facile dictu est: astutiores instru-
endis insidiis: an cautiores ad vitandas sient. fugam parare
credas: quum nihil minus in animo habent: contra quum
id consiliū capiunt: nihil minus cogitare putes. Nam si ni-
hilum sese sentiūt aut numero aut loco premi: tunc aut no-
ctu: agmine silente: castra mouent: aut aliquo stratagemate
eludunt: aut interdū ita sensim sese referunt: tali seruato
ordine: vt non min⁹ periculi sit cedētes q̃ instantes adori.

duo post
sumum im-
petendus:
quo citius
finiatur
bellum.

h

o

T

a

h

o

h

Quæ bellum. i. i. i.

peru
Castra diligentissime communiunt fossa prealta lataq; terra quæ egeritur introrsum relecta: nec iam rem opera mediastinorum vtuntur: ipsorum manibus militum res agitur, totusq; exercitus in opere est: exceptis qui pro vallo in armis ad subitos casus excubant. Itaq; tam multis adniten-
Forme armorum

Armis vtuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo vt ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natari inter militaris disciplinæ rudimenta conuescunt: tela sunt eminus sagittæ q̄s acerrime simul & certissime iaculantur non pedites modo sed ex equis etiam, corninus vero non gladii: sed secures, vñ acie letales vel pondere seu cesim seu puctim feriāt. Machinas excogitant sollertissime, factas accuratissime celant ne ante proditæ q̄ res postulet. ludibrio magis q̄ vsui sint: in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt: vti vectu faciles & habiles circumactu sint.

De inducijs.

Initas cum hostibus inducias tam sancte obseruant vt ne la-
*At hostes victores maximam partem de-
pendunt.*

uariis ex causis paulatim nati: supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuere: in quos e suis ciuibus aliquos emittunt questorum nomine, qui magnifice viuunt, personamq; magnatum illic pre se ferant: at multum tamen superest quod inferatur aerario, nisi malint ei demgenti credere: quod sæpe tantisper faciunt: quoad vti necesse sit, vixq; accidit vñq; vt totam reposcāt. Ex hiis prediis partem assignant illis: qui ipsorum hortatu tale discrimen adeunt quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico viribus extra suos fines occurrunt: nam neq; temere in suis terris bellum gerunt: neq; vlla necessitas tanta est vt eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

De religionibus Vtopiensium.

Religiones sunt non per insulam modo: verum singulas etiam vrbes variæ aliis solem, lunam aliis, aliis aliud errantium syderum, dei vice venerantibus, sunt quibus homo quispiam: cuius olim aut virtus aut gloria enituit: nō pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicatur. At multo maxima pars, eademq; longe prudentior, nihil horum: sed vnum quoddam numem putant, incognitum: æternū inmensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ cap-
R. agn.
hunc pu
er

II *supi*
Artura
cōsensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab
ea superstitionum varietatē desciscunt atq; in vnam illam
coalescunt religio nem: quæ reliquas ratione videtur an-
tecellere. neque dubium est quin cæteræ iam pridem euas-
nuissent, nisi quicquid in posterum cuiq; inter mutandæ
religionis consilia fors obieciisset, non id accidisse casu: sed
celitus immissum interpretaretur timor: tanq; numine, cuius
ius relinquebatur cultus, impium contra se propositū vin-
dicante. At posteaq; acceperunt a nobis Christi nomen, do-
ctrinam, mores, miracula: nec minus mirandam tot marty-
rum constantiam: quorum sponte fusus sanguis, tam nu-
merosas gentes in suam sectam longe lateq; traduxit, non
credasq; pronis in eam affectibus etiam ipsi concesserint, si-
ue hoc secretius inspirante deo: siue quod eadem visa est he-
resi proxima, quæ est apud ipsos potissima, q̃ hoc quoq;
fuisse non paulum momenti crediderim, quod Christo cō-
munem suorum victum audierant placuisse: & apud gere-
manissimos Christianorum conuentus adhuc in vſu esse.
Lenobia. Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram i
religionem coierunt Lymphæ sacra sunt abluti. Verum
quoniam i nobis quatuor (totidem enim duntaxat super-
eram, nam duo satis cōcesserant) nemo id quod doleo,
sacerdos erat: cæteris initiati, ea tamen adhuc sacramenta
desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt:
intelligunt tamen, optantq; ita vt nihil vehementius: qui
hoc quoq; sedulo iam inter se disputant an sine Christiani
pontificis missu quisq; e suo numero delectus sacerdoti cō-
sequatur characterem, & electuri: sane videbantur, verum
quum ego discederem: nōdum elegerant. Quin hii quoq;
religioni christianæ qui non assentiunt: neminem tamen
absterrent: nullum oppugnant imbutum. Nisi quod vnus
e nostro cœtu me præſente cohercitus est. Is quum recēs ab-
lutus: nobis contra suadentibus, de Christi cultu publice
maiores studio q̃ prudentia differeret, vsq; adeo coepit in-
calescere: vt iam non nostra modo sacra cæteris anteferreret,

sed protenus vniuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores
Impios ac sacrilegos: æterno plectēdos igni vociferaretur
Talia diu cōcionantem comprehendunt, ac reum nō sprete
religionis: sed excitati i populo tumultus agūt: peragūtq;
damnatum: exilio mulctant: siquidem hoc inter antiqui-
fima instituta numerāt, ne sua cuiq; religio fraudi sit. Vto-
piensis enim iam inde ab initio, quum accepisset incolam
te suum aduētum de religiōibus inter se assidue dimicasse
atq; animaduertisset eam rem, q; in cōmune dissidētes, sin-
gulæ p patria sectæ pugnabāt, occasionem prestitisse sibi
vincēdarum omnium, adeptus victoriam sanxit, vt i cuiq;
religionem libeat sequi liceat: vt vero alios quoq; in suam
traducat, hactenus niti possit, vt placide ac modeste suam
rationibus astruat, non vt acerbe cæteras destruat si suadē-
do nō persuadeat, neq; vim vllam adhibeat: & cōuiciis tem-
peret: petulātius hac de re cōtendētem exilio aut seruitute
mulctāt. Hæc Vtopiēsis instituit nō respectu pacis modo
quam assiduo certamine: inextinguibili odio funditus vidit
eueri, sed q; arbitratus est, vt i sic decerneretur, ipsius etiā
religionis interesse, de qua nihil est ausus temere definire:
velut incertum habēs: an varium ac multiplicem expetens
cultum deus, aliud inspiret alii, certe vi ac minis exigeret
& quod tu verum credis idem omnibus videatur, hoc vero
& insolēs & ineptum cēſuitum si maxime vna vera sit: cæ-
teræ oēs vanæ, facile tñ preuidit (modo cum ratioe ac mo-
destia res agatur) futurum deniq; vt ipsa per se veri vis æ-
mergat aliquādo atq; æmineat. sin armis & tumultu certe-
tur, vt sint pessimi quiq; maxime peruicaces: optimam ac
sanctissimam religionem ob uauissimas inter se superſti-
tiones, vt segetes inter spinas ac frutices obrutum iri. Itaq;
hæc totā rem i medio posuit: & qd credēdū putaret liberū
cuiq; reliquit. Nisi q; sancte ac ſeuere vetuit: ne qs vsq; adeo
ab humanæ naturæ dignitate degeneret, vt animas quoq;
iter ire cū corpore, aut mūdū temere ferri, sublata pudetia
putet, atq; ideo, post hæc vitā ſupplicia vitis decreta, virtuti
p̃m̃ia constituta credunt, cōtra ſentientem, ne in hominū

Laude tra-
hēdi sunt
homines
ad religio-
nem:

quid

U
g
g

U
U
U

U
U
U

quidem ducunt numero, vt qui sublimem animæ suæ na-
turam, ad pecuini corpusculi vilitatem deiecerit, tantum ab
est vt inter ciues ponant, quorum instituta moresq; si per
metum liceat omnes, floccifactorus sit. Cui enim dubium
esse potest, quum is publicas patriæ leges, aut arte clam elu-
dere, aut vi nititur infringere, dum suæ priuatim cupiditas
tiseruiat, cui nullus vltra leges metus, nihil vltra corpus spei
superest amplius. Quam obrem sic animato nullus cõmu-
nicatur honos, nullus magistratus committitur, nulli pube-
lico muneri præficitur. Ita passim velut inertis ac iacētis na-
turæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio, quod
persuasum habeant, nulli hoc in manu esse, vt quicquid libet
sentiat, sed nec minis adigunt vllis, animū vt dissimulet suū,
nec fucos admittunt & mendacia, quæ velut proxima frau-
di, mirum q̃ habent inuisa. Verum ne pro sua disputet sen-
tentia prohibent, atq; id dumtaxat apud vulgus. Nam alio-
quin apud sacerdotes grauesque viros scorsum, non sinunt
modo, sed hortantur quoq; consili fore vt ea tandem vasa
nīa rōni cedat. Sunt & alii nec hii sane pauci, nempe impro-
hibiti, veluti neq; ratione penitus pro se carentes: neq; mali,
qui vicio longe diuerso, brutorum quoq; æternas esse ani-
mas opinantur. At nostris tamen neq; dignitate comparan-
das neq; ad æquam natas felicitatem, hominum enim cun-
cti fere tam immensam fore beatitudinem pro certo atq; ex-
plorato habent, vt morbum lamententur omnium, mortem
vero nullius, nisi quem vident anxie e vita inuitumq; diuel-
li. Nempe hoc pro pessimo habent augurio, tanq̃ aia ex spes
ac male conscia, occulto quopiam imminētis poenæ præsa-
gio, reformidet exitum. Ad hoc haud quāq; gratum deo ei-
putant aduentum fore, qui quum sit accensitus, non accu-
rit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur
mortis genus, qui intuentur horrent, itaq; defunctos, inesti-
ac silentes efferūt, precati q; ppiū manib; deū, vt i eorum
clāmenter infirmitatibus ignoscat: terra cadauer obruūt.
Cōtra: quicunq; alacriter ac pleni bona spe decesserint: hos

nemo luget: sed cantu prosequuti funus: animas deo: mag-
no commendantes affectu: corpora tandem reuerenter ma-
gis q̃ dolenter concremant: columnamq; loco insculptis de-
functi titulis erigunt, domum reuerſi: mores actaq; eius re-
censent: nec vlla vitæ pars: aut sapius: aut libentius: q̃ læ-
tra tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam: & viuēs ef-
ficacissima rentur incitamenta virtutum: & gratissimū de-
functis cultum putant: quos interesse quoq; de se sermonis
bus opinantur: quanq̃ (vt est hebes mortalium acies) inuisi-
biles. Nam neq; feliciū sorti cōueniat: libertate carere mi-
grādi quo velint: & ingratorum fuerit prorsus abieciſſe de-
syderium amicos inuisendi suos: quibus eos dum viuerent
mutuus amor charitasq; deuinxerat: quanq̃ bonis viris: vt
cætera bona: adaucta post fata potius q̃ imminuta conie-
ctant. Mortuos ergo versari inter viuentes credunt: dicto-
rum factorumq; spectatores: eoq; res agendas fidentius ag-
grediuntur: talibus velut freti presidibus: & ab inhonesto
secreto deterret eos: credita maiorum præsentia. Auguria
cæteraſq; superstitionis vanæ diuinationes: quarum apud
alias gentes magna est obseruatio: negligunt prorsus atq;
irrident. Miracula vero: quæ nullo naturæ proueniunt ad-
miniculo: velut præsentis opera testesq; numinis veneran-
tur: qualia & ibi frequenter extare ferunt: & magnis inter-
dum ac dubiis in rebus publica supplicatione: certa cum fi-
ducia procurant impetrantq;. Gratum deo cultum putant
naturæ contemplationem: laudemq; ab ea. sunt tamē hiiq;
haud sane pauci: qui religione ducti: literas negligunt: nul-
li rerum cognitioni student: neq; ocio prorsus vlli vacant:
negociis tantum: bonisq; in cæteris officiis statuunt: futu-
ram post fata felicitatem pmoueri. Itaq; alii egrotis inseru-
iunt, alii vias reficiūt, purgāt fossas, pontes reparāt, cespites,
arenā, lapides effodiunt, arbores demoliunt ac dissecant, bi-
gisq; ligna, fruges, item alia in vrbes important, nec in publi-
cum modo, sed priuatim quoq; ministros ac plusq; seruos
agunt. Nam quicquid vsq; operis est asperum, difficile, for-
m i

didum, a quo plerumque labor, fastidium, desperatio, deterre-
at, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, cæteris o-
cium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore versantur,
nec imputant nec aliorum suggillant vitam, nec suam effe-
runt. Hii quo magis sese seruos exhibent, eo maiore apud om-
nes in honore sunt. Forum tamen hæreses duæ sunt, altera
cælebium, qui non venere modo in totum abstinent, sed car-
nium esu quoque quidam animalium etiam omnium, reiectis
que penitus tanquam noxiis vitæ præsentis voluptatibus, futu-
ræ dumtaxat, per vigiliis ac sudores inhiant, eius propedi-
em obtinendæ spe, alacres interim vegetique. Altera laboris
haud minus appetes, coniugium præfert, ut cuius nec aspe-
natur solacium, & opus, naturæ debere se, & patriæ liberos
putant. Nullam voluptatem refugiunt, quæ nihil eos ab la-
bore demoretur. Carnes quadrupedum vel eo nomine dili-
gunt, quod tali cibo se validiores ad opus quodque censeant.
Hos Vtopiani prudentiores, at illos sanctiores reputant.
Quos quod cælebatum anteferunt matrimonio, asperam
vitam placidæ anteponunt, si rationibus niterentur rideret,
nunc vero quum se fateantur religione duci suspiciunt ac res-
uerentur. Nihil enim sollicitius observant quam ne temere quic-
quam vlla de religione pronuntient. Huiusmodi ergo sunt, quos
illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas vocant, quod ver-
bum latine religiosos licet interpretari. Sacerdotes habent
eximia sanctitate eoque admodum paucos. neque enim plus quam
tredecim in singulis habent urbibus pari templorum numero
nisi quum itur ad bellum. tunc enim septem ex illis cum ex-
ercitu profectis totidem sufficiuntur interim, sed illi reuer-
si suum quisque locum recuperat, qui supersunt hii quoad de-
cedentibus illis ordine succedunt comites interea sunt pon-
tificis. Nam vnus reliquis præficitur. Eliguntur a populo,
idque cæterorum ritu magistratum, occultis, ad studia vitæ
da, suffragiis electi a suo collegio consecrantur. Hii rebus di-
uinis præsunt, religiones curant ac morum veluti censores

sunt, magnoque pudori ducitur ab his quæ tanquam vitæ pa-
rum probatæ accersi compellariue. Cæterum ut hortari
atque admonere illorum est, ita cohercere atque in facinorosos
animaduertere principis, atque aliorum est magistratum. ni-
si quod sacris interdicitur quos improbe malos cõperiunt.
nec vllum fere supplicium est quod horreat magis. Nam &
summa percelluntur infamia & occulto religionis metu las-
cerantur, ne corporibus quidem diu futurum in tuto. quippe
ni properam poenitentiam sacerdotibus approbent, com-
prehensi impietatis poenam senatui persolunt, pueritia
iuuentusque ab illis eruditur nec prior literarum cura quam mo-
rum ac virtutis habetur, namque summam adhibent industri-
am ut bonas protenus opiniones & cõseruandæ ipsorum
reipublicæ vtilis, teneris adhuc & sequacibus puerorum
animis instillant, quæ ubi pueris penitus insederint viros
per totam vitam comitantur magnamque ad tuendum pub-
licæ rei statum (qui non nisi viciis dilabitur quæ ex peruer-
sis nascuntur opinionibus) afferunt vtilitatem. Sacerdoti-
bus (nisi sceminae sint, nam neque ille sexus excluditur: sed raz-
rius, & non nisi vidua natuque grandis eligitur) vxores sunt
popularem selectissimæ. Neque enim vlli apud Vtopien-
ses magistratus maior habetur honos vique adeo: ut si quid
etiam flagitii admiserint nulli publico iudicio subsint, deo
tantum ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum
quantumvis scelestum mortali manu contingere: qui deo
tam singulari modo velut anathema dedicatus est. qui mos
illis facilius est observatu, quod sacerdotes & tam pauci: &
tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit: ut
qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem: solius respec-
tum virtutis enchitur, in corruptelam & viciū degenes-
ret: & si tam maxime contingere, ut est mortalium natura
mutabilis, tamen qua sunt paucitate nec vlla præter honorem
potestate preedit: ad publicam certe perniciem nihil magni
ab his momenti pertimescendum sit. Quos ideo tam raros atque

Exemplum

non omni

Parva

Epistola
Semine
sacerdotes

Amor

exemplum

Parva

At apud
nos quāta
turba est.

¶ sacer
dotes nos
stris lon
ge sancto
res.

Festorum
dierum apud
Gto
pienses ob
seruatio.

Templa
culi modici

frequentes habent, ne dignitas ordinis: quem nūc tanta ve
neratione prosequuntur, communicato cum multis hono
re, vilesceret, praesertim quum difficile putent frequentes
inuenire tam bonos vt ei sint dignitati pares, ad quam ge
rendam non sufficit mediocribus esse virtutibus. Nec cog
estimatio apud suos magis q̄ apud exterarum gentes ha
betur, quod idē facile patet, vnde etiam natum puto. Nem
pe decernentibus prelio copiis, seorsum illi non admodū
procul confidunt in genibus, sacras induti vestes, tentis ad
coelum palmis, primum omnium pacem, proxime suis vi
ctoriam sed neutri cruentam parti comprecantur, vincenti
bus suis decurrunt in aciem: seuientesq̄ in profligatos inhi
bent: vidisse tantum atq̄ appellasse praesentes ad vitam satis
diffluentium contactus vestium, reliquas quoq̄ fortunas
ab omni bellorū iniuria defendit. Qua ex re apud omnes
vndiq̄ gentes, tanta illis veneratio, tantum vere maiestatis
accescit: vt saepe ab hostibus non minus salutis ad ciues re
portarint, q̄ ab ipsis ad hostes attulissent, si quidem aliquā
do constat, inclinata suorum acie, desperatis rebus, quum
ipsi in fugam verterentur: hostes in cedem ac praedam rue
rent, interuentu sacerdotum interpellatam stragem: ac di
reptis inuicem copiis: pacem equis cōdicionibus esse cō
positam atq̄ cōstitutam. Neq̄ enim vnq̄ fuit vlla gens tam
fera, crudelis, ac barbara, apud quos ipsorum corpus non
sacro sanctum, atq̄ inuiolabile sit habitum: festos celebrāt
initialem atq̄ vltimum cuiusq̄ mensis: diem & anni item,
quem in menses partiuntur: circuitu lunae finitos, vt solis
ambitus annum circinat. Primos quosq̄ dies cynemeros
nos, postremos ipsorum lingua Trapemernos appellant,
quae vocabula perinde sonāt ac si primifesti & finifesti vo
centur. Delubra visuntur egregia vtpote non operosa mo
do, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium,
immedi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subob
scura nec id aedificandi incipitia factum: sed consilio sacerdo
tum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes disper

gere: partiore ac velut dubia colligi animos: & intendi reli
gionem putant. quae quoniam non est tibi apud omnes ea
dem: & vniuersae tamen eius formae quāq̄ variae ac mul
tiplices in diuinā naturae cultum velut in vnū finem diuer
sa via commigrant: idcirco nihil in templis visitur auditur
ue quod non quadrare ad cunctas in commune videatur.
Si quod proprium sit cuiusq̄ Sectae sacrum: id intra dome
sticos quisque parietes curat: publica tali peragunt ordine
qui nulli prorsus expriatis deroget. Itaq̄ nulla deorum ef
figies in templo conspicitur: quo liberum cuiq̄ sit qua for
ma deum velit e summa religione concipere, nullum pecu
liare dei nomen inuocant: sed Mythræ dumtaxat: quo vo
cabulo cuncti in vnam diuinā maiestatis naturam: quaecū
que sit illa: conspirant: nullae concipiuntur preces: quas nō
pronūciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum
ergo in finifestis diebus vespere conueniunt: ac huc ieiuni
acturi deo de anno menseue cuius id festum postremus die
es est: prospere acto gratias: postero die nam is primifestus
est: mane ad templa confluitur vt insequentis anni mensis
ue: quem ab illo auspiciaturi festo sint: faustum foelicemq̄
successum comprecantur. At in finifestis antea q̄ templum
petunt vxores domi ad virorum pedes: liberi ad parentum
prouoluti: peccasse fatentur sese aut admissio aliquo aut of
ficio indiligēter obito veniamq̄ errati precantur. ita si qua
se nubecula domesticae similitatis offuderat tali satisfactio
ne discutitur vt animo puro ac sereno sacrificiis intersint:
nam interesse turbido: religio est: eoq̄ odii irae ve in quenq̄
sibi concii: nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacri
ficia non ingerunt sese: vindictae celeris: magnaeq̄ metu. Eo
quum veniunt: viri in dextram delubri partem: foeminae se
orsum in sinistram commeant: tum ita se collocant vt cuiq̄
q̄ domus masculi ante patrem familias consideant: foemi
narum mater familias agmē claudat: ita prospicitur vt om
nes omnium gestus foris ab hiis obseruentur, quorum au
toritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoq̄ sedu

m iii

Confessio
Gtapiens
sum

At apud
nos qui se
inquinati/
simi aris
primi esse
contendunt

lo cauent, vt iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id tps puerilibus transigant ineptiis, i quo deberet maxime religiosum erga superos metum, maximū ac ppe vnicū virtutibus incitamentum cōcipere. Nullum aīal in sacrificiis mactāt, nec sanguine rētur ac cedeb⁹ diuinā gaudere clemētiā, q vitam aīantibus ideo est elargitus, vt viuerēt. Th⁹ incendūt & alia item odoramenta, ad hæc cereos numerosos præferūt, nō q hæc nesciāt nihil ad diuinam conferre naturam, quippe vt nec ipsas hoīm preces, sed & innoxium colendi genus placet, & hiis odoribus luminibusq; ac cæteris etiam ceremoniis nescio quō sese sentiunt hoīes erigī, atq; in dei cultum aīo alacriore consurgere. Cādidi in tēplo vestibibus amicitū populus, sacerdos versicolores induit: & opere & forma mirabiles materia nō perīn preciosa. neq; enim auro in texta aut raris coagmentata lapidibus: sed diuersis auiū plumis: tam scite tātoq; artificio laboratae sunt: vt operis precii nullius aestimatio materiae fuerit æq̃tura. Ad hoc in illis volucrum pennis plumisq; & certis earum ordinibus quibus in sacerdotis veste discriminantur: arcana q̃dam dicūt cōtineri mysteria: quorū interpretatiōe cognita q̃ per sacrificios diligēter tradit⁹ diuinorū in se beneficiorū suarū vicissim pietatis in deum: ac mutui quoq; inter se officii admoneantur. Quū primum sacerdos ita ornat⁹ ex adyto sese offert: cūcti ptenus in terram venerabundi pcūbunt: tam alto ab oī parte silentio: vt ipsa rei facies: terrore quēdam velut pntis cuiuspiā numinis incutiat. Tellure paulū moratis: dato ab sacerdote signo: erigunt sese: tum laudes deo canūt quas musicis instrumentis interstingūt: altis magna ex parte formis: q̃ q̃ nostro visunt orbe. Ex illis pleraq; sicuti q̃ nobis in vsu sunt: multum suauitate vincūt. ita quædā nostris ne conferda quidem sint. Verum vna in re haud dubie longos nos interuallo precellūt. q̃ omnis eorum musica: siue q̃ personat organis: siue quā voce modulatur humana: ita naturalis affectus imitat⁹ & exprimit: ita sonus accommodat⁹ ad rem, seu deprecatis oro sit, seu læta, placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quendam melodiæ forma representat, vt animos auditorum mirum in modum afficiat, peñetret, incendat. solennes ad vitimum conceptis verbis preces, sacerdos pariter populusq; percensent, ita compositas, vt quæ simul cuncti recitant, priuatim quisq; ad semet referat. In hiis deum & creationis & gubernationis & cæterorū præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit auctorem, tot ob recepta beneficia gratias agit, nominatim vero quod deo propicio in eam rem publicam inciderit, quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quam speret esse verissimam. Quā i re, si qd erret, aut si qd sit alterutra melius & quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat, hoc vt ipse cognoscat. paratū. n. seq se quāq; verius ab eo ducat, sin & hæc reip. forma sit optia, & sua religio rectissima, tū vt & ipsi constantiā tribuat, & cæteros mortales oīs ad eadē instituta viuēdi, in eadem de deo opinionē pducant, nisi inscrutabile ei⁹ volūtatē ēt sit, qd in hac religionū varietate delectet. Deniq; precatur vt facile defunctum exitu ad se recipiat, q̃ cito seroue præfinire quidem non audere se. Quāq; quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, q̃ ab eo diutius, prosperrimo vitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terram proni pauloq; post erecti, discendunt pransum, & quod superest diei ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrunt.

gubris, irata, ita rei sensum quendam melodiæ forma representat, vt animos auditorum mirum in modum afficiat, peñetret, incendat. solennes ad vitimum conceptis verbis preces, sacerdos pariter populusq; percensent, ita compositas, vt quæ simul cuncti recitant, priuatim quisq; ad semet referat. In hiis deum & creationis & gubernationis & cæterorū præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit auctorem, tot ob recepta beneficia gratias agit, nominatim vero quod deo propicio in eam rem publicam inciderit, quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quam speret esse verissimam. Quā i re, si qd erret, aut si qd sit alterutra melius & quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat, hoc vt ipse cognoscat. paratū. n. seq se quāq; verius ab eo ducat, sin & hæc reip. forma sit optia, & sua religio rectissima, tū vt & ipsi constantiā tribuat, & cæteros mortales oīs ad eadē instituta viuēdi, in eadem de deo opinionē pducant, nisi inscrutabile ei⁹ volūtatē ēt sit, qd in hac religionū varietate delectet. Deniq; precatur vt facile defunctum exitu ad se recipiat, q̃ cito seroue præfinire quidem non audere se. Quāq; quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, q̃ ab eo diutius, prosperrimo vitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terram proni pauloq; post erecti, discendunt pransum, & quod superest diei ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrunt.

Descripsi vobis q̃ potui verissime ei⁹ formam reip. quā ego certe nō optimā tantum: sed solam ēt censeo: q̃ sibi suo iure possit reip. vēdicare vocabulum. Siqdem alibi: de publico loquētes vbiq; commodo: priuatim curant. Hic vbi nihil priuati est: serio publicū negotiū agūt: certe vtrobiq; merito. Nā alibi: quorū quisq; est q̃ nesciat: nisi qd seorsum pspiciat sibi: q̃ tūis florēte repu. semet tñ fame periturum: eoq; necessitas vrget vt sui poti⁹, q̃ populi id est aliorū habēdam sibi rōnem ceseat. Cōtra hic vbi oīa oīm sūt, nemo dubitat,

clare scilicet inuenta est. vt aditus ad victum per eam pate-
 sceret: sola nobis ad victum viam intercluderet. Sentiunt
 ista non dubito etiam diuites, nec ignorant quanto potior
 esset illa condicio nulla re necessaria carere: q̄ multis abun-
 dare superfluis, tam numerosis eripi in malis q̄ magnis ob-
 deri diuitiis. Neq̄ mihi quidem dubitare subit, quī vel sui
 cuiusq̄ commodi ratio vel Christi seruatoris autoritas, q̄
 neq̄ pro tanta sapiētia potuit ignorare quid optimū esset,
 neq̄ quia erat bonitate id consulere, quod nō optimū sciret
 totum orbem facile in huius reip. leges iam dudū tra-
 xisset, nisi vna tantum bellua: omnium princeps parensq̄
 pestium superbia, reluctaretur hęc nō suis commodis pro-
 speritatem: sed ex alienis metitur incommodis. hęc ne dea
 quidem fieri vellet nullis relictis miseris quibus imperare
 atq̄ insultare possit. Quorum miseris præfulgeat ipsius
 comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat
 atq̄ incendat inopiam. Hęc auerni serpens mortaliū per-
 errans pectora: ne meliorem vitæ capebant viam velut re-
 mora retrahit ac remoratur, quæ quoniam pressius homi-
 nibus infixæ est q̄ vt facile possit euelli, hanc reip. formam
 quam omnibus libet optarim, Vtopiensibus saltem cō-
 tigisse gaudeo, quæ ea vitæ sunt instituta sequuti, quibus
 reip. fundamenta iecerunt nō modo felicissime verum etiā
 q̄tū humana presagiri cōiectura cōtigit, æternū duratura.
 Extirpatis enim domi cum cæteris viciis ambitionis & fa-
 ctionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico
 dissidio laboretur, quæ vna multarum vrbiū egregie ma-
 nitas opes pessumdedit. At salua domi concordia, & salu-
 tribus institutis: non omnium finitimorum inuidia prin-
 cipum (quæ sæpius id iam olim semper reuerberata tenta-
 uit) cōcutere illud imperium aut commouere queat. Hęc
 vbi Raphael recensuit, quanq̄ haud pauca mihi succurre-
 bant, quæ in eius populi moribus legibusq̄ perq̄ absurde
 videbantur instituta nō solum de belli gerendi ratione, &
 rebus diuinis: ac religione, aliisq̄ insuper eorum institutis

sed in eo quoq̄ ipso maxime: quod maximum totius insti-
 tutionis fundamentum est, vita scilicet, victuq̄ communi,
 sine vilo pecuniæ commercio, qua vna re funditus euerti-
 tur omnis nobilitas, magnificentia: splendor, maiestas, ve-
 ra vt publica est opinio decora atq̄ ornamenta reip. tamen
 quoniam defessum narrando sciebam, neq̄ mihi satis ex-
 ploratum erat: posset ne ferre, vt contra suam sententiam
 sentiretur: præsertim quod recordabar, eo nomine quos-
 dam ab illo reprehensos, quasi vererentur, ne non satis pu-
 tarentur, sapere nisi aliquid inuenirent, in quo vellicare
 aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institutione
 & ipsius oratione laudata, manu apprehendens intro cæ-
 natum duco: præfatus tamen aliud nobis tempus, iisdem
 de rebus altius cogitandi, atq̄ vberius cum eo conferendi
 fore. Quod vtinam aliquando contingeret, interea quem
 admodum haud possum omnibus assentiri quæ dicta sūt
 alioqui ab homine citra controuersiam eruditissimo si-
 mul & rerum humanarum peritissimo, ita facile confiteor
 permulta esse in Vtopiensium republica, quæ in nostris
 ciuitatibus optarim verius, q̄ sperarim

F I N I S

¶ Sermonis pomceridiani Raphaelis Hythlodei, de legi-
 bus & institutis Vtopiensis insulæ paucis adhuc cognitæ
 per Clarissimum & eruditissimum virum D. Thomam
 Morum Ciuem & Vicecomitem Londoniensem Finis.

5596

